

كتاب الحج

(مشكاة المصابيح)

المرجم:

أبو أحمد شهاب الدين صالح

Китоби ҳаҷ

(Мишкот-ул-масобиҳ)

Баргардон:

Абӯаҳмад Шаҳобиддин Солиҳ

Бисмиллоҳир Раҳмонир Раҳим Китоби ҳақ¹

Фасли аввал

(صحيح) [1] - 2505

عن أبي هريرة قال : : خطبنا رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال : " يا أيها الناس قد فرض عليكم الحج فحجوا " فقال رجل : أكل عام يا رسول الله ؟ فسكت حتى قالها ثلاثا فقال : " لو قلت : نعم لوجبت ولما استطعتم " ثم قال : ذروني ما تركتكم فإنما هلك من كان قبلكم بكثرة سؤالهم واختلافهم على أنبيائهم فإذا أمرتكم بشيء فأتوا منه ما استطعتم وإذا نهيتكم عن شيء فدعوه " . رواه مسلم

Аз Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу ривоят аст, ки Расулulloҳ ﷺ барои мо хутба хонда гуфт: "Эй мардум, ҳароина бар шумо ҳақчи хонаи Каъба фарз гардидааст, пас ба ҳақчи хонаи Каъба биравед! Марде гуфт: Эй Расулulloҳ ﷺ оё ҳар сол ба ҳақ биравем?! Паёмбар ﷺ хомуш монд, то ин ки он мард саволи худро се бор такрор кард. Расулulloҳ ﷺ фармуд: Агар бигӯям: Бале, ҳар сол ҳақ кунед, ҳароина бар шумо ҳар сол ҳақ фарз мегардад, дар ҳоле ки шумо тавони онро надоред. Сипас фармуд: Маро бигузored, то ки худам бароятон бигӯям, ба дурусти гурӯҳҳои пешин ба сабаби зиёд пурсидан ва ихтилоф намудан бо паёмбарони худ ҳалок гарди-

¹ Ҳақ рукни панҷум аз аркони Ислом аст. Ба шарте фарз аст, ки шахс мусалмон, оқил, болиғ, озод буда ва тавоноии онро низ дошта бошад. Барои зан шартӣ дигаре низ ҳаст ва он вучуди шахсе ҳамроҳи ўст, ки бо ў маҳрам бошад. **Инҷо меҳоҳам баъзе мавзӯҳоро танбеҳ диҳам. Танбеҳ якум:** Иҷрои ибодате ибодати дигарро соқит намекунад, масалан шахсе намоз хонд ё рӯза гирифт ё садақа дод ё кори хайре анҷом дод, ҳаҷро аз гардани вай соқит намекунад, дар баробари анҷоми ин ибодатҳо вақте ҳақ бар вай фарз шуд, бояд ҳаҷро адо кунанд, ҳаҷро адо накарда, ҳақчи касе барои кори хайре карданаш қабул намешавад. Шахсоне ки ҳаҷро адо мекунанд, оё ҳақчи онҳо қабул шудааст ё не, танҳо Аллоҳ ме-донад. **Танбеҳи дуввум:** Баъзе мардум бар ин эътиқод ҳастанд, ки пеш аз ҳақ кардани хонаи Аллоҳ, бояд қабрҳои авлиёе, ки дар ватанашон аст зиёрат кунанд, зеро эътиқод доранд, ки безиёрати қабрҳои онҳо ҳақчашон қабул намешавад. Дар ҳақиқат ин эътиқод эътиқоди хато ва ширкӣ ва г умроҳӣ буда, зидди оятҳои Қуръон ва ҳадисҳои Паёмбар ﷺ мебошад. **Мақсад** аз зиёрати қабрҳо, панду ибрат гирифтани, ёдоварии охираат ва дар ҳаққи мурдагон дуои хайр кардан асту бас.

данд. Барои ин ба чизе ки ман шумо амр мекунам, то ҳади тавон ба он амал кунед ва з чизе ки шуморо манъ кунам, онро тарк кунед". (Ривояти Муслим)

۲۵۰۶ - [۲] (متفق عليه) وعنه قال: سئل رسول الله صلى الله عليه وسلم: أي العمل أفضل؟ قال: " إيمان بالله ورسوله" قيل: ثم ماذا؟ قال: "الجهاد في سبيل الله". قيل: ثم ماذا؟ قال: " حج مبرور".

Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ пурсида шуд, кадом амал беҳтар аст? Расулulloҳ ﷺ фармуд: Имон доштан ба Аллоҳ ва ба Расули Ӯ беҳтарин амал аст. Гуфта шуд: Баъд аз ин чӣ чиз беҳтар аст? Фармуд: Дар роҳи Аллоҳ чиҳод кардан, беҳтарин амал аст. Гуфта шуд: Баъд аз ин кадом амал беҳтар аст? Фармуд: Ҳаҷчи қабулшуда дар даргоҳи Аллоҳ беҳтарин амал аст". (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۵۰۷ - [۳] (متفق عليه) وعنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : " من حج فلم يرفث ولم يفسق رجع كيوم ولدته أمه".

Аз Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу ривоят аст, ки вай мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ фармуд: "Касе ки ба хотири ризои Аллоҳ ҳаҷ кунад, дар ҳоле ки фаҳш (суханони беҳуда) нагӯяд ва фосиқи накунад, монанди рӯзе ки аз модараш таваллуд шудааст, пок мегардад".

(Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۵۰۸ - [۴] (متفق عليه) وعنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : " العمرة إلى العمرة كفارة لما بينهما والحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة".

Аз Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу ривоят аст, ки вай мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ фармуд: "Аз як умра то умраи дигар кафораи гуноҳоне аст, ки дар миёни ин ду умра воқеъ шуда бошад ва ҳаҷчи мақбул ба даргоҳи Аллоҳро подоше чӯз дохил шудани Ҷаннат нест". (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۵۰۹ - [۵] (متفق عليه) وعن ابن عباس قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " إن عمرة في رمضان تعدل حجة".

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: "Дар моҳи рамазон умра кардан, баробар бо аҷру савоби як ҳаҷ аст". (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٥١٠ - [٦] (صحيح) وعنه قال: إن النبي صلى الله عليه وسلم لقي ركبا بالروحاء فقال: " من القوم ؟

" قالوا: المسلمون. فقالوا: من أنت؟ قال: " رسول الله " فرفعت إليه امرأة صبيا فقالت: ألهذا حج؟ قال: " نعم ولك أجر ". رواه مسلم

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки қофилае дар Равҳо бо Расулulloҳ ﷺ рӯ ба рӯ гардид. Паёмбар ﷺ пурсид: Шумо кистед? Гуфтанд: Мо мусалмононем. Гуфтанд: Ту кӣ ҳастӣ? Фармуд: Ман Расулulloҳ ҳастам. Сипас як зан кӯдакero ба сӯи Паёмбар ﷺ бардошта гуфт: Оё бар ин кӯдак ҳаҷ аст? Фармуд: "Бале ва аҷру подоши вай ба ту мерасад". (Ривояти Муслим)

٢٥١١ - [٧] (متفق عليه) وعنه قال: إن امرأة من خثعم قالت: يا رسول الله إن فريضة الله عبادة في الحج

أدرکت أی شیخاکبیرا لا یشیت علی الراحلة أفأحج عنه ؟ قال: " نعم " ذلك حجة الوداع.

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки як зане аз қабилаи Хасъам ба Расулulloҳ ﷺ гуфт: Эй Расулulloҳ ба дурусти ки фаризаи ҳаҷ падарамро дар пирӣ дарёфт, дар ҳоле ки ӯ пири нотавон аст, ки бар шутур нишаста наметавонад, оё худам ба ҷои вай ҳаҷ ккунам?! Паёмбар ﷺ фармуд: Оре, ба ҷои ӯ худат ҳаҷ кун. Ва ин воҷеа дар вақти ҳаҷчи Вадое буд. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٥١٢ - [٨] (متفق عليه) وعنه قال: أتى رجل النبي صلى الله عليه وسلم فقال: إن أختي نذرت أن تحج

وإنها ماتت فقال النبي صلى الله عليه وسلم: "لو كان عليها دين أكنت قاضيه؟" قال: نعم قال: "فاقض دين الله فهو أحق بالقضاء".

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки марде ба пеши Расулulloҳ ﷺ омада гуфт: Ба дурусти ки хоҳарам назр карда буд, ки ҳаҷ мекунад, вале ӯ вафот кард. Паёмбар ﷺ пурсид: Оё агар ӯ қарздор мебуд, ту қарзҳои ӯро адо мекардӣ? Гуфт: Бале. Фармуд: "Пас қарзи Аллоҳро адо намо, ки сазовори адо кардан аст". (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٥١٣ - [٩] (متفق عليه) وعنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "لا يجلون رجل بامرأة ولا

تسافرن امرأة إلا ومعها محرم ". فقال رجل: يا رسول الله أكتتبت في غزوة كذا وكذا وخرجت امرأتي حاجة قال: " اذهب فاحجج مع امرأتك".

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулуллоҳ ﷺ фармуд: "Ҳеҷ марде бо зани номаҳрама танҳой ва хилват накунад ва ҳеҷ зане ба танҳой бемаҳрама худ ба сафар наравад. Марде гуфт: Эй Расулуллоҳ ﷺ номи ман барои ба фалон ғазва рафтан сабт шудааст ва ҳамсари ман қасди ҳаҷ дорад. Паёмбар ﷺ фармуд: Бирав бо ҳамсарат ҳаҷ бикун". (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

(۲۵۱۴ - [۱۰] (متفق عليه))

وعن عائشة قالت : استأذنت النبي صلى الله عليه وسلم في الجهاد . فقال : " جهادكن الحج " .

Аз Оиша разияллоҳу анҳу ривоят аст, ки гуфт: Аз Расулуллоҳ ﷺ иҷозати ба чиҳод рафтанро хостам. Фармуд: Чиҳоди шумо ба ҳаҷ рафтан аст (ҳаҷ кардани шумо савоби ҳаҷро дорад). (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

(۲۵۱۵ - [۱۱] (متفق عليه) وعن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " لا تسافر امرأة

مسيرة يوم وليلة إلا ومعها ذو محرم " .

Аз Абӯхурайра разияллоҳу анҳу ривоят аст, ки вай мегӯяд: Расулуллоҳ ﷺ фармуд: "Ҳеҷ зане бояд бемаҳрама шаръии худ масофаи як шабонарӯзро ба танҳой сафар накунад". (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

(۲۵۱۶ - [۱۲] (متفق عليه) وعن ابن عباس قال: وقت رسول الله صلى الله عليه وسلم لأهل المدينة: ذا

الخليفة ولأهل الشام : الجحفة ولأهل نجد: قرن المنازل ولأهل اليمن: يلملم فهن لمن ولمن أتي عليهن من غير أهلهن لمن كان يريد الحج والعمرة فمن كان دونهن فمهله من أهله وكذلك وكذلك حتى أهل مكة يهلون منها .

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулуллоҳ ﷺ барои аҳли Мадина Зулҳулайфаро миқот (Ҷои эҳром бастан) таъйин кард ва барои мардуми Шом Ҷуҳфа ва барои мардуми Наҷд Қарнулманозил ва барои мардуми аҳли Яман Яламламо миқот муқаррар намуданд. Пас ҷойҳои мазур барои ҳамон маконҳо ва барои касоне ки аз онҳо меоянд ва ё аз онҳо гузашта ба Макка барои адои ҳаҷ ё умра меоянд ва касоне ки дар ҳамин ҷойҳои мазкур бошанд аз ҷойҳои худ эҳром мебандад, ҳамчунон мардуми Макка аз ҳуди Макка эҳром мебандад.

(Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٥١٧ - [١٣] (صحيح) وعن جابر عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: "مهمل أهل المدينة من ذي الحليفة والطريق الآخر الححفة ومهمل أهل العراق من ذات عرق ومهمل أهل نجد قرن ومهمل أهل اليمن يللمم". رواه مسلم

Қобир разияллоҳу анҳу ривоят мекунад, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: "Миқоти аҳли Мадина Зулҳулайфа ва чун ба роҳи Шом биёнд аз Чўҳфа эҳром мебанданд ва миқоти мардуми Ироқ Зоти ирқ ва аз аҳли Наҷд Қарн ва миқоти аҳли Яман Яламлам аст".

(Ривояти Муслим)

٢٥١٨ - [١٤] (متفق عليه) وعن أنس قال: اعتمر رسول الله صلى الله عليه وسلم أربع عمر كلهن في ذي القعدة إلا التي كانت مع حجته: عمرة من الحديبية في ذي القعدة وعمرة من العام المقبل في ذي القعدة وعمرة من الجعرانة حيث قسم غنائم حنين في ذي القعدة وعمرة مع حجته".

Аз Анас разияллоҳу анҳу ривоят аст, ки вай мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ чор мартаба умра намуд, ки ҳамаи онҳоро дар моҳи зулқаъда адо кард, магар як умраро ки ҳамроҳи ҳаҷ дар рӯзҳои ҳаҷ адо намуд, дар моҳи зулҳиҷча буд. Як умра аз он чаҳор, умрае аз Ҳудайбия кард. Ва умраи дуюмро дар соли оянда дар моҳи зулқаъда ба ҷо овард. Умраи сеюмро аз Ҷуърона, ҷое ки ғанимат-ҳоро тақсим кард, ки он низ дар моҳи зулқаъда буд ва умраи чоруми худро дар вақти ҳаҷчи худ дар моҳи зулҳиҷча адо кард. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٥١٩ - [١٥] (صحيح) وعن البراء بن عازب قال: اعتمر رسول الله صلى الله عليه وسلم في ذي القعدة قبل أن يحج مرتين". رواه البخاري

Аз Баро ибни Озиб разияллоҳу анҳу ривоят аст, ки вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ пеш аз ҳаҷ дар моҳи зулқаъда ду мартаба умра кард. (Ривояти Бухорӣ)

Фасли дуввум

٢٥٢٠ - [١٦] (لم تتم دراسته)

وعن ابن عباس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "يا أيها الناس إن الله كتب عليكم الحج". فقام الأقرع بن حابس فقال: أفي كل عام يا رسول الله؟ قال: "لو قلتها: نعم لوجبت ولو وجبت لم تعملوا بها ولم تستطيعوا والحج مرة فمن زاد فتطوع". رواه أحمد والنسائي والدارمي

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулуллоҳ ﷺ фармуд: "Эй мардум, ҳароина Аллоҳ ҳаҷро бар шумо фарз гардонидаст". Пас Акраъ ибни Ҳобис разияллоҳу анҳу хеста гуфт: Оё ҳаҷ, дар ҳар сол фарз аст? Паёмбар ﷺ гуфт: Агар бигӯям: Бале, пас ҳар сол фарз мегардад, ки на бар он амал мекунед ва на тавони онро доред ва ҳаҷ кардан як бор фарз аст ва касе ки бештар аз як бор ҳаҷ кунад, нафл аст. (Ривояти Аҳмад, Насой ва Доримӣ)

۲۵۲۱ - [۱۷] (لم تتم دراسته) وعن علي رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من ملك زادا وراحلة تبلغه إلى بيت الله ولم يحج فلا عليه أن يموت يهوديا أو نصرانيا وذلك أن الله تبارك وتعالى يقول: (والله على الناس حح البيت من استطاع إليه سبيلا). رواه الترمذي وقال : هذا حديث غريب . وفي إسناده مقال وهلال بن عبد الله مجهول والحارث يضعف في الحديث

Аз Алӣ разияллоҳу анҳу ривоят аст, ки Расулуллоҳ ﷺ фармуд: "Касе ки тӯша ва кирои роҳ ё василаи сафарро дошта бошад, ки ӯро ба хонаи Аллоҳ бирасонад, вале бо вучуди ин ҳаҷ накунад. Пас фарқе надорад, ки яҳудӣ бимирад ё насронӣ ва ин ваъдаи азоб ба хоити он аст, ки Аллоҳ мефармояд: (Ва барои Аллоҳ бар мардум қасди хонаи Каъба фарз аст, бар касе ки тавони рафтан ба онҷоро дошта бошад". (Ривояти Тирмизӣ ва гуфтааст, ки ин ҳадиси ғариб ва дар иснодаш мақол аст, ҳамчунон Ҳилол ибни Абдуллоҳ номаълум аст ва Ҳорис дар ҳадис заиф шумурда мешавад.

۲۵۲۲ - [۱۸] (لم تتم دراسته) وعن ابن عباس قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لا ضرورة في الإسلام". رواه أبو داود

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулуллоҳ ﷺ фармуд: "Дар Ислом зарурати (тарк кардани ҳаҷ ва никоҳ) нест". (Ривояти Абӯдовуд)

۲۵۲۳ - [۱۹] (لم تتم دراسته) وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "من أراد الحج فليعجل". رواه أبو داود والدارمي

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулуллоҳ ﷺ фармуд: "Касе ки қасди ҳаҷро дошта бошад, бояд дар адои он бишитобад". (Ривояти Абӯдовуд ва Доримӣ)

٢٥٢٤ - [٢٠] (صحيح) وعن ابن مسعود قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "تابعوا بين الحج والعمرة فإنهما ينفيان الفقر والذنوب كما ينفي الكير خبث الحديد والذهب والفضة وليس للحج المبرورة ثواب إلا الجنة". رواه الترمذي والنسائي

Аз Ибни Масъуд разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: "Ҳаҷ ва умраро пай дар пай адо кунед, зеро ба дурусти ки ҳаҷ ва умра нодорой ва гуноҳонро аз байн мебарад, чунончи дамаи оҳангар чирки оҳан, нуқра ва тиллоро тоза мегардонад ва ҳаҷчи мабрур ва мақбулро ҷуз дохили Ҷаннат шудан подоше нест". (Ривояти Тирмизӣ ва Насой)

٢٥٢٥ - [٢١] (لم تتم دراسته) ورواه أحمد وابن ماجه عن عمر إلى قوله: "حبث الحديد".

Ва Аҳмад ва Ибни Моҷа ин ҳадисро аз Умар разияллоҳу анҳу то қавли (чирки оҳанро) ривоят кардаанд.

٢٥٢٦ - [٢٢] (لم تتم دراسته) وعن ابن عمر قال: جاء رجل إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقال: يا رسول الله ما يوجب الحج؟ قال: "الزاد والراحلة". رواه الترمذي وابن ماجه

Аз Ибни Умар разияллоҳу анҳу ривоят аст вай мегӯяд, ки марде назди Расулulloҳ ﷺ омада гуфт: Эй Расулulloҳ ﷺ ҳаҷро чӣ чиз фарз мегардонад? Фармуд: "Фарзкунандаи ҳаҷ тӯша ва василаи сафар аст". (Ривояти Тирмизӣ)

٢٥٢٧ - [٢٣] (حسن) وعنه قال: سألت رجلاً رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال: ما الحاج؟ فقال: "الشعث النفل". فقام آخر فقال: يا رسول الله أي الحج أفضل؟ قال: "العجج والتجج". فقام آخر فقال: يا رسول الله ما السبيل؟ قال: "زاد وراحلة". رواه في شرح السنة. وروى ابن ماجه في سننه إلا أنه لم يذكر الفصل الأخير.

Аз Ибни Умар разияллоҳу анҳу ривоят аст вай мегӯяд, ки марде аз Расулulloҳ ﷺ пурсида гуфт: Ҳаҷкунанда кист ва ҳоҷӣ чи сифат дорад? Фармуд: Жулида мӯ ва сари ғуборолуд (киноя аз машаққат ва тақлифаҳои ҳаҷ аст). Марди дигаре бархоста гуфт: Кадом ҳаҷ беҳтар аст (кадом амал дар ҳаҷ беҳтар ва аз нигоҳи савоб бештар аст)? Фармуд: Ба овози баланд талбия гуфтан ва рехтани хуни қурбонӣ. Марди дигаре бархоста гуфт: Сабил чист (ки дар оят аз он ёдоварӣ шудааст: "Касе ба сӯи он қудрати сабил дошта бошад")? Фармуд: Мурод аз сабил тӯша ва саворӣ аст. (Шарҳи Суннат) Ва Ибни Моҷа дар Сунани худ фақраи охирро нақл нанамудааст.

۲۵۲۸ - [۲۴] (لم تتم دراسته) وعن أبي رزين العقيلي أنه أتى النبي صلى الله عليه وسلم فقال: يا رسول الله إن أبي شيخ كبير لا يستطيع الحج ولا العمرة ولا الظعن قال: "حج عن أبيك واعتمر". رواه الترمذي وأبو داود والنسائي وقال الترمذي: هذا حديث حسن صحيح

Ва аз Абӯразини Уқайлӣ разияллоҳу анҳу ривоят аст, ки мегӯяд, ки вай назди Расулulloҳ ﷺ омада гуфт: Эй Расулulloҳ ﷺ падарам марди пир ва солхӯрда аст, ки ҳаҷ ва умра ки наметавонад ва на тоқати сафарро дорад. Паёмбар ﷺ фармуд: "Ба ҷои падарат ҳаҷ ва умраро худат адо бикун". (Ривояти Тирмизӣ ва Абӯдовуд ва Насоӣ) Ва Тирмизӣ гуфтааст, ки ин ҳадис ҳасану саҳеҳ аст.

۲۵۲۹ - [۲۵] (صحيح) وعن ابن عباس قال: إن رسول الله صلى الله عليه وسلم سمع رجلا يقول لبيك عن شيرمة قال: "من شيرمة" قال: أخ لي أو قريب لي قال: "أحججت عن نفسك؟" قال: لا قال: "حج عن نفسك ثم حج عن شيرمة". رواه الشافعي وأبو داود وابن ماجه

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ аз марде шунид, ки мегуфт: Лаббайка аз тарафи Шубрума. Паёмбар ﷺ аз вай пурсид: Шубрума кист? Гуфт: Бародари ман ё яке аз хешовандони ман. Паёмбар ﷺ гуфт: Оё худат ҳаҷ кардаӣ? Гуфт: Не, накардам. Паёмбар ﷺ гуфт: Аввал худат ҳаҷ бикун, сипас аз тарафи Шубрума. (Шофеъӣ, Абӯдовуд ва Ибни Моҷа ривоят кардаанд).

۲۵۳۰ - [۲۶] (لم تتم دراسته) وعنه قال: وقت رسول الله صلى الله عليه وسلم لأهل المشرق العتيق. رواه الترمذي وأبو داود

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ Ақиқро ҷои эҳром бастан (миқот) барои аҳли машриқ таъйин намудааст. (Ривояти Тирмизӣ ва Абӯдовуд)

۲۵۳۱ - [۲۷] (لم تتم دراسته) وعن عائشة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم وقت لأهل العراق ذات عرق. رواه أبو داود والنسائي

Аз Оиша разияллоҳу анҳо ривоят аст, ки вай мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ барои аҳли Ироқ зоти Ирқро ҷои эҳром бастан (миқот) таъйин кардааст. (Ривояти Абӯдовуд ва Насоӣ)

۲۵۳۲ - [۲۸] (ضعيف)

وعن أم سلمة قالت: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: "من أهل بحجة أو عمرة من المسجد الأقصى إلى المسجد الحرام غفر له ما تقدم من ذنبه وما تأخر أو وجبت له الجنة. رواه أبو داود وابن ماجه

Аз Умми Салама разияллоҳу анҳо ривоят аст, вай мегӯяд, ки аз Расулulloҳ ﷺ шундад, ки мефармуд: Касе ки аз масҷиди Ақсо эҳром баста то масҷиди Ҳаром биёяд, Аллоҳ ҳамаи гуноҳони пешин ва баъдии ӯро меомурзад, ё ин ки фармуд: Барои вай даромадани Ҷаннат воҷиб гардид. (Ривояти Абӯдовуд ва Ибни Моҷа)

Фасли сеюм

۲۵۳۳ - [۲۹] (صحیح) عن ابن عباس قال: كان أهل اليمن يحجون فلا يتزودون ويقولون: نحن المتوكلون فإذا قدموا مكة سألوا الناس فأنزل الله تعالى: (وتزودوا فإن خير الزاد التقوى). رواه البخاري

Ибни Аббос разияллоҳу анҳумо мегӯяд, ки мардуми Яман чун барои ҳаҷ меомаданд, бо худ тӯша намегирифтанд ва мегуфтанд: Мо таваккулкунандагонем ва чун ба Макка мерасиданд аз мардум савол ва гадой мекарданд, пас Аллоҳ ин оятро нозил кард: "Ва тӯша бигиред ва ба дурусти ки беҳтарин тӯша тақво ва аз Аллоҳ тарсидан аст". (Ривояти Бухорӣ)

۲۵۳۴ - [۳۰] (صحیح) وعن عائشة قالت: قلت: يا رسول الله على النساء جهاد؟ قال: نعم عليهن جهاد لا قتال فيه: الحج والعمرة". رواه ابن ماجه

Аз Оиша разияллоҳу анҳо ривоят аст, ки мегӯяд: Гуфтам: Эй Расулulloҳ ﷺ оё бар занон чиҳод фарз аст? Фармуд: Бале, бар онҳо чиҳоде фарз аст, ки дар он қитол ва ҷанг нест, ки он иборат аз ҳаҷ ва умра аст. (Ривояти Ибни Моҷа)

۲۵۳۵ - [۳۱] (ضعيف) وعن أبي أمامة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "من لم يمنعه من الحج حاجة ظاهرة أو سلطان جائر أو مرض حابس فمات ولم يحج فليمت إن شاء يهوديا وإن شاء نصرانيا". رواه الدارمي

Аз Абӯумома разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Касе ки ӯро ҳоҷати зоҳир ё султон ва ҳокими золим ё марази боздоранда ва хатарнок аз рафтани ҳаҷ боз надорад (ҳеҷ кадоми ин узрҳоро надошта бошад) ва бимирад, пас агар

хоҳад яҳудӣ бимирад ва агар хоҳад насронӣ бимирад. (Ривояти Доримӣ)

الله إن دعوه أجايم وإن استغفروه غفر لهم". رواه ابن ماجه [٣٢] - ٢٥٣٦ (لم تتم دراسته) وعن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال: "الحاج والعمار وفد

الله إن دعوه أجايم وإن استغفروه غفر لهم". رواه ابن ماجه

Аз Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Ҳаҷқунандагон ва умрақунандагон меҳмонони Аллоҳ ҳастанд, агар Аллоҳро дуо кунанд, онҳоро иҷобат мекунад ва агар талаби мағфират кунанд, онҳоро мағфират мекунад.

(Ривояти Ибни Моҷа)

والحاج والمعتمر". رواه النسائي والبيهقي في شعب الإيمان [٣٣] - ٢٥٣٧ (حسن) وعنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: "وفد الله ثلاثة الغازي

والحاج والمعتمر". رواه النسائي والبيهقي في شعب الإيمان

Аз Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд аз Расулulloҳ ﷺ шунидам, ки мефармуд: "Меҳмонони Аллоҳ се қисманд: Ҷозӣ, ҳоҷӣ ва умрақунанда". (Ривояти Насоӣ ва Байҳақӣ дар Шуъаб-ул-имон)

فسلم عليه وصافحه ومرة أن يستغفر لك قبل أن يدخل بيته فإنه مغفور له". رواه أحمد [٣٤] - ٢٥٣٨ (ضعيف) وعن ابن عمر قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "إذا لقيت الحاج

فسلم عليه وصافحه ومرة أن يستغفر لك قبل أن يدخل بيته فإنه مغفور له". رواه أحمد

Аз Ибни Умар разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: "Чун бо яке аз ҳоҷӣ мулоқот намудӣ бар вай салом дода бо вай бо даст салом кунад ва аҳволпурсӣ намуда аз вай бихоҳ то бароят пеш аз он ки ба хонаи худ биравад, дуо мағфират кунад, зеро вай омурзидашуда аст". (Ривояти Аҳмад)

حاجا أو معتمرا أو غازيا ثم مات في طريقه كتب الله له أجر الغازي والحاج والمعتمر". رواه البيهقي في شعب الإيمان [٣٥] - ٢٥٣٩ (لم تتم دراسته) وعن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "من خرج

حاجا أو معتمرا أو غازيا ثم مات في طريقه كتب الله له أجر الغازي والحاج والمعتمر". رواه البيهقي في شعب الإيمان

Аз Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: "Касе ки чиҳати ҳаҷ ё умра ва ё ғазо барояд ва дар роҳи рафтани ба мақсади худ бимирад, Аллоҳ ба вай аҷри ҳоҷӣ, умрақунанда ё ғазиро медиҳад". (Ривояти Байҳақӣ дар Шуъаб-ул-имон)

Боб андар мавриди эҳром ва талбия

Фасли аввал

۲۵۴۰ - [۱] (متفق عليه) عن عائشة رضي الله عنها قالت: كنت أطيب رسول الله صلى الله عليه وسلم لإحرامه قبل أن يحرم ولحله قبل أن يطوف بالبيت يطيب فيه مسك كأني أنظر إلى وبيص الطيب في مفارق رسول الله صلى الله عليه وسلم وهو محرم.

Аз Оиша разияллоҳу анҳу ривоят аст, ки мегӯяд: Ман барои эҳроми Расулulloҳ ﷺ пеш аз он ки эҳром бандад хушбӯӣ мемолидам ва барои ҳалол шудани вай пеш аз он ки тавоф кунад, бар вай хушбӯӣ мемолидам, ба хушбӯие ки дар он мушк мебуд. Оиша мегӯяд: Гӯё ки ман аз он тез дурухшидани тибро дар фарқи сари Расулulloҳ ﷺ мебинам, дар ҳоле ки вай муҳрим аст. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۵۴۱ - [۲] (متفق عليه) وعن ابن عمر رضي الله عنهما قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يهل ملبدا يقول: " لبيك اللهم لبيك لبيك لا شريك لك لبيك إن الحمد والنعمة لك والملك لا شريك لك". لا يزيد على هؤلاء الكلمات.

Аз Ибни Умар разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки аз Расулulloҳ ﷺ шунидам, ки ба садои баланд талбия мегуфт, дар ҳоле ки мулаббид буд (бар сари худ чизе зада буд, то мӯйҳо ба ҳам часпида ва жулида гардолуд нагардад) ва мегуфт: Эй Аллоҳ ба хидмат ва тоати Ту ҳозир ва истодаам, Туро шарике нест, ҳамоно ҳамд ва неъмат ва мулк аз они Туст ва Туро шарике нест. Расулulloҳ ﷺ бар ин калимаҳо чизеро намеафзуд. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۵۴۲ - [۳] (متفق عليه) وعنه قال: كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا أدخل رجله في الغرز واستوت به ناقته قائمة أهل من عند مسجد ذي الحليفة.

Аз Ибни Умар разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, вақте ки Расулulloҳ ﷺ пойи худро дар узангу (рикоб)-и чармӣ дохил мекард ва шутури вай ўро мебардошт ва истода мешуд, Расулulloҳ ﷺ аз Зулҳулайфа эҳром мебастан. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٥٤٣ - [٤] (صحيح) وعن أبي سعيد الخدري قال: خرجنا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم نصرخ

بالحج صراخا. رواه مسلم

Аз Абӯсаъиди Худрӣ разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки бо Расулulloҳ ﷺ барои адои ҳаҷ берун омадем, ки бо садои баланд талбия мегуфтем. (Ривояти Муслим)

٢٥٤٤ - [٥] (صحيح) وعن أنس رضي الله عنه قال: كنت رديف أبي طلحة وإنهم ليصرخون بما جميعا:

الحج والعمرة. رواه البخاري

Анас разияллоҳу анҳу мегӯяд: Ман дар радифи Абӯталҳа савор будам ва онҳо дар ҳаҷ ва умра ба садои баланд талбия мегуфтанд. (Ривояти Бухорӣ).

٢٤٤٥ - [٦] (متفق عليه) وعن عائشة قالت: خرجنا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم عام حجة

الوداع فمنا من أهل بعمره ومنا من أهل بحج وعمرة ومنا من أهل بالحج وأهل رسول الله صلى الله عليه وسلم بالحج فأما من أهل بعمره فحل وأما من أهل بالحج أو جمع الحج والعمرة فلم يخلوا حتى كان يوم النحر.

Аз Оиша разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки ҳамроҳи Расулulloҳ ﷺ дар соли ҳаҷҷатулвадоъ баромадем аз миёни мо баъзе барои умра эҳром бастанд ва баъзе барои ҳаҷ ва умра ва баъзе танҳо барои ҳаҷ ва Расулulloҳ ﷺ барои ҳаҷ эҳром баст. Пас касе ки барои умра эҳром баста буд ҳалол гардид, вале касоне ки барои ҳаҷ ва умра ё танҳо барои ҳаҷ эҳром баста буданд, то рӯзи наҳр (қурбонӣ) ҳалол нагардиданд. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٥٤٦ - [٧] (متفق عليه) وعن ابن عمر رضي الله عنهما قال: تمتع رسول الله صلى الله عليه وسلم في

حجة الوداع بالعمرة إلى الحج بدأ فأهل بالعمرة ثم أهل بالحج.

Аз Ибни Умар разияллоҳу анҳу ривоят аст, ки вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ дар ҳаҷҷатулвадоъ ҳаҷҷи таматтӯъ намуд, дар ибтидо барои умра эҳром баст, ва умраро оғоз намуд, сипас барои ҳаҷ эҳром баст. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

Фасли дуввум

٢٥٤٧ - [٨] (لم تتم دراسته) عن زيد بن ثابت أنه رأى النبي صلى الله عليه وسلم تجرد لإهلاله واغتسل.

رواه الترمذي والدارمي

Аз Зайд ибни Собит разияллоҳу анҳу ривоят аст, мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ-ро дид ки барои эҳром бастан либосҳояшро бароварда, ғул намуд, сипас эҳром баст. (Ривояти Тирмизӣ ва Доримӣ) ۲۵۴۸ - [۹] (لم تتم دراسته) وعن ابن عمر أن النبي صلى الله عليه وسلم لبد رأسه بالغسل. رواه أبو داود

داود

Аз Ибни Умар разияллоҳу анҳу ривоят аст, ки мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ сари худро ба чизҳое талбид намуд (то жулида ва гардолуд нагардад). (ривояти Абӯдовуд)

۲۵۴۹ - [۱۰] (صحيح) وعن خلاد بن السائب عن أبيه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم "أتاني جبريل فأمرني أن أمر أصحابي أن يرفعوا أصواتهم بالإهلال أو التلبية". رواه مالك والترمذي وأبو داود والنسائي وابن ماجه والدارمي

Халлод ибни Соиб разияллоҳу анҳу аз падари худ нақл карда мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Ҷибраил алайҳис салом наздам омада амр намуд, то ба асҳоби худ амр кунам, ки садоҳои худро дар вақти эҳром ва талбия баланд кунанд. (Ривояти Молик, Тирмизӣ, Абӯдовуд, Насой, Ибни Моҷа ва Доримӣ)

۲۵۵۰ - [۱۱] (صحيح) وعن سهل بن سعد قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "ما من مسلم يلي إلا لي من عن يمينه وشماله: من حجر أو شجر أو مدر حتى تنقطع الأرض من ههنا وههنا". رواه الترمذي وابن ماجه

Аз Саҳл ибни Саъд разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Вақте ки як мусалмон лаббайка мегӯяд, аз тарафи рост ва аз тарафи чапи вай санг, ё дарахт, ё кулӯх ҳама то охири замин бо вай лаббайка ва талбия мегӯянд. (Ривояти Тирмизӣ ва Ибни Моҷа)

۲۵۵۱ - [۱۲] (متفق عليه)

وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْكَعُ بِذِي الْحَلِيفَةِ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ إِذَا اسْتَوَتْ بِهِ النَّاقَةُ قَائِمَةً عِنْدَ مَسْجِدِ ذِي الْحَلِيفَةِ أَهْلَ بِهَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ وَيَقُولُ: "لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ وَالْخَيْرِ فِي يَدَيْكَ لَبَّيْكَ وَالرَّغْبَاءِ إِلَيْكَ وَالْعَمَّ". متفق عليه ولفظه لمسلم

Аз Ибни Умар разияллоҳу анҳу ривоят аст вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ дар Зулҳулайфа ду ракаат намоз мехонд ва бар шутури худ савор мешуд, сипас вақте шутур дар назди масҷиди Зулҳу-

лайфа қоим мешуд, садои худро ба гуфтани ин калимаҳо баланд карда мегуфт: (Лаббайка, аллоҳумма лаббайка, лаббайка ва саъдайка вал хайру фи ядайка лаббайка варрағбоу илайка валъамал) Эй Аллоҳ ман дар хидмат ва тоати Ту ҳозир ва истодаам ва ёрӣ медиҳам Туро ва некӣ дар дастони Туст, ба хидмат ҳозирам ва рағбат ва таваҷҷуҳ ба сӯи Ту ва амал барои Туст. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим ва лафз аз они Муслим аст)

۲۵۵۲ - [۱۳] (لم تتم دراسته) وعن عمارة بن خزيمة بن ثابت عن أبيه عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه

كان إذا فرغ من تلييته سأل الله رضوانه والجنة واستغفاه برحمته من النار. رواه الشافعي

Умора ибни Хузайма ибни Собит аз падари худ ва падари вай Расулуллоҳ ﷺ нақл карда мегӯяд, ки чун аз талбияи худ фориф мегардид аз Аллоҳ хушнудии ӯ ва Ҷаннати ӯро мехост ва ба раҳмати Аллоҳ аз оташи Дӯзах паноҳ меҷуст. (Ривояти Шофеъӣ)

Фасли сеюм

۲۵۵۳ - [۱۴] (صحيح) عن جابر أن رسول الله صلى الله عليه وسلم لما أراد الحج أذن في الناس

فاجتمعوا فلما أتى البيداء أحرم. رواه البخاري

Ҷобир разияллоҳу аҳу мегӯяд: Вақте ки Расулуллоҳ ﷺ қасди ҳаҷ кард ба мардум эълон намуд, чун ҳама чамъ шуданд ва ба Байдо рафтанд аз онҷо эҳром бастанд. (Ривояти Бухорӣ)

۲۵۵۴ - [۱۵] (صحيح) وعن ابن عباس قال: كان المشركون يقولون: لبيك لا شريك لك فيقول رسول

الله صلى الله عليه وسلم: "ويلكم قد قد" إلا شريكاً هو لك تملكه وما ملك. يقولون هذا وهم يطوفون بالبيت.

رواه مسلم

Аз Ибни Аббос разияллоҳу аҳу ривоят аст вай мегӯяд, ки мушрикон инчунин талбия мегуфтанд: Лаббайка ло шарика лак, чун инро мегуфтанд, Расулуллоҳ ﷺ мегуфт: Вой бар шумо ҳаминқадар кофӣ аст, дигар мағӯед, лекин онҳо меафзуданду мегуфтанд: (Илло шарикан ҳува лак тамлиқуҳу ва мо малак) магар як шарик ки ӯ аз Ту аст, ки Ту молики ӯ ва молики он чи ки ӯ дорад, ҳастӣ. Онҳо ин калимаҳоро мегуфтанд ва хонаи Аллоҳро тавоф мекарданд. (Ривояти Муслим)

٢٥٥٥ - [١] (صحيح) عن جابر بن عبد الله أن رسول الله صلى الله عليه وسلم مكث بالمدينة تسع سنين لم يحج ثم أذن في الناس بالحج في العاشرة: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم حاج فقدم المدينة بشر كثير فخرجنا معه حتى إذا أتينا ذا الحليفة فولدت أسماء بنت عميس محمد بن أبي بكر فأرسلت إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم: كيف أصنع؟ قال: "اغتسلي واستثقري بثوب وأحرمي" فصلى رسول الله صلى الله عليه وسلم في المسجد ثم ركب القصواء حتى إذا استوت به ناقته على البيداء أهل بالتوحيد "لبيك اللهم لبيك لا شريك لك لبيك إن الحمد والنعمة لك والملك لا شريك لك". قال جابر: لسنا ننوي إلا الحج لسنا نعرف العمرة حتى إذا أتينا البيت معه استلم الركن فطاف سبعا فرمل ثلاثا ومشى أربعاً ثم تقدم إلى مقام إبراهيم فقرأ: (واتخذوا من مقام إبراهيم مصلى). فصلى ركعتين فجعل المقام بينه وبين البيت وفي رواية: أنه قرأ في الركعتين: (قل هو الله أحد) و (قل يا أيها الكافرون). ثم رجع إلى الركن فاستلمه ثم خرج من الباب إلى الصفا فلما دنا من الصفا قرأ: (إن الصفا والمروة من شعائر الله). أبدأ بما بدأ الله به فبدأ بالصفا فرقي عليه حتى رأى البيت فاستقبل القبلة فوحد الله وكبره وقال: "لا إله إلا الله وحده لا شريك له له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير لا إله إلا الله وحده أنجز وعده ونصر عبده وهزم الأحزاب وحده". ثم دعا بين ذلك قال مثل هذا ثلاث مرات ثم نزل ومشى إلى المروة حتى انصبت قدماه في بطن الوادي ثم سعى حتى إذا سعدنا مشى حتى أتى المروة ففعل على المروة كما فعل على الصفا حتى إذا كان آخر طواف على المروة نادى وهو على المروة والناس تحته فقال: "لو أني استقبلت من أمري ما استدبرت لم أسق الهدى وجعلتها عمرة فمن كان منكم ليس معه هدي فليحل وليجعلها عمرة". فقام سراقه بن مالك بن جعشم فقال: يا رسول الله أعلمنا هذا أم لأبد؟ فشبك رسول الله صلى الله عليه وسلم أصابعه واحدة في الأخرى وقال: "دخلت العمرة في الحج مرتين لا بل لأبد أبدي". وقدم علي من اليمن ببدن النبي صلى الله عليه وسلم فقال له: "ماذا قلت حين فرضت الحج؟" قال: قلت: اللهم إني أهل بما أهل به رسولك قال: "فإن معي الهدى فلا تحل". قال: فكان جماعة الهدى الذي قدم به علي من اليمن والذي أتى به النبي صلى الله عليه وسلم مائة قال: فحل الناس كلهم وقصروا إلا النبي صلى الله عليه وسلم ومن كان معه من هدي فما كان يوم التروية توجهوا إلى منى فأهلوا بالحج وركب النبي صلى الله عليه وسلم فضلى بها الظهر والعصر والمغرب والعشاء والفجر ثم مكث قليلاً حتى طلعت الشمس وأمر بقبة من شعر تضرب له بنمرة فسار رسول الله صلى الله عليه وسلم ولا تشك قريش إلا أنه واقف عند المشعر الحرام كما كانت قريش تصنع في الجاهلية فأجاز رسول الله صلى الله عليه وسلم حتى أتى عرفة فوجد القبة قد ضربت له بنمرة فنزل بها حتى إذا زاغت الشمس أمر بالقصواء فرحلت له فأتى بطن الوادي فخطب الناس وقال: "

إن دماءكم وأموالكم حرام عليكم كحرمة يومكم هذا في شهركم هذا في بلدكم هذا ألا كل شيء من أمر الجاهلية تحت قدمي موضوع ودماء الجاهلية موضوعة وإن أول دم أضع من دمائنا دم ابن ربيعة بن الحارث وكان مسترضعا في بني سعد فقتله هذيل وربنا الجاهلية موضوع وأول ربا أضع من ربانا ربا عباس بن عبد المطلب فإنه موضوع كله فاتقوا الله في النساء فإنكم أخذتموهن بأمان الله واستحللتم فروجهن بكلمة الله ولكم عليهن أن لا يوطئن فرشكم أحدا تكرهونه فإن فعلن ذلك فاضربوهن ضربا غير مبرح ولهن عليكم رزقهن وكسوتهن بالمعروف وقد تركت فيكم ما لن تضلوا بعده إن اعتصمتم به كتاب الله وأنتم تسألون عني فما أنتم قائلون؟ " قالوا: نشهد أنك قد بلغت وأديت ونصحت. فقال بأصبعه السبابة يرفعها إلى السماء وينكتها إلى الناس: "اللهم اشهد اللهم اشهد" ثلاث مرات ثم أذن بلال ثم أقام فصلى الظهر ثم أقام فصلى العصر ولم يصل بينهما شيئا ثم ركب حتى أتى الموقف فجعل بطن ناقته القصواء إلى الصخرات وجعل جبل المشاة بين يديه واستقبل القبلة فلم يزل واقفا حتى غربت الشمس وذهبت الصفرة قليلا حتى غاب القرص وأردف أسامة ودفع حتى أتى المزدلفة فصلى بها المغرب والعشاء بأذان واحد وإقامتين ولم يسبح بينهما شيئا ثم اضطجع حتى طلع الفجر فصلى الفجر حين تبين له الصبح بأذان وإقامة ثم ركب القصواء حتى أتى المشعر الحرام فاستقبل القبلة فدعا وكبر وهلله ووحده فلم يزل واقفا حتى أسفر جدا فدفع قبل أن تطلع الشمس وأردف الفضل بن عباس حتى أتى بطن محسر فحرك قليلا ثم سلك الطريق الوسطى التي تخرج على الجمرة الكبرى حتى أتى الجمرة التي عند الشجرة فرماها بسبع حصيات يكبر مع كل حصاة منها مثل حصى الخذف رمى من بطن الوادي ثم انصرف إلى المنحر فنحر ثلاثا وستين بدنة بيده ثم أعطى عليا فنحر ما غير وأشركه في هديه ثم أمر من كل بدنة ببضعة فجعلت في قدر فطبخت فأكلا من لحمها وشربا من مرقها ثم ركب رسول الله صلى الله عليه وسلم فأفاض إلى البيت فصلى بمكة الظهر فأتى على بني عبد المطلب يسقون على زمزم فقال: "انزعوا بني عبد المطلب فلولاً أن يغلبكم الناس على سقايتمكم لنزعت معكم". فناولوه دلوفا فشرب منه. رواه مسلم

Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай меғӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ дар Мадинаи Мунаввара нуҳ сол истод, ҳаҷ накард, сипас соли даҳум ба мардум эълони ҳаҷ намуд, ки Расулulloҳ ﷺ иродаи ҳаҷ дорад. Пас мардуми зиёде дар Мадина ҷамъ омаданд, бо Расулulloҳ ﷺ берун омадем, ки аз Асмоа бинти Умайс Муҳаммад ибни Абӯбакр таваллуд шуд. Ӯ мардеро пеши Расулulloҳ ﷺ фиристода пурсид, ки дар ин ҳолат чӣ кунам? Паёмбар ﷺ гуфт: Ғул кун ва тиккаеро дар ҷои хун банд ва эҳром бибанд. Расулulloҳ ﷺ дар Зулҳулайфа гамоз хонд ва бар шутури худ, ки Қасво ном дошт савор шуд то он ки Ӯро шутури вай ба Байдо расонд, ба садои баланд талбия гуфт, ки лаббайкаллоҳумма

лаббайк лаббайка ло шарика лак лаббайк, инналҳамда ваннеъма-
та лак валмулк ло шарика лак. Ҷобир разияллоҳу анҳу мегӯяд:
Қабл аз ин мо дар ин моҳ сирф нияти ҳаҷро мекардем ва умраро
намешинохтем, то он ки ба хонаи Каъба расидем ва Паёмбар ﷺ
Санги сиёхро бӯсид, пас Расулulloҳ ﷺ дар се тавофи аввал шитоб
кард, дар чаҳор тавоф оҳиста роҳ рафт. Сипас ба мақоми Иброҳим
омада ин оятро хонд (Ваттахизӯ мим мақоми Иброҳима мусалло)
сипас ду ракаат намоз хонд ва дар байни мақоми Иброҳим ва
хонаи Аллоҳ истода шуд. Ва дар ривояте омада, ки ӯ ﷺ дар ду
ракаати намоз қул ҳуваллоҳу аҳад ва қул ё айюҳал кофирунро хонд
ва ба рукн баргашта Ҳаҷаруласвадро бӯсид. Сипас аз дари масҷид
ба сӯи кӯҳи Сафо баромад ва хонд (Иннассафо валмарвата мин
шаъоириллоҳ) ва гуфт: Ман аз Сафо оғоз мекунам, чун дар қавли
Аллоҳ аввал Сафо зикр шудааст. Пас аз Сафо оғоз намуда бар Сафо
боло шуд, то ин ки аз онҷо Каъбарои дид. Пас ба тарафи қибла рӯ
оварда Аллоҳро ба ягонагӣ ва бузургӣ ёд намуд ва гуфт: "Ло илоҳа
иллаллоҳу ваҳдаҳу ло шарика лаҳ, лаҳул мулк ва лаҳул ҳамд ва
ҳува ало кулли шайъин қадир. Ло илоҳа иллаллоҳу ваҳдаҳу анҷаза
ваъдаҳу ва насара абдаҳу ва ҳазамал аҳзоба ваҳдаҳу". Сипас дар
байни ин зикрҳо се бор дуо намуд. Сипас фурӯд омад ва ба тарафи
Марва рафт, то он ки дар байни водӣ дар ҷои нишеб пои Расулulloҳ
ﷺ фурӯд омад. Сипас давид ва ба шитоб рафт, то он ки шурӯъ
ба по рафтан намуд, аз давидан бозистода оҳиста рафт, то ки бар
Марва боло шуд. Пас чизеро ки дар Сафо карда буд, дар Марва
низ кард, вақте ки Расулulloҳ ﷺ дар бори охир ба Марва расид,
дар ҳоле ки ӯ ﷺ дар болои Марва ва мардум дар пойин буданд,
нидо карда фармуд: Агар ман чизеро охир донистам дар аввал
медонистам, ҳадяро бо худ намеовардам ва ба ҷои ҳаҷ умра карда
ҳалол мешудам. Пас касе бо худ ҳадя наоварда бошад, умра кунад
ва худро ҳалол кунад. Суроқа ибни Молик бархоста пурсид: Эй
Расулulloҳ ﷺ ин ҳукм танҳо барои имсол аст, ё барои ҳамеша?
Паёмбар ﷺ ангуштони ҳар ду дасти худро як дар дигар двароварда
ду мартаба гуфт, ки умра дар ҳаҷ дохил шуд ва ин ҳукм барои

доимӣ ва ҳамеша аст. Алӣ разияллоҳу анҳу аз Яман бо худ шурурон барои қурбонӣ ба Расулulloҳ ﷺ овард. Паёмбар ﷺ аз вай пурсид: вақте ки эҳром бастӣ чи хел ният кардӣ? Алӣ гуфт: Интавр гуфтам (Аллоҳумма инни аҳиллу бимо аҳалла расулук), Худовандо ман ният мекунам чизеро ки расули Ту ният кардааст. Паёмбар ﷺ фармуд: Пас бо ман ҳадея аст (ва худро ҳалол карда наметавонам) пас ту низ худро ҳалол накун. Ровӣ мегӯяд: Адади шуруроне ки Алӣ разияллоҳу анҳу бо худ оварда буд ва он ки Паёмбар ﷺ бо худ оварда буд, сад шукур буд. Ровӣ мегӯяд: Ҳамаи мардум мӯйҳои худро кутӯҳ карда худро ҳалол карданд, ҷуз Паёмбар ﷺ ва касоне ки бо худ ҳадея оварда буданд. Дар рӯзи тарвия (ҳаштуми зулҳиҷҷа) ба тарафи Мино рафтанд ва касоне ки ҳалол шуда буданд барои ҳаҷ эҳром бастанд. Паёмбар ﷺ бар шутури худ савор шуда ба Мино расид ва дар онҷо намози пешин, аср, мағриб, хуфтан ва субҳро дар масҷиди Хиф хонд. Сипас то баромадани офтоб истод, сипас Паёмбар ﷺ амр фармуд то барои вай хайма дар водии Намира (дар Арафот) насб карда шавад. Сипас Расулulloҳ ﷺ аз Мино ҳаракат кард, мардум фикр мекарданд, ки мумкин Расулulloҳ ﷺ дар Машъарулҳаром биистад, чунончи қурайш дар замони ҷоҳилият мекарданд, лекин Расулulloҳ ﷺ ба Арафот рафта дид, ки барои вай дар Намира хайма зада шудааст. Пас дар хайма фурӯд омад, то он ки офтоб завол намуд. Пас амр фармуд, ки Қасво (шутури Ҷ) омода карда шавад. Пас Қасво полон карда шуд, Паёмбар ﷺ бар вай савор шуда ба водии Намира омад ва ба мардум хутба гуфта фармуд: Ба дурусти ки хунҳои шумо ва молҳои шумо ҳаром аст, чунончи он дар ин рӯзатон ва дар ин моҳатон ва дар ин шаҳратон ҳаром аст. Огоҳ бошед, ки ҳар чиз ва ҳар расму ривоҷи ҷоҳилият зери ҳар ду қадами ман ниҳода шуд, ботил ва тарк гардида ва хунҳои замони ҷоҳилият тарк ва авф гардид ва аввалин хуне аз хунҳои мо ки онро ман мениҳам, хуни Ибни Рабиъа ибни Ҳорис аст, ки писари ширхора дар қабилаи бани Саъд буд, ки ӯро Ҳузайл қатл намуданд ва суд ва рибои замони ҷоҳилият соқит гардид ва нахустин рибое ки онро соқит ва ботил меградонам, рибо ва суди

Аббос ибни Абдулмутталиб аст, ки ҳамаи он ботил гардид, дар муомалаи занон аз Аллоҳ битарсед, ба дурусти ки шумо онҳоро ба амони Аллоҳ ва аҳди вай гирифтаед (ки шумо бо вай дар риояти ҳуқуқи онҳо аҳд намудаед) ва шармгоҳи онҳоро ба ҳукми Аллоҳ бароятон ҳалол гардонидед, шумо бар онҳо ҳақ доред, ки бар ҷойҳои шумо каси дигареро ки шумо ўро дўст надоред нанишонанд. Пас агар онҳо ин корро карданд, онҳоро бизанед вале беҳад зиёд мазанед ва онҳоро бар шумо ҳақ доранд, ки бар онҳо хўрок ва пўшокро ба вачҳи шаръӣ муҳаё намоед ва ман дар шумо чизеро гузоштам, ки агар ба он чанг бизанед, ҳечгоҳ баъд аз ман гўмроҳ нахоҳед шуд ва он китоби Аллоҳ аст ва шумо дар мавриди ман пурсида мешавед, ки оё ман ба шумо аҳкоми динро расонидаам, сипас шумо чӣ ҷавоб мегуед?! Гуфтанд: Мо гувоҳӣ медиҳем, ки шумо аҳкоми динро ба мо расонидед ва амонатро адо карда моро насиҳат ва хайрхоҳӣ намудед. Баъд аз ин Расулulloҳ ﷺ ангушти сабобаи худро ба тарафи осмон баланд намуда онро ба тарафи мардум поён кард ва се бор гуфт: Эй Аллоҳ шоҳид бош, эй Аллоҳ шоҳид бош. Сипас Билол разияллоҳу анҳу азон дода ва иқома намуда намози пешин хонда шуд, сипас иқомат хонд ва намози асрро хонданд ва дар байни ин ду намоз ҳеҷ намозеро нахонданд. Сипас бар шутури худ Қасво савор шуда дохили майдони Арафот гардид, пас шиками шутури худ Қасворо ба тарафи санғҳои хурду сиёҳ гардонид ва ҳаблулмушотро ба тарафи пеши худ қарор дода рӯ ба рӯ ба қибла шуд ва то вақте истод, ки офтоб нишаст ва зардии офтоб кам гардида қўрси офтоб ба кулӣ нишаст. Пас Усомаро дар ақиби худ нишонда шитобон ҳаракат намуд, то ки ба Муздалифа расид ва дар Муздалифа Расулulloҳ ﷺ намози мағриб ва хуфтанро ба як азон ва ду иқомат адо намуд ва дар байни ду намоз чизе нахонд, сипас паҳлу зада то дамидани субҳ хоб кард, пас ҳине ки субҳ зоҳир шуд намози бомдодро ба азон ва иқомат адо намуд ва бар Қасво савор шуда ба Машъарулҳаром омад. Пас рӯ ба қибла оварда Аллоҳро дуо карда, Ўро ба тасбеҳ ва такбир ва таҳлил ва ба тавҳид ёд кард, то вақте истод ки равшании субҳ

хубтар равшан гардид. Пас қабл аз тулуъи офтоб ҳаракат кард. Фазл ибни Аббосро дар радифи худ савор кард ва ба водии Мұҳас-сар омаданд, дар инчо шутури худро ба суръат ронд ва ба роҳи миёна рафт, ки ба Ҷамраи кубро мерасад, то он ки ба Ҷамра расид, ки зери дарахт аст, ки онро ба ҳафт сангреса зад ва бо задани ҳар сангреса такбир (Аллоҳу акбар) мегуфт, ки ин сангресаҳо баробари донаи боқлӣ буд, ки Паёмбар ﷺ онро аз миёни водӣ партофт, ки ҷамра дар онҷост ва баъд аз он ба сӯи қурбонгоҳ баргашт ва ба дасти худ шастусе шутурро қурбонӣ намуд, сипас кордро ба Алӣ разияллоҳу анҳу дод ва ӯ шутурони боқимондаи Расулulloҳ ﷺ-ро қурбонӣ намуд. Паёмбар ﷺ ӯро низ дар ҳадяи худ шарик намуд. Пас Паёмбар ﷺ амр намуд, ки аз ҳар шутуре каме гушт гирифта шавад, пас онро дар дег андохта пухтанд. Пас Паёмбар ﷺ ва Алӣ разияллоҳу анҳу аз гушти он хӯрданд ва шурбои онро нӯшиданд. Пас Расулulloҳ ﷺ бар шутури худ савор шуда ба тарафи хонаи Аллоҳ равон шуд, ба Макка расид ва дар онҷо намози пешинро адо намуд, сипас назди бани Абдулмутталиб (Аббос ва фарзандони ӯ) омад, ки сиқояи Замзам дар дасти онҳо буд, дар ҳоле ки мардумро аз Замзам об медоданд. Паёмбар ﷺ ба онҳо гуфт, об бикашед эй бани Абдулмутталиб ва агар аз чиҳати ғалаба кардан ва кушиш кардани мардум дар гирифтани ин амр аз назди шумо намебуд, ман худам бо шумо оби Замзам мекашидам 9аз чиҳати фазл ва шарафи ин кор). Пас Паёмбар ﷺ сатиле аз оби Замзамро доданд ва Паёмбар ﷺ аз он нӯшид. (Ривояти Муслим)

۲۰۰۶ - [۲] (متفق عليه) وعن عائشة رضي الله عنها قالت: خرجنا مع النبي صلى الله عليه وسلم في حجة الوداع فمنا من أهل بعرة ومنا من أهل بحج فلما قدمنا مكة قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "من أهل بعرة ولم يهد فيحلل ومن أحرم بعرة وأهدى فليهل بالحج مع العمرة ثم لا يحل حتى يحل منها". وفي رواية: " فلا يحل حتى يحل بنحر هديه ومن أهل بحج فليتم حجه". قالت: فحضت ولم أطف بالبيت ولا بين الصفا والمروة فلم أزل حائضا حتى كان يوم عرفة ولم أهلل إلا بعمرة فأمرني النبي صلى الله عليه وسلم أن أنقض رأسي وأمتشط وأهل بالحج وأترك العمرة ففعلت حتى قضيت حجي بعث معي عبد الرحمن بن أبي بكر وأمرني أن أعتمر مكان عمرتي من التعيم قالت: فظاف الذين كانوا أهلوا بالعمرة بالبيت وبين الصفا والمروة ثم حلوا ثم طافوا بعد أن رجعوا من منى وأما الذين جمعوا الحج والعمرة فإنما طافوا طوافا واحدا.

Оиша разияллоҳу анҳо мегӯяд дар ҳаҷҷатулвадоъ бо Расулulloҳ ﷺ берун омадем, пас баъзе аз мо барои умра вабаъзе дигар барои ҳаҷ эҳром баст, чун ба Макка омадем, Расулulloҳ ﷺ фармуд: Касе ки барои умра эҳром бастааст ва ҳадя наовардааст, ӯ бояд ҳалол гардад ва касе ки эҳром баста бо худ ҳадя овардааст, ӯ эҳроми ҳаҷ ва умра ҳар ду ро бастааст ва то ки аз ҳаҷ ва умра фориғ нагардад, ҳалол намешавад. Ва дар ривояте омадааст, ки гуфт пас худро ҳалол накунад, то ки ба қурбонии ҳадяи хеш ҳалол гардад ва касе ки барои ҳаҷ эҳром бастааст, пас бар вай аст то ҳаҷҷи худро ба итмом бирасонад. Оиша мегӯяд: Ман ҳоиз шудам, дар ҳоле ки тавоф карда набудам ва на дар Сафо ва Марва саъй намуда будам, то рӯзи Арафа ҳоиз будам, дар ҳоле ки ман эҳроми умраро баста будам. Пас Паёмбар ﷺ ба ман амр фармуд, то сари худро бикушоям ва мӯйҳоямро шона кунам, яъне аз эҳром бароям ва умраро тарк намуда барои ҳаҷ эҳром бандам. Пас ҳаминтавр намудам, то ки ҳаҷҷи худро тамоми намудам. Сипас маро бо бародарам Абдурахмон ибни Абӯбакр фиристод то аз Танъим умра кунам ба ҷои умрае ки онро тарк намуда будам. Оиша разияллоҳу анҳо мегӯяд: Касоне ки чиҳати умра эҳром баста буданд, бар Байтуллоҳ тавоф намуданд ва байни сафо ва Марва саъй намуданд. Пас худро ҳалол намуданд, сипас боз тавоф карданд, баъд аз он ки аз Мино баргаштанд ва касоне ки барои ҳаҷ ва умра эҳром баста буданд, танҳо як тавоф карданд. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٥٥٧ - [٣] (متفق عليه) وعن عبد الله بن عمر رضي الله عنهما قال: تمتع رسول الله صلى الله عليه وسلم في حجة الوداع بالعمرة إلى الحج فساق معه الهدي من ذي الحليفة وبدأ فأهل بالعمرة ثم أهل بالحج فتمتع الناس مع النبي صلى الله عليه وسلم بالعمرة إلى الحج فكان من الناس من أهدى ومنهم من لم يهد فلما قدم النبي صلى الله عليه وسلم مكة قال للناس: "من كان منكم أهدى فإنه لا يجزى له من شيء حرم منه حتى يقضي حجه ومن لم يكن منكم أهدى فليطف بالبيت وبالصفا والمروة وليقتصر وليحلل ثم ليهل بالحج وليهد فمن لم يجد هديا فيلصم ثلاثة أيام في الحج وسبعة إذا رجع إلى أهله" فطاف حين قدم مكة واستلم الركن أول شيء ثم حب ثلاثة أطواف ومشى أربعاً فركع حين قضى طوافه بالبيت عند المقام ركعتين ثم سلم فانصرف فأتى الصفا فطاف بالصفا والمروة

سبعة أطواف ثم لم يحل من شيء حرم منه حتى قضى حجه ونحر هديه يوم النحر وأفاض فطاف بالبيت ثم حل من كل شيء حرم منه وفعل مثل ما فعل رسول الله صلى الله عليه وسلم من ساق الهدي من الناس.

Аз Абдуллоҳ ибни Умар разияллоҳу анҳу ривоят аст вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ дар ҳаҷҷатувадоъ аз умра то ҳаҷ таматтӯъ кард ва аз Зулҳулайфа бо худ ҳадя бурд. Нахуст барои умра ва баъдан барои ҳаҷ эҳром баст ва мардум низ бо Расулulloҳ ﷺ ба умраи ҳаҷ таматтӯъ намуданд. Баъзе аз мардум бо худ ҳадя бурда буданд ва баъзе бо худ ҳадя набурда буд, вақте ки Расулulloҳ ﷺ ба Маккаи Мукаррама омад, ба мардум гуфт: Касе ки бо худ ҳадя овардааст, ба дурусти ки бар ӯ чизе ки ба сабаби эҳром ҳаром гардида то комилан ҳаҷ накунад, бар вай ҳалол намегардад. Ва касе ки бо худ ҳадя наоварда бошад, байтуллоҳро тавоф кунад, байни Сафо ва Марва саъй кунад ва мӯйҳояшро битарошад ё кутоҳ кунаду худро ҳалол кунад. Сипас барои ҳаҷ эҳром бандад ва ҷонвари қурбониро забҳ намояд ва касе ки тавони қурбонӣ карданро надошта бошад, се рӯз дар рӯзҳои ҳаҷ рӯза гирад ва ҳафт рӯз ҳини баргаштан ба хонаи худ рӯза дорад. Паёмбар ﷺ ба расидани дар Макка, Байтуллоҳро тавоф намуда ва рукни (ҳаҷаруласвад)-ро пеш аз ҳамаи чиз бӯсид. Сипас се тавофро шитобон ва ба суръат баҷо оварда чаҳор тавофро ба рафтани одӣ анҷом дод, баъд аз тамои кардани тавоф, дар мақоми Иброҳим алайҳис салом ду рӯз акаат намоз хонд, аз намоз салом дода баргашт ва ба Сафо омад, пас бар Сафо ва Марва ҳафт тавоф кард, сипас ҳеҷ чизро бар худ ҳалол накард ва аз чизҳои ки ба сабаби эҳром бар вай ҳаром гардида буд, то ки ҳаҷҷи худро ба итмом расонида ва ҳадяи худро дар рӯзи наҳр қурбонӣ намуд. Сипас тавофи байтуллоҳ намуд ва худро аз ҳамаи чизҳои ки бар вай ҳаром гардида буд, ҳалол гардонид. Ва касоне ки бо худ ҳадя оварда буданд, он чи Расулulloҳ ﷺ кард, онҳо низ ҳамаи тавоф карданд. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٥٥٨ - [٤] (صحيح) وعن ابن عباس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "هذه عمرة استمتعنا

بها فمن لم يكن عنده الهدي فليحل الحل كله فإن العمرة قد دخلت في الحج إلى يوم القيامة". رواه مسلم

وهذا الباب خال عن الفصل الثاني

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ривоят аст вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Ин умраест, ки таматтӯъ намудем, ба он (манфиат гирифтем) ва касе ки бо худ ҳадея наоварда бошад аз ҳама чиз ҳалол шавад, зеро ки умра то рӯзи қиёмат дар ҳақ шомил шуд. (Ривояти Муслим)

"Ва ин боб фасли дуввум надорад".

Фасли сеюм

۲۵۵۹ - [۵] (صحيح) عن عطاء قال: سمعت جابر بن عبد الله في ناس معي قال: أهللنا أصحاب محمد بالحج خالصا وحده قال عطاء: قال جابر: فقدم النبي صلى الله عليه وسلم صبح رابعة مضت من ذي الحجة فأمرنا أن نحل قال عطاء: قال: "حلوا وأصيبيوا النساء". قال عطاء: ولم يعزم عليهم ولكن أحلهن لهم فقلنا لما لم يكن بيننا وبين عرفة إلا خمس أمرنا أن نفضي إلى نسائنا فنأتي عرفة تقطر مذاكيرنا المنى . قال: "قد علمتم أنني أتقاكم الله وأصدقكم وأبركم ولولا هديي لخللت كما تحلون ولو استقبلت من أمري ما استدبرت لم اسق الهدي فحلوا " فحللنا وسمعنا وأطعنا قال عطاء: قال جابر: فقدم علي من سعابته فقال: بم أهللت؟ قال بما أهل به النبي صلى الله عليه وسلم فقال له رسول الله صلى الله عليه وسلم: " فأهد وامكث حراما " قال: وأهدى له علي هديا فقال سراقا بن مالك بن جعشم: يا رسول الله ألعامننا هذا أم لايد ؟ قال: " لأيد ". رواه مسلم

Ато разияллоҳу анҳу мегӯяд аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ разияллоҳу анҳу ривоят аст вай мегӯяд: Дар миёни мардуме ки бо ман буданд шунидам, ки гуфт: Мо асҳоби Муҳаммад ﷺ танҳо барои ҳақ эҳром бастем. Ато мегӯяд: Ҷобир разияллоҳу анҳу гуфт, ки Расулulloҳ ﷺ субҳи рӯзи чоруми зулҳиҷча омад амр кард, ки худро ҳалол намаоём (аз эҳром бароем) ва ба назди занони худ биравем. Ато мегӯяд: Паёмбар ﷺ расидан ва рафтан ба занонро бар мо вочиб нагардонид, балки танҳо иҷозати онро дод ва раво будани онро баён намуд. Пас мо гуфтем байни мо ва Арафа сирф панҷ рӯз боқӣ мондааст. Ва Расулulloҳ ﷺ моро амр ба рафтан ба сӯи занон мекунад, то бо онҳо омешиш намуда ба Арафа баргардем, дар ҳоле ки аз олатҳои мо қатраҳои манӣ мечакад (дар замони ҷоҳилият мардум дар рӯзҳои ҳақ омешиш бо занонро макруҳ ва айб мепиндошанд). Ато гуфт, ки Ҷобир разияллоҳу анҳу ба ишора намудан ба дасти худ ин матлабро гуфт, қисме ки гӯё он шуронидани дасти

вайро то ҳол мебинам. Қобир разияллоҳу анҳу мегӯяд: Вақте ки хабари тааҷҷуби мо ба Расулуллоҳ ﷺ расид, бархост ва гуфт: Шумо хуб медонед, ки ман бештар аз шумо аз Аллоҳ метарсам, бештар аз шумо ростгӯям ва бештар аз шумо неқ ва неқӯкорам, агар ман бо худ ҳадея намедоштам, мисли шумо ман низ ҳалол мегардидам ва агар ман он чиро баъдан донистам, дар аввал медонистам, ҳаргиз бо худ ҳадея намеовардам. Пас шумо аз эҳром бароед, пас аз эҳром баромадем ва сухани Расулуллоҳ ﷺ-ро шунидем ва итоат кардем. Ато мегӯяд: Қобир разияллоҳу анҳу гуфт, ки Алӣ разияллоҳу анҳу аз Яман (аз кори ба ӯ супоридашуда) баргашта омад. Паёмбар ﷺ аз вай пурсид барои чӣ чиз ё чӣ навъ эҳром бастай?! Гуфт: ЧИзеро ки Паёмбар ﷺ эҳром бастааст. Паёмбар ﷺ ба вай гуфт: Дар рӯзи наҳр қурбонӣ кун ва то он вақт дар эҳром бош. Қобир разияллоҳу анҳу мегӯяд: Алӣ бо худ барои Расулуллоҳ ﷺ барои қурбонӣ (ҳадея) ё (ҷонвари қурбонӣ) оварда буд. Суроқа ибни Молик ибни Ҷуъшам ба Расулуллоҳ ﷺ гуфт: Оё ин аз эҳром баромадан ва ҳалол шудани мо баъд аз умра то ҳаҷ танҳо барои ҳамин сол аст ё барои ҳамеша? Паёмбар ﷺ гуфт: Барои абад ва ҳамеша аст.

(Ривояти Муслим)

۲۵۶۰ - [۶] (صحیح) وعن عائشة رضي الله عنها أنها قالت: قدم رسول الله صلى الله عليه وسلم لأربع مضيّن من ذي الحجة أو خمس فدخل علي وهو غضبان فقلت: من أغضبك يا رسول الله أدخله الله النار. قال: " أو ما شعرت أبي أمرت الناس بأمر فإذا هم يترددون ولو أبي استقبلت من أمري ما استدبرت ما سقت الهدي معي حتى أشتريه ثم أحل كما حلوا". رواه مسلم

Оиша разияллоҳу анҳо мегӯяд: Расулуллоҳ ﷺ рӯзи чорум ё панҷуми зудҳиҷча назди ман омад дар ҳоле ки хашмгин буд. Гуфтам: Кӣ туро хашмгин кард, Аллоҳ ӯро дар оташ биафканад? Гуфт: Оё намедонӣ, ки ман мардумро ба чизе амр намудам, ки онҳо дар кардани он тараддуд мекунанд ва агар ман чизеро ки баъд донистам дар аввал медонистам, шутури қурбониро бо худ намеовардам, то ки онро ҳоло харидорӣ мекардам ва ҳоло ҳамчун дигарон аз эҳром баромада ҳалол мешудам. (Ривояти Муслим)

Боб оиди дохил шудани Макка ва тавоф

Фасли аввал

۲۵۶۱ - [۱] (متفق عليه) عن نافع قال: إن ابن عمر كان لا يقدم مكة إلا بات بذى طوى حتى يصبح ويغتسل ويصلي فيدخل مكة ثماراً وإذا نفر منها مر بذى طوى وبات بها حتى يصبح ويذكر أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يفعل ذلك.

Нофеъ разияллоҳу анҳу мегӯяд: Ибни Умар разияллоҳу анҳу ба Макка намеомад, магар ин ки дар Зитуво шаб мекард ва чун шаб сипари шуда бомдод мешуд, ғул мекард ва намози бомдодро мехонд ва дар рӯз Макка меदारомад ва чун бармегашт ба Зитуво мегузашт ва дар онҷо шаб мекард ва мегуфт, ки Расулulloҳ ﷺ ҳаминтавр мекард.

۲۵۶۲ - [۲] (متفق عليه) وعن عائشة رضي الله عنها قالت: إن النبي صلى الله عليه وسلم لما جاء إلى مكة دخلها من أعلاها وخرج من أسفلها.

Оиша разияллоҳу анҳу мегӯяд, вақте ки Расулulloҳ ﷺ ба Макка меомад, аз тарафи болои он, ки Зитуво аст дохил мешуд ва чун бармегашт аз тарафи поёни он берун мешуд. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۵۶۳ - [۳] (متفق عليه) وعن عروة بن الزبير قال: قد حج النبي صلى الله عليه وسلم فأخبرتني عائشة أن أول شيء بدأ به حين قدم مكة أنه توضأ ثم طاف بالبيت ثم لم تكن عمرة ثم حج أبو بكر فكان أول شيء بدأ به الطواف بالبيت ثم لم تكن عمرة ثم عمر ثم عثمان مثل ذلك.

Урва ибни Зубайр разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ ҳаҷ кард ва Оиша разияллоҳу анҳу ба ман гуфт, ки Расулulloҳ ﷺ ҳини даромадани Макка аввалин чизе ки бар он оғоз намуд, ин буд ки вузӯ кард ва Байтуллоҳро тавоф намуд ва ҳеҷ умрае ба ҷо наовард. Сипас Абӯбакр разияллоҳу анҳу ҳаҷ кард ва ӯ низ ҳини даромадан ба Макка пеш аз ҳама тавоф кард ва умра накард, баъд аз Абӯбакр Умар ва баъд аз ӯ Усмон разияллоҳу анҳум ҳамчунин карданд. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٥٦٤ - [٤] (متفق عليه) وعن ابن عمر رضي الله عنهما قال : كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا

طاف في الحج أو العمرة ما يقدم سعى ثلاثة أطواف ومشى أربعة ثم سجد سجدتين ثم يطوف بين الصفا والمروة.

Ибни Умар разияллоҳу анҳу мегӯяд, чун Расулulloҳ ﷺ барои ҳаҷ ё умра тавоф мекард, се тавофро шитобон ва чаҳор тавофро ба таври одӣ роҳ мерафт, сипас дар мақоми Иброҳим алайҳис салом ду ракаат намоз мехонд ва баъд аз он байни Сафо ва Марва саъй менамуд. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٥٦٥ - [٥] (صحيح) وعنه قال: رمل رسول الله صلى الله عليه وسلم من الحجر ثلاثا ومشى أربعاً وكان

يسعى بطن المسيل إذا طاف بين الصفا والمروة. رواه مسلم

Ибни Умар разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ аз Ҳаҷар-ул-асвад се бор яъне дар се тавоф саъй намуда тезтар рафт ва дар чаҳор тавоф ба таври одӣ рафт ва дар вақти тавофи Сафо ва Марва дар ҷои ҷоришавии об саъй мекард. (Ривояти Муслим)

٢٥٦٦ - [٦] (صحيح) وعن جابر قال: إن رسول الله صلى الله عليه وسلم لما قدم مكة أتى الحجر

فاستلمه ثم مشى على يمينه فرمل ثلاثاً ومشى أربعاً. رواه مسلم

Ҷобир разияллоҳу анҳу мегӯяд, вақте ки Расулulloҳ ﷺ ба Макка омад, назди Ҳаҷар-ул-асвад омада онро бўсид, сипас ба тарафи рост дар се тавоф шитобон рафт ва дар чаҳор тавоф одӣ роҳ рафт. (Ривояти Муслим)

٢٥٦٧ - [٧] (صحيح) وعن الزبير بن عريي قال: سألت رجل ابن عمر عن استلام الحجر فقال: رأيت رسول

الله صلى الله عليه وسلم يستلمه ويقبله. رواه البخاري

Зубайр ибни Арабӣ мегӯяд: Ибни Умар разияллоҳу анҳу дар мавриди бўсидани Ҳаҷар-ул-асвад пурсида шуд, ӯ гуфт: Расулulloҳ ﷺ-ро бар қапидан ва бўсидани Ҳаҷари асвад дидаам. (Ривояти Бухорӣ)

٢٥٦٨ - [٨] (متفق عليه) وعن ابن عمر قال: لم أر النبي صلى الله عليه وسلم يستلم من البيت إلا

الركنين اليمانيين.

Ибни Умар разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ-ро ҷуз бўсидани Рукни ямонӣ ва рукни Ҳаҷари асвад бар бўсидани ҷои дигаре аз Байтуллоҳ надидаам. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۵۶۹ - [۹] (صحيح) وعن ابن عباس قال: طاف النبي صلى الله عليه وسلم في حجة الوداع على بعير

يستلم الركن بمحجن.

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ дар Ҳаҷҷатулвадоъ савор бар шутур Байтуллоҳро тавоф намуда Ҳаҷҷари асвадро ба воситаи чуби саркаҷ ки дар дасти Ё буд истилом намуд. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۵۷۰ - [۱۰] (صحيح) وعنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم طاف بالبيت على بعير كلما أتى على

الركن أشار إليه بشيء في يده وكبر. رواه البخاري

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ Байтуллоҳро савор бар шутур тавоф намуд ва ҳаргоҳ ки ба рукн мерасид бо чизе ки дар даст дошт ба тарафи Ҳаҷҷари асвад ишора мекард ва такбир мегуфт. (Ривояти Бухорӣ)

۲۵۷۱ - [۱۱] (صحيح)

وعن أبي الطفيل قال: رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم يطوف بالبيت ويستلم الركن بمحجن معه ويقبل

المحجن. رواه مسلم

Абӯтуфайл разияллоҳу анҳу мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ-ро дидам ки бар хонаи Каъба тавоф мекард ва Ҳаҷҷари асвадро ба воситаи чуби саркаҷ меқапид ва сипас онро мебӯсид. (Ривояти Муслим)

۲۵۷۲ - [۱۲] (متفق عليه)

وعن عائشة قالت: خرجنا مع النبي صلى الله عليه وسلم لا نذكر إلا الحج فلما كنا بسرف طمئت فدخل

النبي صلى الله عليه وسلم وأنا أبكي فقال: "لعلك نفست؟" قلت: نعم قال: "فإن ذلك شيء كتبه الله على بنات آدم فافعلي ما يفعل الحاج غير أن لا تطوفي بالبيت حتى تطهري".

Оиша разияллоҳу анҳу мегӯяд: Бо Расулulloҳ ﷺ барои адои ҳаҷ баромадем ва дар талбия чӯз ҳаҷро зикр намекардем, чун ба Сариф расидем, ман ҳайз шудам. Пас Расулulloҳ ﷺ назди ман омад дар ҳоле ки ман гиря мекунам, гуфт: Шояд ҳайз шудай? Гуфтам: Бале. Гуфт: Ин чизест, ки Аллоҳ онро барои духтарони Одам алай-ҳис салом навиштааст, пас кореро ки хоҷиҳо мекунанд, ту низ бикун, чӯз тавоф, тавофи хонаи Аллоҳро макун, то ки пок шавӣ. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٥٧٣ - [١٣] (متفق عليه) وعن أبي هريرة قال: بعثني أبو بكر في الحجة التي أمره النبي صلى الله عليه وسلم عليها قبل حجة الوداع يوم النحر في رهط أمره أن يؤذن في الناس: " ألا لا يحج بعد العام مشرك ولا يطوفن بالبيت عريان".

Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу мегӯяд, дар соле ки Расулulloҳ ﷺ Абӯбакр разияллоҳу анҳуро амири ҳаҷ таъйин кард)як сол қабл аз ҳаҷҷатулвадоъ) Абӯбакр разияллоҳу анҳу ба ман амр кард то ба мардум эълон кунам, ки баъд аз ин ҳеҷ мушрике ҳаҷ накунад ва ба ҳаҷҷи хонаи Аллоҳ наояд ва ҳеҷ кас дар ҳоле ки бараҳна бошад тавофи хонаи Аллоҳро накунад. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

Фасли дуввум

٢٥٧٤ - [١٤] (لم تتم دراسته) عن المهاجر المكي قال: سئل جابر عن الرجل يرى البيت يرفع يديه فقال قد حججنا مع النبي صلى الله عليه وسلم فلم نكن نفعله . رواه الترمذي وأبو داود

Аз Муҳоҷири Маккӣ разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд: Ҷобир разияллоҳу анҳу дар мавриди касе ки ҳини дидани хонаи Каъба ҳар ду дасти худро мебардорад, пурсида шуд. Ҷобир разияллоҳу анҳу гуфт: Мо бо Расулulloҳ ﷺ ҳаҷ кардем вале мо интавр намекардем. (Ривояти Тирмизӣ ва Абӯдовуд)

٢٥٧٥ - [١٥] (لم تتم دراسته)

وعن أبي هريرة قال: أقبل رسول الله صلى الله عليه وسلم فدخل مكة فأقبل إلى الحجر فاستلمه ثم طاف بالبيت ثم أتى الصفا فعلاه حتى ينظر إلى البيت فرفع يديه فجعل يذكر الله ما شاء ويدعو. رواه أبو داود

Аз Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд: Вақте ки Расулulloҳ ﷺ ба Макка омад, ба тарафи Санги сиёҳ рӯ овард, онро бӯсид, пас хонаи Каъбаро тавоф кард. Сипас ба Сафо рафт ва бар кӯҳи Сафо боло шуд ва ба тарафи Каъба дида ҳар ду дасти худро боло кард ва дуо мекард. (Ривояти Абӯдовуд)

٢٥٧٦ - [١٦] (صحيح) وعن ابن عباس أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "الطواف حول البيت مثل الصلاة إلا أنكم تتكلمون فيه فمن تكلم فيه فلا يتكلمن إلا بخير". رواه الترمذي والنسائي والدارمي وذكر الترمذي جماعة وقفوه على ابن عباس.

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Тавоф кардани хонаи Аллоҳ ҳамчун намоз аст, магар ин ки шумо вақти тавоф сухан мекунед. Пас касе ки вақти тавоф сухан мекунад, бояд ҷуз хайр ва каломи хайр чизеро ба забон наоварад. (Ривояти Тирмизӣ, Насой ва Доримӣ) ва Тирмизӣ ҷамоатеро зикр кард, ки ин ҳадисро бар Ибни Аббос мавқуф донистаанд.

وهو أشد بياضاً من اللبن فسودته خطايا بني آدم". رواه أحمد والترمذي وقال: هذا حديث حسن صحيح [١٧] - ٢٥٧٧

وهو أشد بياضاً من اللبن فسودته خطايا بني آدم". رواه أحمد والترمذي وقال: هذا حديث حسن صحيح.

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: "Ҳаҷари асвад аз Ҷаннат омадааст ва он сафедтар аз шир буд, пас онро гуноҳони фарзанди Одам сиёҳ гардонид". (Ривояти Аҳмад ва Тирмизӣ) ва Тирмизӣ гуфтааст, ки ин ҳадис ҳасану саҳеҳ аст.

[١٨] - ٢٥٧٨ (صحيح)

وعنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم في الحجر: "والله ليعثنه الله يوم القيامة له عينان يبصر بهما

ولسان ينطق به يشهد على من استلمه بحق". رواه الترمذي وابن ماجه والدارمي

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ дар шаъни Ҳаҷари асвад фармуд: "Савганд ба Аллоҳ ҳароина Аллоҳ Ҳаҷари асвадро дар рӯзи қиёмат бармеангезад дар ҳоле ки ду чашм дорад, ки ба онҳо мебинад ва забон дорад, ки ба он гап мезанад ва бар касе ки онро ба ҳақ (имони сидқ ва яқин) истилом намудааст, гувоҳӣ медиҳад". (Ривояти Тирмизӣ, Ибни Моҷа ва Доримӣ)

[١٩] - ٢٥٧٩ (لم تتم دراسته) وعن ابن عمر قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: "إن

الركن والمقام ياقوتتان من ياقوت الجنة طمس الله نورهما ولو لم يطمس نورهما لأضاء ما بين المشرق والمغرب". رواه الترمذي

Аз Ибни Умар разияллоҳу анҳу ривоят аст ӯ мегӯяд: Аз Расулulloҳ ﷺ шунидам, ки мегуфт: Ба дурусти ки рукн (Ҳаҷари асвад) ва мақоми Иброҳим алайҳис салом ду ёқут аз ёқутҳои Биҳишт аст, ки Аллоҳ нури онҳоро нопадид кардааст ва агар нури онҳоро нопадид намекард, ҳароина миёни машриқ ва мағрибро равшан мегардониданд. (Ривояти Тирмизӣ)

۲۵۸۰ - [۲۰] (صحيح) وعن عبيد بن عمير: أن ابن عمر كان يزاحم على الركنين زحاما ما رأيت أحدا من أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم يزاحم عليه قال: إن أفعل فيني سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: "إن مسحهما كفارة للخطايا" وسمعتة يقول: "من طاف بهذا البيت أسبوعا فأحصاه كان كعتق رقبة". وسمعتة يقول: "لا يضع قدما ولا يرفع أخرى إلا حط الله عنه بما خطيئة وكتب له بها حسنة". رواه الترمذي

Убайд ибни Умайр разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Ибни Умар разияллоҳу анҳу ба ҳар ду рукн (Ҳаҷари асвад ва рукни Ямонӣ) он қадар кушиш мекард, ки ман ҳеҷ касро аз асҳоби Расулulloҳ ﷺ надида будам, ки он қадар анбӯҳе кунад ва мегуфт: Агар ман интавр мекунам ба далели он аст ки ман аз Расулulloҳ ﷺ шунидаам, ки мефармуд: Масҳи ин ду рукн кафораи гуноҳон аст ва шунидаам, ки мефармуд: Касе ин Хонаро бо риояти воҷибҳо, суннатҳо ва одоби он ҳафт бор тавоф кунад, ўро баробари озод кардани ғулом савоб дода мешавад. Ва шунидаам, ки Расулulloҳ ﷺ мефармуд: Ба боло кардани ҳар қадам ва ниҳодани қадами дигаре гуноҳе аз гуноҳони ӯ маҳв (тоза) мегардад ва барояш неки ва ҳасана навишта мешавад. (Ривояти Тирмизӣ)

۲۵۸۱ - [۲۱] (لم تتم دراسته) وعن عبد الله بن السائب قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ما بين الركنين: (ربنا آتانا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة وقتنا عذاب النار). رواه أبو داود

Аз Абдуллоҳ ибни Соиб разияллоҳу анҳу ривоят аст вай мегӯяд: Аз Расулulloҳ ﷺ шунидам, ки дар байни ду рукн мегуфт: Раббано отино фид дунё ҳасанатав ва фил охирати ҳасанатав ва қино азо-баннор. (Ривояти Абӯдовуд)

۲۵۸۲ - [۲۲] (لم تتم دراسته) وعن صفية بنت شيبه قالت: أخبرني بنت أبي تجرة قالت: دخلت مع نسوة من قريش دار آل أبي حسين فنظر إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم وهو يسعى بين الصفا والمروة فرأته يسعى وإن مئزره ليدور من شدة السعي وسمعتة يقول: "اسعوا فإن الله كتب عليكم السعي". رواه في شرح السنة ورواه أحمد مع اختلاف.

Аз Сафия бинти Шайба разияллоҳу анҳо ривоят аст вай мегӯяд, ки духтари Абӯтуҷраа ба ман гуфт, ки бо заноне аз қурайш ба хонаи Оли Абӯҳусайн рафт, то Расулulloҳ ﷺ-ро дар ҳоли саъйи байни Сафо ва Марва бубинанд. Ў мегӯяд Расулulloҳ ﷺ-ро дидам, дар ҳоле ки аз шиддати саъй таҳбанди вай давр мезад ва шунидам ки

мегүфт: Саъй кунед, ҳароина Аллоҳ саъйро бар шумо вочиб гардондааст. (Шарҳи Суннат) ва имом Аҳмад бо каме фарқ онро ривоят кардааст.

۲۵۸۳ - [۲۳] (لم تتم دراسته) وعن قدامة بن عبد الله بن عمار قال: رأيت رسول الله صلى الله عليه

وسلم يسعى بين الصفا والمروة على بعير لا ضرب ولا طرد ولا إلبك. رواه في شرح السنة

Аз Қудома ибни Абдуллоҳ ибни Аммор разияллоҳу анҳу ривоят аст, ӯ мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ-ро дар ҳоли саъй байни Сафо ва Марва савор бар шутур дидам, ки на задан буд ва на рондан ва на гуфта мешуд, ки яксӯ шавед-яксӯ шавед. (Шарҳи Суннат)

۲۵۸۴ - [۲۴] (لم تتم دراسته)

وعن يعلى بن أمية قال: إن رسول الله صلى الله عليه وسلم طاف بالبيت مضطجعا يبرد أخضر. رواه

الترمذي وأبو داود وابن ماجه والدارمي

Яъло ибни Умайя разияллоҳу анҳу мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ ба хонаи Каъба тавоф кард дар ҳоле ки чодари сабзро аз зери китфи рости худ кашида бар китфи чапи худ андохта буд. (Ривояти Тирмизӣ, Абӯдовуд, Ибни Моча ва Доримӣ)

۲۵۸۵ - [۲۵] (لم تتم دراسته) وعن ابن عباس أن رسول الله صلى الله عليه وسلم وأصحابه اعتمروا من

الجرانة فرملوا بالبيت ثلاثا وجعلوا أرديتهم تحت آباطهم ثم قذفوها على عواتقهم اليسرى. رواه أبو داود

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ривоят аст вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ ва ҳамсӯҳбатони вай аз Ҷуърона умра карданд, дар се тавофи Каъба шитобиданд, ки чодарҳои худро аз зери китфҳои рости худ кашида бар китфҳои чапи худ андохта буданд. (Ривояти Абӯдовуд)

Фасли сеюм

۲۵۸۶ - [۲۶] (متفق عليه) عن ابن عمر قال: ما تركنا استلام هذين الركنين: اليماني والحجر في شدة ولا

رخاء منذ رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم يستلمهما.

Ибни Умар разияллоҳу анҳу мегӯяд: Аз вақте ки Расулulloҳ ﷺ-ро бар истиломи ин ду рӯкн (Ямонӣ ва Ҳаҷари асвад) дидаем, ҳеҷгоҳ на дар саҳтӣ ва на дар роҳат истиломи онҳоро тарк накардаем. (Бухорӣ ва Муслим)

۲۵۸۷ - [۲۷] (متفق عليه) وفي رواية لهما: قال نافع: رأيت ابن عمر يستلم الحجر بيده ثم قبل يده وقال: ما تركته منذ رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم يفعله.

Ва дар ривояти дигаре аз Бухорӣ ва Муслим омадааст, ки Нофеъ гуфт: Ибни Умар разияллоҳу анҳуро дидам, ки Ҳаҷарро ба дасти худ ламс карда дасти худро мебӯсид ва мегуфт: Баъд аз он ки Расулulloҳ ﷺ-ро бар кардани ин амал дидаам онро тарк накардаам.

۲۵۸۸ - [۲۸] (متفق عليه) وعن أم سلمة قالت: شكوت إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم أنني أشتكى. فقال: "طوفي من وراء الناس وأنت راکبة" فظفت ورسول الله صلى الله عليه وسلم يصلي إلى جنب البيت يقرأ ب (الطور وكتاب مسطور).

Умми Салама разияллоҳу анҳо мегӯяд: Ба Расулulloҳ ﷺ аз бемории худ шикоят намудам, фармуд: Дар ақиби мардум ё дуртар аз мардум ва савор бар саворие хонаи Каъбаро тавоф кун. Пас ман тавоф кардам, дар ҳоле ки Расулulloҳ ﷺ дар паҳлуи хонаи Каъба намоз мехонд ва сураи Ваттур ва китоби мастурро қироат мекард. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۵۸۹ - [۲۹] (متفق عليه) وعن عابِس بن ربيعة قال: رأيت عمر يقبل الحجر ويقول: وإني لأعلم أنك حجر ما تنفع ولا تضر ولولا أني رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقبل ما قبلتلك.

Аз Обис ибни Рабиъа разияллоҳу анҳу ривоят аст вай мегӯяд, ки Умар разияллоҳу анҳуро дидам, ки Ҳаҷари асвадро бӯса карда мегуфт: Ман медонам, ки ту санг ҳастӣ на касеро манфиат доа метавонӣ ва на зарар ва агар ман Расулulloҳ ﷺ-ро бар бӯсидани ту намедидам, ҳаргиз ту ро намебӯсидам. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۵۹۰ - [۳۰] (ضعيف) وعن أبي هريرة رضي الله عنه أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "وكل به سبعون ملكا" يعني الركن اليماني " فمن قال: اللهم إني أسألك العفو والعافية في الدنيا والآخرة ربنا آتانا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة وقتنا عذاب النار قالوا: آمين". رواه ابن ماجه

Аз Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу ривоят аст, ӯ мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ фармуд: Аллоҳ бар рӯкни Ямонӣ ҳафтод малакро вазифадор кардааст, пас касе ки бигӯяд (Аллоҳумма инни асҷалукал авфа валофията фид дунё вал охира раббано отино фид дунё ҳасанав ва

фил охирати ҳасанатав ва қино азобан нор), малоикаҳо мегӯянд:
Омин. (Ривояти Ибни Моҷа)

۲۵۹۱ - [۳۱] (لم تتم دراسته) وعنه أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: " من طاف بالبيت سبعا ولا يتكلم إلا ب: سبحان الله والحمد لله ولا إله إلا الله والله أكبر ولا حول ولا قوة إلا بالله محبت عنه عشر سيئات وكتب له عشر حسنات ورفع له عشر درجات . ومن طاف فتكلم وهو في تلك الحال خاض في الرحمة برجليه كخائض الماء برجليه". رواه ابن ماجه

Аз Абӯхурайра разияллоҳу анҳу ривоят аст, ӯ мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ фармуд: "Касе ки Байтуллоҳро ҳафт болр тавоф кард ва чуз гуфтани (субҳоналлоҳи валҳамду лиллоҳ ва ло илоҳа иллаллоҳ валлоҳу акбар ва ло ҳавла ва ло қуввата илли биллоҳ) сӯхани дигаре нагӯяд, Аллоҳ даҳ бадии вайро тоза карда ва даҳ неки барояш менависад ва даҳ дараҷа мартабаи вайро баланд мегардонад ва касе ки тавоф кард ва дар ҳамин ҳол сӯхан низ кард, пас ба пойҳои худ дари раҳмати Аллоҳ дармеояд, чунончи дар об ба пои худ дарояд". (Ривояти Ибни Моҷа)

Боб андар истодан дар Арафот

Фасли аввал

۲۵۹۲ - [۱] (متفق عليه) عن محمد بن أبي بكر الثقفي أنه سأل أنس بن مالك وهما غاديان من منى إلى عرفة: كيف كنتم تصنعون في هذا اليوم مع رسول الله صلى الله عليه وسلم؟ فقال: كان يهل منا المهمل فلا ينكر عليه ويكبر المكبر منا فلا ينكر عليه.

Муҳаммад ибни Абӯбаكري Сақафӣ разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки вай Анас ибни Молик разияллоҳу анҳуро пурсид, дар ҳоле ки он ҳар ду дар вақти бомдод аз Мино ба Арафот мерафтанд, ӯро пурсид, ки шумо дар ин рӯз (арафа) бо Расулulloҳ ﷺ чӣ мекардед? Гуфт: Баъзе аз мо талбия мегуфт, касе онҳоро аз талбия гуфтан манъ намекард ва баъзе такбир мегуфтанд ва касе онҳоро аз такбир гуфтан манъ намекард. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۵۹۳ - [۲] (صحيح) وعن جابر أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: "نحرت ههنا ومني كلها منحرفاً نحواً في رحالكم . ووقفت ههنا وعرفة كلها موقف . ووقفت ههنا وجمع كلها موقف". رواه مسلم

Аз Қобир разияллоҳу анҳу ривоят аст, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Ман дар инчо қурбонӣ кардам ва ҳамаи Мино ҷои қурбонӣ аст, пас дар хаймаҳои худ қурбонӣ кунед ва ман дар инчо истодам ва ҳамаи Арафот ҷои истодан аст ва ман дар инчо қиём намудам ва ҳамаи Муздалифа ҷои қиём аст. (Ривояти Муслим)

۲۵۹۴ - [۳] (صحيح) وعن عائشة قالت: إن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: "ما من يوم أكثر من أن يعتق الله فيه عبداً من النار من يوم عرفة وإنه ليدنو ثم يباهي بهم الملائكة فيقول: ما أراد هؤلاء". رواه مسلم

Оиша разияллоҳу анҳо мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Бештар аз ҳар рӯз ва бештар аз ҳар вақт Аллоҳ дар рӯзи Арафа бандাগони худро аз оташи Дӯзах наҷот медиҳад ва онҳоро мавриди омурзиш ва мағфират қарор медиҳад ва дар ин рӯз Аллоҳ ба бандагон қариб гардида, дар пеши фариштагон бар онҳо фахр мекунад ва мегӯяд инҳо чӣ мехоҳанд. (Ривояти Муслим)

Фасли дуввум

۲۵۹۵ - [۴] (صحیح) عن عمرو بن عبد الله بن صفوان عن خالد له يقال له يزيد بن شيبان قال: كنا في موقف لنا بعرفة بياعده عمرو من موقف الإمام جدا فأتانا ابن مريع الأنصاري فقال: إني رسول رسول الله صلى الله عليه وسلم إليكم يقول لكم: "قفوا على مشاعركم فإنكم على إرث من إرث أبيكم إبراهيم عليه السلام". رواه الترمذي وأبو داود والنسائي وابن ماجه

Амр ибни Абдуллоҳ ибни Сафвон аз тағои худ Язид ибни Шайбон ривоят кард, ки мегӯяд: Дар мавқиғи дӯртар аз мавқиғи имом дар Арафот истода будем, ки онро Амр аз мавқиғи имом (Паёмбар ﷺ) беҳад дӯр донист. Пас Ибни Мирбаъи Ансорӣ ба назди мо омада гуфт: Ман паёморандаи Расулуллоҳ ﷺ ҳастам, ки барои шумо мегӯяд дар ҷои худ бошед, ба дурусти ки шумо бар мероси падаратон Иброҳим алайҳис салом истодаед. (Ривояти Тирмизӣ, Абӯдовуд ва Насоӣ)

۲۵۹۶ - [۵] (لم تتم دراسته) وعن جابر أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: "كل عرفة موقف وكل منحر وكل المزدلفة موقف وكل فجاج مكة طريق ومنحر". رواه أبو داود والدارمي

Аз Ҷобир разияллоҳу анҳу ривоят аст вай мегӯяд, ки Расулуллоҳ ﷺ фармуд: Ҳамаи майдони Арафот ҷои истодан аст ва ҳамаи Мино ҷои қурбонӣ аст ва ҳамаи Муздалифа ҷои вуқуф аст ва ҳар роҳ ва кучаи Макка роҳ ва қурбонгоҳ аст. (Ривояти Абӯдовуд ва Доримӣ)

۲۵۹۷ - [۶] (لم تتم دراسته) وعن خالد بن هوذة قال: رأيت النبي صلى الله عليه وسلم يخطف الناس يوم عرفة على بعير قائما في الركابين. رواه أبو داود

Холид ибни Ҳавза разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулуллоҳ ﷺ-ро дар ҳоле бар хутба хондан дар Арафот дидам, ки бар шутур савор ва пойҳои худро дар ҳар ду рикоб ниҳода истода буд. (Ривояти Абӯдовуд)

۲۵۹۸ - [۷] (صحیح) وعن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "خير الدعاء دعاء يوم عرفة وخير ما قلت أنا والنبيون من قبلي: لا إله إلا الله وحده لا شريك له له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير". رواه الترمذي

Амр ибни Шуъайб разияллоҳу анҳу аз падари худ ва падари вай аз падари худ ривоят карда мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Беҳтарин дуоҳо дуои рӯзи Арафа аст ва беҳтарин чизе ки ман ва анбиёи пеш аз ман гуфтаем: "Ло илоҳа иллаллоҳу ваҳдаҳу ло шарика лаҳ лаҳул мулк ва лаҳул ҳамд ва ҳува ало кулли шайъин қадир" аст. (Ривояти Тирмизӣ)

۲۵۹۹ - [۸] (صحيح) وروى مالك عن طلحة بن عبيد الله إلى قوله: " لا شريك له " .

Ва имом Молик аз Талҳа ибни Убайдуллоҳ то қавли "ло шарика лаҳ" ривоят кардааст.

۲۶۰۰ - [۹] (ضعيف لإرساله) وعن طلحة بن عبيد الله بن كرزب أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال:

" ما رأيي الشيطان يوما هو فيه أصغر ولا أذحر ولا أحقر ولا أغبط منه في يوم عرفة وما ذاك إلا لما يرى من تنزل الرحمة وتجاوز الله عن الذنوب العظام إلا ما رأيي يوم بدر". فقيل: ما رأيي يوم بدر؟ قال: "فإنه قد رأى جبريل يزع الملائكة". رواه مالك مراسلا وفي شرح السنة بلفظ المصاييح.

Аз Талҳа ибни Убайдуллоҳ ибни Кариз разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Шайтон ҳечгоҳ дар ҳеч рӯзе дида нашудааст, ки бештар аз рӯзи арафа хӯрдтар ва хортар рондашуда ва ба ғуса ва хашмгинтар бошад ва ин аз чиҳати он аст, ки нозил шудани раҳмати Аллоҳро дар ин рӯз мебинад ва мағфират ва омурзиши Аллоҳро ки гуноҳони бузург-бузургро меомурзад, магар ин ки дар рӯзи Бадр низ беҳад хоруздор буд. Пас гуфта шуд: Дар рӯзи Бадр чиро дида буд? Гуфт: Ҷибраил алайҳис саломро дар ҳоли тартиб додани малоикаҳо барои ҷанги кофирон дида буд. (Ривояти Молик ба таври мурсал ва дар Шарҳи Суннат ба лафзи масобиҳ аст).

۲۶۰۱ - [۱۰] (لم تتم دراسته) وعن جابر رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "إذا

كان يوم عرفة إن الله ينزل إلى السماء الدنيا فيباهي بهم الملائكة فيقول: انظروا إلى عبادي أتوني شعثا غبرا ضاحجين من كل فج عميق أشهدكم أنني قد غفرت لهم فيقول الملائكة: يا رب فلان كان يرهق وفلان وفلانة قال: يقول الله عز وجل: قد غفرت لهم". قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "فما من يوم أكثر عتيقا من النار من يوم عرفة". رواه في شرح السنة

Аз Ҷобир разияллоҳу анҳу ривоят аст вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Аллоҳ дар рӯзи арафа ба осмони дунё омада ва дар

пеши малоикаҳо бар бандагони худ фахр мекунад ва мегӯяд: Ба сӯи бандагони ман бингаред, ки ба даргоҳи раҳмати Ман рӯ оварда жулидамӯй, ғуборолуд ва фарёдкунанда баталбия ва зикри Ман аз роҳҳои дӯру дароз омадаанд, гувоҳ бошед, ки Ман онҳоро омурзидам. Пас фарштагон гӯянд: Эй Аллоҳ фалон мард гунаҳгор ва хатокор аст ва фалон мард ва фалон зан чунин ва чунон аст. Пас Аллоҳ гӯяд: Онҳоро омурзидам. Расулulloҳ ﷺ фармуд: Ҳеҷ рӯзе нест, ки дар он бештар аз рӯзи Арафа бандагони Аллоҳ аз оташ раҳой ёфта мавриди омурзиш ва мағфирати Аллоҳ қарор гиранд. (Шарҳи суннат)

Фасли сеюм

٢٦٠٢ - [١١] (متفق عليه) عن عائشة قالت: كان قريش ومن دان دينها يقفون بالمزدلفة وكانوا يسمون الحمس فكان سائر العرب يقفون بعرفة فلما جاء الإسلام أمر الله تعالى نبيه صلى الله عليه وسلم أن يأتي عرفات فيقف بها ثم يفيض منها فذلك قوله عز وجل: (ثم أفيضوا من حيث أفاض الناس).

Аз Оиша разияллоҳу анҳо ривоят аст вай мегӯяд, ки Қурайш ва касоне ки тобеъони дини онон буданд дар Муздалифа вуқуф мекарданд ва ба Арафот намеомаданд ва худро шучоъ меномиданд ва дигар қавмҳои араб ба Арафот мерафтанд, чун Ислому омад, Аллоҳ паёмбари худро амр намуд, ки ба Арафот биёяд ва дар Арафот вуқуф кунад. Сипас аз онҷо баргарданд ва бираванд, чунончи Аллоҳ мефармояд: "Сумма афизу мин ҳайсу афозаннос-сипас аз онҷо ки мардум боз мегарданд, шумо низ бозгардед". (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٦٠٣ - [١٢] (ضعيف)

وعن عباس بن مرداس أن رسول الله صلى الله عليه وسلم دعا لأمته عشية عرفة بالمغفرة فأجاب: "إني قد غفرت لهم ما خلا المظالم فإني آخذ للمظلوم منه". قال: "أي رب إن شئت أعطيت المظلوم من الجنة وغفرت للظالم" فلم يجب عشيته فلما أصبح بالمزدلفة أعاد الدعاء فأجاب إلى ما سأل. قال: فضحك رسول الله صلى الله عليه وسلم أو قال تبسم فقال له أبو بكر وعمر: بأبي أنت وأمي إن هذه لساعة ما كنت تضحك فيها فما الذي أضحكك أضحك الله سنك؟ قال: "إن عدو الله إبليس لما علم أن الله عز وجل قد استجاب دعائي وغفر لأمتي"

أخذ التراب فجعل يحشوه على رأسه ويدعو بالويل والثبور فأضحكني ما رأيت من جزعه " . رواه ابن ماجه وروى البيهقي في كتاب البعث والنشور نحوه

Аз Аббос ибни Мирдос разияллоҳу анҳу ривоят аст вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ шоми рӯзи Арафа барои уммати худ дуои мағфират намуд. Аллоҳ дуои Ёро иҷобат намуда фармуд: Ҳамаи онҳоро омурзидам, магар золиро ки ҳаққи мазлумро аз ӯ гирифтани ҳастам. Паёмбар гуфт: Эй Аллоҳ агар хоста бошӣ ба мазлум Ҷаннатро ато кунӣ ва золиро биомурзӣ, вале ин дуои вай дар ин шом мавриди иҷобат қарор нагирифт, чун дар Муздалифа бомдод гардид дуои худро дубора такрор кард. Пас Аллоҳ дуояшро иҷобат фармуд. Ровӣ мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ ханда кард ё ин ки табассум кард. Абӯбакр ва Умар арз намуданд, модар ва падарамон фидоят чӣ чиз туро хандонид, Аллоҳ ҳамеша туро хуш ва хандон дошта бошад, фармуд: Чун Иблис душмани Аллоҳ донист, ки дуояро Аллоҳ иҷобат кард, барои уммати ман мағфират намуд, хокро ба ҳар ду дасти худ гирифта бар сару рӯи худ андохт ва ба ҳалокату табоҳӣ дуо карда гурехт, чун нола ва фарёд ва бесабрии вайро дидам маро ба ханда овард. (Ривояти Ибни Моҷа ва Байҳақӣ дар китоби Албаъс ван нушур)

Боб андар баргаштан аз Арафот ва Муздалифа

Фасли якум

٢٦٠٤ - [١] (متفق عليه) عن هشام بن عروة عن أبيه قال : سئل أسامة بن زيد : كيف كان رسول الله

صلى الله عليه وسلم يسير في حجة الوداع حين دفع؟ قال: كان يسير العنق فإذا وجد فجوة نص.

Ҳишом ибни Урва аз падари худ ривоят карда мегӯяд: Усома ибни зайд пурсида шуд, ки Расулulloҳ ﷺ дар ҳаҷчи вадӯъ ҳини бозгашт аз Арафот читавр рафтор кард? Гуфт: Ба суръат мерафт ва чун дар миёни роҳ вусъате меомад, шутури худро ба тезӣ медавонд. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٦٠٥ - [٢] (صحيح) وعن ابن عباس أنه دفع مع النبي صلى الله عليه وسلم يوم عرفة فسمع النبي صلى

الله عليه وسلم وراءه زجرا شديدا وضربا للإبل فأشار بسوطه إليهم وقال: "يا أيها الناس عليكم بالسكينة فإن البر ليس بالإيضاع". رواه البخاري

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки вай бо Расулulloҳ ﷺ аз арафот бозгашт намуд. Расулulloҳ ﷺ дар ақиби худ садоҳое задани шуторон ва тез рондани онҳоро шунид ба тозиёнаи худ ба тарафи мардум ишора намуда гуфт: Эй мардум бар шумо бод, ки ба оҳистагӣ ва виқор сафар кунед, ба дурусти ки некӣ дар тез рондан ва тез рафтан нест. (Ривояти Бухорӣ)

٢٦٠٦ - [٣] (متفق عليه) وعنه أن أسامة بن زيد كان ردف النبي صلى الله عليه وسلم من عرفة إلى

المزدلفة ثم أردف الفضل من المزدلفة إلى منى فكلاهما قال: لم يزل النبي صلى الله عليه وسلم يلي حتى رمى جمرة العقبة.

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Усома ибни Зайд разияллоҳу анҳу дар омадани Арафот ба Муздалифа радифи Расулulloҳ ﷺ буд. Сипас аз Муздалифа то Мино Фазлро дар радифи худ савор кард. Пас онҳо ҳар ду гуфтанд, ки Паёмбар ﷺ то вақти задани ҷамраи ақаба талбия мегуфт. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٦٠٧ - [٤] (صحيح) وعن ابن عمر قال: جمع النبي صلى الله عليه وسلم المغرب والعشاء بجمع كل

واحدة منهما بإقامة ولم يسبح بينهما ولا على إثر كل واحدة منهما. رواه البخاري

Ибни Умар разияллоҳу анҳу мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ дар Муздалифа намози шом ва хуфтанро якҷо хонд, албатта барои ҳар як иқомат ва такбири ҷудогона гуфта шуд, вале дар байни онҳо на намози суннат хонданд ва на нафл ва на баъд аз онҳо чизе хонданд. (Ривояти Бухорӣ)

۲۶۰۸ - [۵] (متفق عليه) وعن عبد الله بن مسعود قال: ما رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم صلى

صلاة إلا لميقاتها إلا صلاتين: صلاة المغرب والعشاء بجمع وصلى الفجر يومئذ قبل ميقاتها.

Абдуллоҳ ибни Масъуд разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ-ро ҳеч гоҳ надидаам, ки намозеро дар ғайр аз вақташ хонда бошад, магар дар Муздалифа намози шом ва хуфтанро якҷо хонд ва дар ҳамон рӯз (Муздалифа) намози фаҷрро қабл аз вақт хонд. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۰۹ - [۶] (متفق عليه) وعن ابن عباس قال: أنا ممن قدم النبي صلى الله عليه وسلم ليلة المزدلفة في

ضعفة أهله.

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд: Ман аз ҷумлаи касоне будам, ки маро Расулulloҳ бо заифони аҳли худ дар шаби Муздалифа пеш фиристода буд. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۱۰ - [۷] (صحيح) وعن الفضل بن عباس وكان رديف النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال في عشية

عرفة وغداة جمع للناس حين دفعوا: "عليكم بالسكينة" وهو كاف ناقته حتى دخل محسرا وهو من منى قال: "عليكم بحصى الخذف الذي يرمى به الجمرة". وقال: لم يزل رسول الله صلى الله عليه وسلم يلبي حتى رمى الجمرة. رواه مسلم

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд: Фазл ибни Аббос разияллоҳу анҳу ки дар омадан аз Муздалифа ба Мино дар радифи Расулulloҳ ﷺ буд, гуфт, ки Расулulloҳ ﷺ шоми Арафа ва бомдоди Муздалифа ҳине ки мардум шутурони худро ба тезӣ меронданд, ба мардум гуфт: Оҳиста ва ором биравед, дар ҳоле ки Расулulloҳ ﷺ дар ин вақт шутури худро аз тез рафтан боз медошт то он ки ба водии Миҳсар расид, ки аз Мино аст. Расулulloҳ ﷺ фармуд: Сангрзаҳоро бо худ бигиред то ба он ҷамраҳоро бизанед. Фазл ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ то вақти задани Ҷамра талбия мегуфт. (Ривояти Муслим)

وعن جابر قال: أفاض النبي صلى الله عليه وسلم من جمع وعليه السكينة وأمرهم بالسكينة وأوضع في وادي محسر وأمرهم أن يرموا بمثل حصى الخذف وقال: "العلي لا أراكم بعد عامي هذا". لم أجد هذا الحديث في الصحيحين إلا في جامع الترمذي مع تقاسم وتأخير.

Аз Ҷобир разияллоҳу анҳу ривоят аст вай мегӯяд: Вақте ки Расулulloҳ ﷺ аз Муздалифа ҳаракат намуд ба оромӣ ва оҳистагӣ мерафт ва ба мардум низ амр фармуд, то ором ва оҳиста раванд ва дар водии Миҳсар тез ҳаракат кард ва мардумро амр фармуд то Ҷамраҳоро бо сангрзаҳои хӯрд баробари донаи наҳуд бизананд ва гуфт: Шояд Ман баъд аз имсол шуморо набинам.

Соҳиби Масобиҳ мегӯяд ин ҳадисро ман дар Саҳеҳи Бухорӣ ва Муслим наёфтам, магар онро дар Ҷомеъ-ут-Тирмизӣ ба тақдим ва таъхир ёфтам.

Фасли дуввум

وعن محمد بن قيس بن مخزوم قال: خطب رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال: "إن أهل الجاهلية كانوا يدفعون من عرفة حين تكون الشمس كأنها عمائم الرجال في وجوههم قبل أن تغرب ومن المزدلفة بعد أن تطلع الشمس حين تكون كأنها عمائم الرجال في وجوههم. وإنما لا ندفع من عرفة حتى تغرب الشمس وندفع من المزدلفة قبل أن تطلع الشمس هدينا مخالف لهدى عبدة الأوثان والشرك". رواه البيهقي في شعب الإيمان وقال فيه : خطبنا وساقه بنحوه

Аз Муҳаммад ибни Қайс ибни Махрама разияллоҳу анҳу ривоят аст вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ ба хутба баромада фармуд: Мардуми ҷоҳилият вақте аз Арафа бармегаштанд, ки офтоб ҳамчу салаҳо дар рӯйҳои мардум мебуд (қабл аз ғуруби офтоб) ва аз Муздалифа дар вақте бармегаштанд, ки офтоб дар рӯйҳои мардум ҳамчун сала мебуд. Яъне баъд аз тулӯъи офтоб мерафтанд ва мобаъд аз ғуруби офтоб аз Арафа бармегардем ва қабл аз тулӯъ аз Муздалифа меравем ва тариқаи мо муҳолифи тариқаи мушрикони бутпарастон аст. (Ривояти Байҳақӣ дар Шуъаб-ул-имон ва гуфт: Ба мо хутба кард ва монанди онро ривоят кард).

۲۶۱۳ - [۱۰] (صحيح) وعن ابن عباس قال: قدمنا رسول الله صلى الله عليه وسلم ليلة المزدلفة أغيلمة بني عبد المطلب على حمراء فجعل يلطخ أفخاذنا ويقول: "أبيني لا ترموا الجمره حتى تطلع الشمس". رواه أبو داود والنسائي وابن ماجه

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ моро бо кӯдакони бани Абдулмутталиб дар шаби Муздалифа дар ҳоле ки бар харҳо савор будем, пеш фиристод ва бар ронҳои мо бар ваҷҳи меҳрубонӣ ба дасти худ зад ва гуфт: Эй писаракони ман қабл аз тулӯи офтоб Ҷамраҳоро мазанед. (Ривояти Абӯдовуд, Насоӣ ва Ибни Моҷа).

۲۶۱۴ - [۱۱] (لم تتم دراسته) وعن عائشة قالت: أرسل النبي صلى الله عليه وسلم بأمر سلمة ليلة النحر فرمت الجمره قبل الفجر ثم مضت فأفاضت وكان ذلك اليوم الذي يكون رسول الله صلى الله عليه وسلم عندها. رواه أبو داود

Оиша разияллоҳу анҳо мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ Умми Саламаро дар шаби иди қурбон фиристод, пас ӯ қабл аз фаҷр Ҷамраҳоро зад, сипас тавоф кард ва ин рӯзе буд, ки Расулulloҳ ﷺ назди вай мебуд. (Ривояти Абӯдовуд)

وعن ابن عباس قال: ((يلي المقيم أو المعتمر حتى يستلم الحجر)). (رواه أبو داود وقال وروي موقفا على ابن عباس).

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки сокини Макка ва умракун бояд то вақте талбия гӯяд, ки Ҳаҷари асвадро бибӯсад.

(Ривояти Абӯдовуд) Ва онро мавқуф бар Ибни Аббос донистанд.

Фасли сеюм

۲۶۱۶ - [۱۳] (لم تتم دراسته) عن يعقوب بن عاصم بن عروة أنه سمع الشريد يقول: أفضت مع رسول الله صلى الله عليه وسلم فما مست قدماه الأرض حتى أتى جمعا. رواه أبو داود

Яъқуб ибни Осим ибни Урва разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки вай аз Шарид разияллоҳу анҳу шунидааст, ки мегуфт: Бо Расулulloҳ ﷺ аз Арафот баргаштам. Пас қадамҳои Расулulloҳ ﷺ ба замин нахӯрд, то ки ба Муздалифа расидем. (Ривояти Абӯдовуд)

٢٦١٧ - [١٤] (صحيح) وعن ابن شهاب قال: أخبرني سالم أن الحجاج بن يوسف عام نزل بابين الزبير سأل عبد الله: كيف نصنع في الموقف يوم عرفة؟ فقال سالم إن كنت تريد السنة فهجر بالصلاة يوم عرفة فقال عبد الله بن عمر: صدق إنهم كانوا يجمعون بين الظهر والعصر في السنة فقلت لسالم: أفعل ذلك رسول الله صلى الله عليه وسلم؟ فقال سالم: وهل يتبعون في ذلك إلا سنته؟ رواه البخاري

Ибни Шиҳоб разияллоҳу анҳу мегӯяд: Солим разияллоҳу анҳу ба ман гуфт, ки дар сола ки Ҳаҷоҷ ибни Юсуф ба ҷанги Абдуллоҳ ибни Зубайр баромад ва ҳаҷ гузорид, аз Абдуллоҳ ибни Умар разияллоҳу анҳу пурсид, ки дар рӯзи Арафа намозро читавр бихонем Солим ибни Абдуллоҳ ҷавоб дода гуфт: Агар меҳоҳӣ ба суннати Паёмбар амал кунӣ дар адо кардани намози зуҳр ва аср барвақт бихон. Абдуллоҳ ибни Умар разияллоҳу анҳу гуфт: Солим рост гуфтааст, зеро асҳоби Паёмбар ﷺ намози пешин ва асрро дар Арафот якҷо мехонданд. Ибни Шиҳоб мегӯяд: Ба Солим гуфтам: Оё Расулуллоҳ ﷺ ҳаминтавр мекард? Солим гуфт: Оё онҳо ин корро ба хотири пайравӣ аз Паёмбар ﷺ намекарданд. (Ривояти Бухорӣ)

Боб андар мавриди санг задан дар Ҷамарот

Фасли аввал

۲۶۱۸ - [۱] (صحیح) عن جابر قال: رأيت النبي صلى الله عليه وسلم يرمي على راحلته يوم النحر ويقول: "لتأخذوا مناسككم فياني لا أدري لعلي لا أحج بعد حجتي هذه". رواه مسلم

Ҷобир разияллоҳу анҳу мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ-ро дидам, ки бар шутури худ савор буд ва дар рӯзи наҳр (рӯзи иди қурбон) санг мезад ва мегуфт: Амалҳо ва аркони ҳаҷро ёд гиред, шояд баъд аз ин бор бори дигар ҳаҷ накунам. (Ривояти Муслим)

۲۶۱۹ - [۲] (صحیح) وعنه قال: رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم رمى الجمره بمثل حصى الخذف.

رواه مسلم

Аз Ҷобир разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ-ро дидам, ки Ҷамраҳоро бо сангрезаҳои хӯрд баробари донаи наҳуд мезад. (Ривояти Муслим)

۲۶۲۰ - [۳] (متفق عليه) وعنه قال: رمى رسول الله صلى الله عليه وسلم الجمره يوم النحر ضحى وأما

بعد ذلك فإذا زالت الشمس.

Ҷобир разияллоҳу анҳу мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ, дар рӯзи аввали иди қурбон дар вақти чошт Ҷамра зад ва дар рӯзҳои дигар баъд аз завол Ҷамра зад. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۲۱ - [۴] (متفق عليه) وعن عبد الله بن مسعود: أنه انتهى إلى الجمره الكبرى فجعل البيت عن يساره

ومنى عن يمينه ورمى بسبع حصيات يكبر مع كل حصاة ثم قال : هكذا رمى الذي أنزلت عليه سورة البقرة.

Абдуллоҳ ибни Масъуд разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки ӯ ба Ҷамраи ақаба расида тарзе истод, ки Мино дар тарафи рости вай ва Байтуллоҳ дар тарафи чапи вай қарор дошт ва ҳафт бор санг зад ва бо ҳар бор санг задан Аллоҳу акбар мегуфт. Сипас гуфт: Касе ки бар вай сураи бақара нозил гардидааст, ҳаминав Ҷамра задааст.

(Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۲۲ - [۵] (صحیح) وعن جابر قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "الاستحجار تو ورمي

الجمار تو والسعي بين الصفا والمروة تو والطواف تو وإذا استحجر أحدكم فليستحمر بتو". رواه مسلم

Аз Ҷобир разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Истинҷо ба кулӯҳ ва ғайра тоқ аст ва Ҷамра задан дар ҳаҷ тоқ аст ва саъй кардан байни Сафо ва Марва тоқ ва тавоф тоқ аст ва вақте ки яке аз шумо ба кулӯҳ истинҷо мекард, бояд ба адади тоқ истинҷо кунад. (Ривояти Муслим)

Фасли дуввум

۲۶۲۳ - [۶] (صحیح) عن قدامة بن عبد الله بن عمار قال: رأيت النبي صلى الله عليه وسلم يرمي الجمرة يوم النحر على ناقة صهباء ليس ضرب ولا طرد وليس قيل: إليك إليك. رواه الشافعي والترمذي والنسائي وابن ماجه والدارمي

Қудома ибни Абдуллоҳ ибни Аммор разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ-ро дар рӯзи наҳр савор бар шутури Саҳбо (сурху сафед) дидам, ки Ҷамра мезад, на кас касеро мезад ва на меронд ва на касе мегуфт, ки як тараф шавед ва яқсӯ шавед. (Шофеъӣ, Тирмизӣ, Насоӣ, Ибни Моҷа ва Доримӣ)

۲۶۲۴ - [۷] (ضعيف) وعن عائشة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "إنما جعل رمي الجمار والسعي بين الصفا والمروة لإقامة ذكر الله". رواه الترمذي والدارمي وقال الترمذي: هذا حديث حسن صحيح.

Оиша разияллоҳу анҳо мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Ба дурусти ки Ҷамра задан ва саъй кардан байни Сафо ва Марва ба хотири иқомаи зикри Аллоҳ муқаррар гардидаанд. (Ривояти Тирмизӣ ва Доримӣ) Ва Тирмизӣ гуфтааст, ки ин ҳадис ҳасану саҳеҳ аст.

۲۶۲۵ - [۸] (لم تتم دراسته) وعن عائشة قالت: قلنا: يا رسول الله ألا نبني لك بناء يظلك بمنى؟ قال: "لا منى مناخ من سبق". رواه الترمذي وابن ماجه والدارمي

Оиша разияллоҳу анҳо мегӯяд ба Расулulloҳ ﷺ гуфтем: Оё барои ту дар Мино ҷои сояе бисозем. Паёмбар ﷺ фармуд: Не, Мино ҷои нишастан ва фуруд омадани касе аст, ки пеши кунад ва пештар расад. (Ривояти Тирмизӣ, Ибни Моҷа ва Доримӣ)

Фасли сеюм

۲۶۲۶ - [۹] (صحیح) عن نافع قال: إن ابن عمر كان يقف عند الجمرتين الأوليين وقوفا طويلا يكبر الله ويسبحه ويحمده ويدعو الله ولا يقف عند جمرۃ العقبة. رواه مالك

Нофеъ разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Ибни Умар разияллоҳу анҳу дар ду Ҷамраи якум баъд аз Ҷамра задан то муддате бисёр меистод, ки такбир, тасбеҳ ва ҳамди Аллоҳро баён мекард ва аз Аллоҳ дуо мехост ва назди Ҷамраи Ақаба истода намешуд. (Ривояти Молик)

Боб андар мавриди ҳадя (қурбонӣ)

Фасли аввал

۲۶۲۷ - [۱] (صحیح) عن ابن عباس قال: صلى رسول الله صلى الله عليه وسلم بذى الحليفة ثم دعا بناقته فأشعرها في صفحة سنامها الأيمن وسلت الدم عنها وقلدها نعلين ثم ركب راحلته فلما استوت به على البيداء أهل بالحج . رواه مسلم

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ намози пешинро дар Зулҳулайфа хонд, сипас шутури қурбонии худро хост ва ҷониби рости кӯҳони вайро захмӣ кард, сипас хуни онро хушк намуда (барои нишона гузоштан) ва бар гардани вай ду кафшо овахт, сипас бар шутури худ (Қасво) савор гардид, чун ба Байдо расид, барои ҳаҷ талбия гуфт. (Ривояти Муслим)

۲۶۲۸ - [۲] (متفق عليه) وعن عائشة رضي الله عنها قالت: أهدى النبي صلى الله عليه وسلم مرة إلى البيت غنما فقلدها.

Аз Оиша разияллоҳу анҳо ривоят аст, вай мегӯяд, ки як бор Расулulloҳ ﷺ ба Байтуллоҳ гусфандеро ҳадя фиристод, бар гардани он чизеро овахт. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۲۹ - [۳] (صحیح) وعن جابر قال: ذبح رسول الله صلى الله عليه وسلم عن عائشة بقرة يوم النحر. رواه مسلم

Ҷобир разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ аз тарафи Оиша разияллоҳу анҳо як говро дар рӯзи наҳр (иди қурбон) забҳ ва қурбонӣ кард. (Ривояти Муслим)

۲۶۳۰ - [۴] (صحیح) وعنه قال: نحر النبي صلى الله عليه وسلم عن نسائه بقرة في حجته. رواه مسلم

Ҷобир разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ дар ҳаҷчи худ як говро аз тарафи ҳамсарони худ забҳ намуд. (Ривояти Муслим)

۲۶۳۱ - [۵] (متفق عليه)

وعن عائشة رضي الله عنها قالت: فتلت قلائد بدن النبي صلى الله عليه وسلم بيدي ثم قلدها وأشعرها وأهداها فما حرم عليه كان أحل له.

Оиша разияллоҳу анҳо мегӯяд, ки гарданбандҳои шутурони қурбонии Расулulloҳ ﷺ-ро ба дастони худ бофтам. Пас Расулulloҳ ﷺ онҳоро (шутуронро) нишона гузошта дар гардани онҳо гарданбанд ниҳод ва сипас онҳоро ҳамчун ҳадя ба Макка фиристод, вале ҳеҷ чизи ҳалоле бар Расулulloҳ ﷺ ҳаром нагардид. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۳۲ - [۶] (متفق عليه) وعنها قالت: فتلت قلائدنا من عنهن كان عندي ثم بعث بها مع أبي.

Оиша разияллоҳу анҳо мегӯяд, ки гарданбандҳои шутурони қурбонии Расулulloҳ ﷺ-ро аз пашми рангине ки бо ман буд бофтам, сипас онҳоро бо падарам ба Макка фиристод. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۳۳ - [۷] (متفق عليه)

وعن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم رأى رجلا يسوق بدنة فقال: "اركبها". فقال: إنها بدنة. قال: "اركبها". فقال: إنها بدنة. قال: "اركبها ويلك" في الثانية أو الثالثة.

Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ мардеро дид, ки шутуреро меронд, ба вай гуфт: Бар шутур савор шав! Ӯ гуфт: Шутури қурбонӣ (ҳадя) аст. Паёмбар ﷺ бори дуюм ё сеюм гуфт: Вой ва афсус бод бар ту бар вай савор шав! (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۳۴ - [۸] (صحیح) وعن أبي الزبير قال: سمعت جابر بن عبد الله سئل عن ركوب الهدي فقال: سمعت

النبي صلى الله عليه وسلم يقول: " اركبها بالمعروف إذا أُلجئت إليها حتى تجد ظهرا ". رواه مسلم

Аз Абӯзубайр разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки аз Ҷобир разияллоҳу анҳу шунидам, ки аз вай дар мавриди савор шудан бар шутури қурбонӣ пурсида шуд. Ӯ гуфт аз Паёмбар ﷺ шунидаам, ки мефармуд: Бар шутури қурбонӣ ҳини зарурат ба эҳтиёт савор шавед, то барои вай зараре нарасад, то ки чизе барои савор шудан биёбед. (Ривояти Муслим)

۲۶۳۵ - [۹] (صحيح) وعن ابن عباس رضي الله عنهما قال: بعث رسول الله صلى الله عليه وسلم ستة عشر بدنة مع رجل وأمره فيها. فقال: يا رسول الله كيف أصنع بما أبدع علي منها؟ قال: "انحرها ثم اصبغ نعلها في دمه ثم اجعلها على صفحتها ولا تأكل منها أنت ولا أحد من أهل رقتك". رواه مسلم

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ шонздаҳ шутурро бо марде ба Макка фиристод ва ӯро барои муҳофизат ва нигоҳбонии онро таъйин намуд. Ӯ ба Расулulloҳ ﷺ арза намуда гуфт: Агар шутуре аз ин шутурон аз ҷиҳати мондагӣ ё беморӣ аз рафтан бозмонд, читавр кунам? Паёмбар ﷺ фармуд: Онро забҳ карда шиъори вайро (он чизе ки барои нишона кардан дар гардани вай овехтааст) бо хуни вай олуда карда бар кӯҳони вай бигуздор (то мардум бидонанд, ки ҳадя аст) ва аз гушти вай бояд на худат бихӯрӣ ва на рафиқонат бихӯранд. (Ривояти Муслим)

۲۶۳۶ - [۱۰] (صحيح) وعن جابر قال: نحرنا مع رسول الله عام الحديبية البدنة عن سبعة والبقرة عن سبعة. رواه مسلم

Ҷобир разияллоҳу анҳу мегӯяд: Дар соли Ҳудайбия бо Расулulloҳ ﷺ шутурро аз тарафи ҳафт нафар ва говро низ аз тарафи ҳафт нафар қурбонӣ кардем. (Ривояти Муслим)

۲۶۳۷ - [۱۱] (متفق عليه) وعن ابن عمر: أنه أتى على رجل قد أناخ بدنته ينحرها قال: ابعثها قياما مقيدة سنة محمد صلى الله عليه وسلم.

Ибни Умар разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки вай мардеро дид, ки шутури худро қурбонӣ мекард, ба вай гуфт: Пойҳояшро бибанд ва онро истода қурбонӣ кун, ки суннати Муҳаммад ﷺ ҳаминтавр аст. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۳۸ - [۱۲] (متفق عليه) وعن علي رضي الله عنه قال: أمرني رسول الله صلى الله عليه وسلم أن أقوم على بدنه وأن أتصدق بلحمها وجلودها وأجلتها وأن لا أعطي الجزار منها قال: "نحن نعطيه من عندنا".

Али разияллоҳу анҳу мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ маро бар шутурони қурбонишудаи худ вазифадор гардонид, то гушту пуст ва чулу полони онҳоро садақа кунам ва ба қассоб муздуриро аз гушту пусти қурбонӣ надиҳам. Паёмбар ﷺ фармуд, ки музди қассобро аз назди худ медиҳем. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۳۹ - [۱۳] (متفق عليه) وعن جابر قال: كنا لا نأكل من لحوم بدننا فوق ثلاث فرخص لنا رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال: " كلوا وتزودوا ". فأكلنا وتزودنا.

Ҷобир разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки мо гуштҳои қурбонии худро бештар аз се рӯз намехӯрдем. Сипас Расулulloҳ ﷺ ба мо иҷозат дода фармуд: Бихӯред ва туша гиред, пас хӯрдм ва туша гирифтм. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

Фасли дуввум

۲۶۴۰ - [۱۴] (لم تتم دراسته) عن ابن عباس: أن النبي صلى الله عليه وسلم أهدى عام الحديبية في هدايا رسول الله صلى الله عليه وسلم جملا كان لأبي جهل في رأسه برة من فضة وفي رواية من ذهب يغيب بذلك المشركين. رواه أبو داود

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ дар соли сулҳи Ҳудайбия шутурони қурбонии худ, шутури Абӯҷаҳлро низ фиристод (ки дар ғазваи Бадр ғанимат гирифта шуда буд), ки дар бинии вай ҳалқае аз нуқра ё тило буд, онро ба хотири фиристод мушрикнро ба хашм оварда онҳоро ғамгин созад. (Ривояти Абӯ-довуд)

۲۶۴۱ - [۱۵] (لم تتم دراسته) وعن ناجية الخزاعي قال: قلت: يا رسول الله كيف أصنع بما عطب من البدن؟ قال: " انحرها ثم اغمس نعلها في دمه ثم خل بين الناس وبينها فيأكلونها ". رواه مالك والترمذي وابن ماجه

Ноҷияи Ҳузояӣ разияллоҳу анҳу мегӯяд ба Паёмбар ﷺ дар мавриди шутуре аз шутурони қурбонӣ ки наздик ба ҳалокат бошад чӣ кунам? Фармуд: Онро забҳ карда ва кафшеро ки ўро бар он шиър намуда ба гардани вай овехтай онро хунолуд карда шутури қурбониро байни мардум бигузор то фақирон аз гушти вай истифода кунанд. (Ривояти Молик, Тирмизӣ ва Ибни Моҷа).

۲۶۴۲ - [۱۶] (لم تتم دراسته) ورواه أبو داود والدارمي عن ناجية الأسلمي.

Ва Абӯдовуд ва Доримӣ аз Ноҷияи Асламӣ ривоят карданд.

۲۶۴۳ - [۱۷] (صحيح) وعن عبد الله بن قريط رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "إن

أعظم الأيام عند الله يوم النحر ثم يوم القر". قال ثور: وهو اليوم الثاني. قال: وقرب لرسول الله صلى الله عليه وسلم بدنان خمس أو ست فطفن يزدلفن إليه بأيتهن يبدأ قال: فلما وجبت جنوبها . قال فتكلم بكلمة خفية لم أفهمها

فقلت: ما قال ؟ قال: "من شاء اقتطع". رواه أبو داود وذكر حديثا ابن عباس وجابر في باب الأضحية

Абдуллоҳ ибни Қурт разияллоҳу анҳу меғӯяд, ки Расулуллоҳ ﷺ фармуд: Бузургтарини рӯзҳо дар назди Аллоҳ рӯзи қурбонӣ аст, сипас рӯзи қир. Сав ровии ҳвдис меғӯяд: Қир рӯзи дуввуми иди қурбон ё рӯзи ёздаҳуми зулҳиҷча аст. Ровӣ меғӯяд: Ба Расулуллоҳ ﷺ панҷ ё шаш шутур барои қурбонӣ оварда шуд, пас шутурон худ ба сӯи Паёмбар алайҳис салом наздик мешуданд, то ба қурбонӣ кардани ҳар кадоми аз онҳо ки хоста бошад оғоз намояд. Ровӣ меғӯяд: Вақте ки шутурон забҳ гардида ба паҳлу афтиданд, Расулуллоҳ ﷺ ба оҳистагӣ чизе гуфт, ки ман онро нафаҳмидам. Аз касе ки наздики Расулуллоҳ ﷺ буд, пурсидам, ки Паёмбар ﷺ чӣ фармуд: Ў гуфт, ки Паёмбар ﷺ фармуд: Ҳар кас ки хоста бошад, ки аз гушти ин шутурони қурбонишуда бо худ бибарад. Пас аз онҳо барои худ қатъ кунад ва бибаранд. (Ривояти Абӯдовуд) Ва ҳадиси Ибни Аббос ва Ҷобир дар боби узҳия (қурбонӣ) баён шуд.

Фасли сеюм

۲۷۴۴ - [۱۸] (متفق عليه) عن سلمة بن الأكوع قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم "من ضحى منكم

فلا يصبحن بعد ثلاثة وفي بيته منه شيء". فلما كان العام المقبل قالوا: يا رسول الله نفعنا كما فعلنا العام الماضي؟

قال: "كلوا وأطعموا وادخروا فإن ذلك العام كان بالناس جهد فأردت أن تعينوا فيهم".

Салама ибни Акваъ разияллоҳу анҳу меғӯяд, ки Расулуллоҳ ﷺ фармуд: Касе ки қурбонӣ кард бояд баъд аз се рӯз чизе аз гушти қурбонии вай дар хонааш боқӣ намонад. Дар соли оянда аз Расулуллоҳ ﷺ пурсидем, ки эй Расулуллоҳ ﷺ оё ба мисли соли гузашта гушти қурбонино тақсим карда, чизе аз онро ниғаҳ надорем? Фармуд: Бихӯред, бихӯронед ва ниғаҳ доред, зеро дар соли гузашта

мардум ба нодорӣ мубтало буданд, хостам ба онҳо ёрӣ кунед.
(Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٦٤٥ - [١٩] (لم تتم دراسته) وعن نبیة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "إن كنا نهيئنا عن لحومها أن تأكلوها فوق ثلاث لكي تسعكم. جاء الله بالسعة فكلوا وادخروا وأتجروا. ألا وإن هذه الأيام أيام أكل وشرب وذكر الله". رواه أبو داود

Аз Нубайша разияллоҳу анҳу ривоят аст вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Ба дурусти ки ман шуморо аз хӯрдани гушти қурбонӣ беш аз се рӯз манъ карда будам ва ин ба он хотир буд, ки то ба ҳама бирасад ва фарохӣ ояд ва ҳоло Аллоҳ бар шумо кушоиш ва фарохӣ овардааст. Пас бихӯред, ниғаҳ доред ва садақа карда талаби ачру подош кунед, зеро ин рӯзҳо рӯзҳои хӯрдан, нӯшидан ва зикри қардани Аллоҳ аст. (Ривояти Абӯдовуд)

ва ба кӯтоҳқунандагон як бор дуои раҳмат намуд. (Ривояти Муслим)

٢٦٥٠ - [٥] (متفق عليه) وعن أنس: أن النبي صلى الله عليه وسلم أتى منى فأتى الجمرَةَ فرماها ثم أتى منزله بمنى ونحر نسكه ثم دعا بالحلاق وناول الحالق شقه الأيمن ثم دعا أبا طلحة الأنصاري فأعطاه إياه ثم ناول الشق الأيسر فقال "احلق" فحلقه فأعطاه طلحة فقال: "اقسمه بين الناس".

Анас разияллоҳу анҳу мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ Мино омада ба Ҷамраи ақаба рафт ва санг зад, сипас ба қиёмгоҳи худ дар Мино омад ва дар онҷо қурбонӣ кард. Сипас сартарошро хост ва тарафи рости сари худро ба тарафи вай пеш кард. Ҷ тарафи рости сари вайро тарошид. Паёмбар ﷺ мӯйҳои тарошидаро ба Абӯталҳа дод, сипас тарафи чапи худро ба сартарош пеш кард ва ӯ тарафи чапи сари ӯро низ тарошид. Паёмбар ﷺ мӯйҳои тароширо ба Абӯталҳа дода фармуд: Инро бар мардум тақсим кун. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٦٥١ - [٦] (متفق عليه) وعن عائشة رضي الله عنها قالت: كنت أطيب رسول الله صلى الله عليه وسلم قبل أن يحرم ويوم النحر قبل أن يطوف بالبيت بطيب فيه مسك.

Оиша разияллоҳу анҳо мегӯяд бар Паёмбар ﷺ баъд аз эҳром бастан ва дар рӯзи наҳр қабл аз тавофи Байтуллоҳ ҳушбӯӣ мезаданд ба ҳушбӯие, ки дар он миск низ буд. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٦٥٢ - [٧] (صحيح) وعن ابن عمر: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم أفاض يوم النحر ثم رجع فضلى الظهر بمنى. رواه مسلم

Ибни Умар разияллоҳу анҳу мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ дар рӯзи (наҳр) рӯзи аввали иди қурбон ба Макка ташриф овард, сипас ба Мино баргашт ва намози пешинро дар Мино хонд. (Ривояти Муслим)

Фасли дуввум

٢٦٥٣ - [٨] (لم تتم دراسته) عن علي وعائشة رضي الله عنهما قالا: نهي رسول الله صلى الله عليه وسلم أن تخلق المرأة رأسها. رواه الترمذي

Аз Алӣ ва Оиша разияллоҳу анҳумо ривоят аст, мегӯянд: Расулulloҳ ﷺ наҳй фармудааст аз он ки зан сари худро битарошад. (Ривояти Тирмизӣ)

٢٦٥٤ - [٩] (لم تتم دراسته) وعن ابن عباس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "ليس على النساء الخلق إنما على النساء التقصير". رواه أبو داود والدارمي
وهذا الباب خال من الفصل الثالث

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Бар занон тарошидани мӯй нест, балки бар онҳо кӯтоҳ кардани мӯй аст. (Ривояти Абӯдовуд ва Доримӣ ва ин боб фасли сеюм надорад).

Боб андар пеш ва пас кардани баъзе амалҳои ҳаҷ

Фасли аввал

٢٦٥٥ - [١] (متفق عليه) عن عبد الله بن عمرو بن العاص: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم وقف في حجة الوداع بمنى للناس يسألونه فجاءه رجل فقال: لم أشعر فحلقت قبل أن أذبح. فقال: "اذبح ولا حرج" فجاء آخر فقال: لم أشعر فنحرت قبل أن أرمي. فقال: "ارم ولا حرج". فما سئل النبي صلى الله عليه وسلم عن شيء قدم ولا آخر إلا قال: "افعل ولا حرج".
وفي رواية لمسلم: أتاه رجل فقال: حلقت قبل أن أرمي. قال: "ارم ولا حرج". وأتاه آخر فقال: أفضت إلى البيت قبل أن أرمي. قال: "ارم ولا حرج".

Абдуллоҳ ибни Амр ибни Ос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ дар соли ҳаҷҷатулвадоъ дар Мино барои ҷавобдиҳии саволҳои мардум истод. Пас як мард омаду гуфт: Фромушона пеш аз қурбонӣ кардан сари худро тарошидам. Паёмбар ﷺ фармуд: Забҳ кун, боке надорад. Марди дигаре омаду гуфт: Надонистам ва пеш аз санг задан қурбонӣ кардам. Паёмбар ﷺ фармуд: Боке надорад санг бизан. Пас Расулulloҳ ﷺ дар мавриди ҳар чизе аз пешу пас кардани амалҳои ҳаҷ, ки пурсида шуд, ҷавобаш ҳамин буд, ки боке надорад, ҳоло бикун. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

Ва дар ривояте аз Муслим чунин омадааст: Як мард пеши Расулulloҳ ﷺ омада гуфт: Пеш аз санг задан мӯи сарамро тарошидам. Паёмбар ﷺ фармуд: Боке надорад, ҳоло санг бизан ва марди дигаре омаду гуфт: Пеш аз санг задан ба тавофи хонаи Аллоҳ рафтам. Паёмбар ﷺ фармуд: Боке надорад, ҳоло санг бизан.

۲۶۵۶ - [۲] (صحیح) وعن ابن عباس قال: كان النبي صلى الله عليه وسلم يسأل يوم النحر بمنى فيقول: "لا حرج"، فسأله رجل فقال: رميت بعد ما أمسيت. فقال: "لا حرج". رواه البخاري

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ дар Мино дар рӯзи наҳр аз масъалаҳои ҳаҷ пурсида мешуд ва ӯ мегуфт: Боке надорад. Пас марде ба вай гуфт: Баъд аз шом санг задам. Паёмбар ﷺ фармуд: Боке надорад. (Ривояти Бухорӣ)

Фасли дуввум

۲۶۵۷ - [۳] (لم تتم دراسته) عن علي قال: أتاه رجل فقال: يا رسول الله إني أفضت قبل أن أحلق فقال: "أحلق أو قصر ولا حرج". وجاء آخر فقال: ذبحت قبل أن أرمي. قال: "أرم ولا حرج". رواه الترمذي

Али разияллоҳу анҳу мегӯяд: Марде назди Расулulloҳ ﷺ омада гуфт: Пеш аз тарошидани мӯи сар ба тавофи хонаи Аллоҳ рафтам. Фармуд: Битарош ё кӯтоҳ кун боке надорад. Ва марди дигаре омаду гуфт: Пеш аз санг задан забҳ кардам. Паёмбар ﷺ фармуд: Санг бизан боке надорад. (Ривояти Тирмизӣ)

Фасли сеюм

۲۶۵۸ - [۴] (لم تتم دراسته) عن أسامة بن شريك قال: خرجت مع رسول الله صلى الله عليه وسلم حاجا فكان الناس يأتونه فمن قائل: يا رسول الله سعيت قبل أن أطوف أو أخرت شيئا أو قدمت شيئا فكان يقول: "لا حرج إلا على رجل اقترض عرض مسلم وهو ظالم فذلك الذي حرج وهلك". رواه أبو داود

Усома ибни Шарик разияллоҳу анҳу мегӯяд: Бо Расулulloҳ ﷺ барои адои фаризаи ҳаҷ баромадам. Пас мардум ба назди Расулulloҳ ﷺ омада дар мавриди масъалаҳо ва аҳкоми ҳаҷ аз вай мепурсиданд, яке мегуфт: Пеш аз тавофи хонаи Аллоҳ байни Сафо ва Марва саъй кардам ва дигаре мегуфт: Фалон амалро пеш кардам ва фалон амалро пас кардам ва Паёмбар ﷺ мегуфт: Боке надорад, магар касе ки обӯрӯи як мусалмонро ба зулм бирезад ӯ ҳалок мегардад. (Ривояти Абӯдовуд)

Боб андар хутбаи рӯзи наҳр ва санг задан дар рӯзҳои ташириқ ва видоъ намудан

Фасли аввал

۲۶۵۹ - [۱] (متفق عليه) عن أبي بكر رضي الله عنه قال: خطبنا النبي صلى الله عليه وسلم يوم النحر قال: "إن الزمان قد استدار كهيئته يوم خلق الله السماوات والأرض السنة اثنا عشر شهرا منها أربعة حرم ثلاث متواليات ذو القعدة وذو الحجة والمحرم ورجب مضر الذي بين جمادى وشعبان" وقال: "أي شهر هذا؟" قلنا: الله ورسوله أعلم فسكت حتى ظننا أنه سيسميه بغير اسمه فقال: "أليس ذا الحجة؟" قلنا: بلى. قال: "أي بلد هذا؟" قلنا: الله ورسوله أعلم فسكت حتى ظننا أنه سيسميه بغير اسمه قال: "أليس البلدة؟" قلنا: بلى قال "فأي يوم هذا؟" قلنا: الله ورسوله أعلم فسكت حتى ظننا أنه سيسميه بغير اسمه. قال: "أليس يوم النحر؟" قلنا: بلى. قال: "فإن دماءكم وأموالكم وأعراضكم عليكم حرام كحرمة يومكم هذا في بلدكم هذا في شهركم هذا وستلقون ربكم فيسألكم عن أعمالكم ألا فلا ترجعوا بعدي ضلالا يضرب بعضكم رقاب بعض ألا هل بلغت؟" قالوا: نعم. قال: "اللهم اشهد فليبلغ الشاهد الغائب فرب مبلغ أوعى من سامع."

Аз Абӯбакра разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай меғӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ дар рӯзи наҳр барои мо хутба карда фармуд: Ба дурусти ки сол ё замон давр зад мувофиқи қонуне ки Аллоҳ онро дар вақти пайдоиши осмонҳо ва замин барои он гузоштааст, ки як сол дувоздаҳ моҳ аст, ки аз он дувоздаҳ моҳ чаҳор моҳ моҳи ҳаром аст, ки се моҳ пай дар пай аст, зулқаъда, зулҳиҷча, муҳаррам ва чорум раҷаби Музар, ки байни ҷумодо ва шаъбон аст. Паёмбар ﷺ пурсид: Ин кадом моҳ аст? Гуфтем: Аллоҳ ва расули вай беҳтар медонанд. Пас Паёмбар ﷺ хомуш монд то он ки гумон кардем, ки моҳро ба номи дигаре ёд хоҳад кард. Пас гуфт: Оё зулҳиҷча нест? Гуфтем: Бале, зулҳиҷча аст. Сипас гуфт: Ин кадом шаҳр аст? Гуфтем: Аллоҳ ва расули вай беҳтар медонанд. Пас хомуш монд то он ки гумон кардем ба номи дигаре онро ёд мекунад. Гуфт: Оё ин балад (Макка) нест? Гуфтем: Оре, Макка аст. Гуфт: Ин кадом рӯз аст? Гуфтем: Аллоҳ ва расулаш беҳтар медонанд. Пас хомуш монд то он ки гумон кардем ба номи дигаре онро ёд мекунад. Гуфт: Оё рӯзи наҳр (иди қурбон) нест? Гуфтем: Оре ҳаст. Фармуд: Ба дурусти

ки хунҳои шумо, молҳои шумо ва обурӯи шумо бар якдигари шумо ҳаром аст, мисли ҳаром будани он дар ин рӯз, дар ин шаҳр, дар ин моҳ зуд аст, ки бо Парвардигоратон мулоқот кунед, пас шуморо аз кирдоратон мепурсад, огоҳ бошед, баъд аз ман гумроҳ нашавед, ки гарданҳои якдигаратонро бизанед. Оё ман рисолати худро ва аҳкоми шариатро бароятон расонидам? Гуфтанд: Бале расондӣ. Гуфт: Эй Аллоҳ Ту гувоҳ бош ва бояд ки ҳозирин ин аҳкомро ба ғоибон бирасонанд, басо касоне ки ба онҳо расонида шавад ёддорандатар аз касе бошад, ки аз ман шундааст. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٦٦٠ - [٢] (صحيح) وعن وبرة قال: سألت ابن عمر: متى أرمي الجمار؟ قال: إذا رمى إمامك فارمه

فأعدت عليه المسألة. فقال: كنا نتحين فإذا زالت الشمس رمينا. رواه البخاري

Аз Вабара разияллоҳу анҳу ривоят аст вай мегӯяд, ки Ибни Умар разияллоҳу анҳуро пурсидам, ки чи вақт Ҷамра (санг) бизанем? Гуфт: Вақте ки имоми ту Ҷамра зад ту низ бизан. Пас саволамро боз такрор кардам. Гуфт: Мо интизор мешудем, чун офтоб зоил мешуд санг мезадем.

٢٦٦١ - [٣] (صحيح) وعن سالم عن ابن عمر: أنه كان يرمي جمره الدنيا بسبع حصيات يكبر على إثر

كل حصاة ثم يتقدم حتى يسهل فيقوم مستقبل القبلة طويلا ويدعو ويرفع يديه ثم يرمي الوسطى بسبع حصيات يكبر كلما رمى بحصاة ثم يأخذ بذات الشمال فيسهل ويقوم مستقبل القبلة ثم يدعو ويرفع يديه ويقوم طويلا ثم يرمي جمره ذات العقبة من بطن الوادي بسبع حصيات يكبر عند كل حصاة ولا يقف عندها ثم ينصرف فيقول :

هكذا رأيت النبي صلى الله عليه وسلم يفعله. رواه البخاري

Солим разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Ибни Умар разияллоҳу анҳу Ҷамраи якумро ба ҳафт сангреса мезад ва бар ҳар сангреса Аллоҳу акбар мегуфт, боз пеш мерафт ва чун ба замини нарм мерасид рӯ ба қибла истода мешуд дастҳои худро баланд карда дуо мекард. Сипас Ҷамраи миёнаро ба ҳафт сангреса мезад ва бо задани ҳар сангреса Аллоҳу акбар мегуфт. Баъд ба тарафи чап мерафт чун ба замини нарм мерасид, рӯ ба қибла истода дастҳояшро баланд намуда дуо мекард то хело вақт меистод, баъд аз он Ҷамраи зоти ақабаро аз миёни водӣ ба ҳафт сангреса мезад ва назди он наме-

истод, пасттар бармегашт ва мегуфт: Расулulloҳ ﷺ-ро дидаам, ки ҳаминавтар мекард. (Ривояти Бухорӣ)

۲۶۶۲ - [۴] (متفق عليه) وعن ابن عمر قال: استأذن العباس بن عبد المطلب رسول الله صلى الله عليه

وسلم أن يبيت بمكة ليالي منى من أجل سقايته فأذن له.

Ибни Умар разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Аббос разияллоҳу анҳу аммаки Паёмбар ﷺ аз Расулulloҳ ﷺ иҷоза хост то дар шабҳои Мино аз ҷиҳати сиқояи Замзам дар Макка бошад, Расулulloҳ ﷺ ба вай иҷозат дод. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۶۳ - [۵] (صحيح) وعن ابن عباس: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم جاء إلى السقاية فاستسقى.

فقال العباس: يا فضل اذهب إلى أمك فأت رسول الله صلى الله عليه وسلم بشراب من عندها فقال: "استقني"

فقال: يا رسول الله إنهم يجعلون أيديهم فيه قال: "استقني". فشرب منه ثم أتى زمزم وهم يستقون ويعملون فيها.

فقال: "اعملوا فإنكم على عمل صالح". ثم قال: "لولا أن تغلبوا لنزلت حتى أضع الحبل على هذه". وأشار إلى

عاقته. رواه البخاري

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ ба оби Замзам омада об хост. Аббос разияллоҳу анҳу ба писари худ Фазл гуфт: Бирав аз нази модарат барои Паёмбар ﷺ об биёр. Паёмбар ﷺ боз гуфт, ки маро аз ҳамина об бидеҳ. Аббос разияллоҳу анҳу гуфт: Эй Расулulloҳ мардум дар ин об даст мезананд. Паёмбар ﷺ гуфт: Аз ҳамина об бидеҳ, пас аз ҳамон об нӯшид. Сипас ба тарафи чоҳи оби Замзам омад, дар ҳоле ки онҳо ба мардум об медоданд ва дар чоҳи оби Замзам кор мекарданд. Паёмбар ﷺ фармуд: Кор кунед, зеро шумо дар амали солеҳ ва кори хайр машғул ҳастед ва агар хавфи ғалабаи мардум бар шумо намебуд, ман аз шутур поён мефаромадам ва ресмонро бар шокаи худ монда кор мекардам. (Ривояти Бухорӣ)

۲۶۶۴ - [۶] (صحيح) وعن أنس رضي الله عنه أن النبي صلى الله عليه وسلم صلى الظهر والعصر

والمغرب والعشاء ثم رقد رقة بالحصب ثم ركب إلى البيت فطاف به. رواه البخاري

Анас разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ намозҳои пешин, аср, мағриб ва хуфтанро хонд сипас дар Муҳассаба андаке хобид, сипас бар шутури худ савор шуда ба тарафи Байтуллоҳ рафт ва таовф намуд. (Ривояти Бухорӣ)

وعن عبد العزيز بن رفيع قال: سألت أنس بن مالك. قلت: أخبرني بشيء عقلته عن رسول الله صلى الله عليه وسلم: أين صلى الظهر يوم التروية؟ قال: بمى. قلت: فأين صلى العصر يوم النفر؟ قال: بالأبطح. ثم قال افعل كما يفعل أمراؤك.

Абдулазиз ибни Руфайъ мегӯяд: Аз Анас ибни Молик разияллоҳу анҳу пурсидам, маро ба чизе огоҳӣ ва хабар деҳ, ки аз Расулulloҳ ﷺ онро ёд гирифта бошӣ ва ин ки Расулulloҳ ﷺ дар рӯзи тарвия (рӯзи ҳаштуми зулҳиҷча) намози пешинро дар кучо адо кард. Ӯ гуфт: Паёмбар ﷺ намози пешинро дар рӯзи тарвия дар Мино хонд, сипас пурсидам дар рӯзи нафар (сездахуми зулҳиҷча) Паёмбар ﷺ намози асрро дар кучо хонд? Гуфт: Дар Абтаҳ хонд, сипас гуфт: Ту низ ҳамчун амирҳоят бикун. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۶۶ - [۸] (متفق عليه) وعن عائشة رضي الله عنها قالت: نزل الأبطح ليس بسنة إنما نزله رسول الله صلى الله عليه وسلم لأنه كان أسمح لخروجه إذا خرج.

Оиша разияллоҳу анҳо мегӯяд, ки фурӯд омадан дар Абтаҳ суннат нест ва Расулulloҳ ﷺ ба хотири он дар Абтаҳ фурӯд омад, ки матоъ ва асбоби худро дар онҷо биниҳад, то баргаштан аз ҳамон роҳ ба Мадина осон бошад. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

وعنها قالت: أحرمت من التنعيم بعمرة فدخلت فقضيت عمري وانتظرتي رسول الله صلى الله عليه وسلم بالأبطح حتى فرغت فأمر الناس بالرحيل فخرج فمر بالبيت فطاف به قبل صلاة الصبح ثم خرج إلى المدينة. هذا الحديث ما وجدته برواية الشيخين بل برواية أبي داود مع اختلاف يسير في آخره.

Оиша разияллоҳу анҳо мегӯяд, ки барои умра аз Танъим эҳром бастам ва умраи худро адо намудам ва Расулulloҳ ﷺ бароям дар Абтаҳ мунтазир буд, то ман умраамро тамом кардам. Паёмбар ﷺ ба мардум амри ҳаракат кардан кард ва берун омад бар Байтуллоҳ гузашта пеш аз намози бомдод тавоф намуд ва сипас ба тарафи Мадина ҳаракат намуд. Муаллиф мегӯяд, ки ин ҳадисро ба ривояти Бухорӣ ва Муслим наёфтам, магар ба ривояти Абӯдовуд бо каме ихтилоф дар охири ҳадис ёфтам.

٢٦٦٨ - [١٠] (متفق عليه) وعن ابن عباس قال: كان الناس ينصرفون في كل وجه فقال رسول الله صلى

الله عليه وسلم: "لا ينفرون أحدكم حتى يكون آخر عهده بالبيت إلا أنه خفف عن الحائض".

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки мардум баъд аз тамои кардани ҳаҷ ба ҳар тараф мерафтанд. Паёмбар ﷺ фармуд: Ҳеҷ як аз шумо пеш аз он ки аҳди худро бо Байтуллоҳ ба охир бирасонад, бояд наравад (пеш аз тавофи видоъ наравад) магар ин тавоф барои зани ҳоиз сабуки дода шудааст. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٦٦٩ - [١١] (متفق عليه) وعن عائشة قالت: حاضت صفة ليلة النفر فقالت: ما أراي إلا حابستكم

. قال النبي صلى الله عليه وسلم: "عقرى حلقى أطافت يوم النحر؟" قيل: نعم. قال: "فانفري".

Оиша разияллоҳу анҳо мегӯяд, ки Сафия дар шаби нафар (сездаҳуми зулҳиҷча ва баргаштан аз ҳаҷ) ҳоиза шуд, пас гуфт: Ман бояд шуморо аз рафтан боздорам, зеро ман тавофи видоъ накардаам. Паёмбар ﷺ гуфт: Ақро ҳалқо (ва ин дуои бад аст, ки мурод аз он маънояш набуда аз нозу муҳаббат гуфта мешавад). Оё ӯ дар рӯзи наҳр тавоф кардааст? Гуфт: Бале. Паёмбар ﷺ хитоб ба Сафия фармуд: Берун шав ва куч кун. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

Фасли дуввум

٢٦٧٠ - [١٢] (لم تتم دراسته) عن عمرو بن الأحوص قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول

في حجة الوداع: "أي يوم هذا؟" قالوا: يوم النحر الأكبر. قال: "فإن دماءكم وأموالكم وأعراضكم بينكم حرام كحرمة يومكم هذا في بلدكم هذا ألا لا يجني جان على نفسه ولا يجني جان على ولده ولا مولود على والده ألا وإن الشيطان قد أيس أن يعبد في بلدكم هذا أبدا ولكن ستكون له طاعة فيما تحتقرون من أعمالكم فسيرضى به". رواه ابن ماجه والترمذي وصححه.

Амр ибни Аҳвас разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулуллоҳ ﷺ дар ҳаҷҷатулвадоъ фармуд: Ин кадом рӯз аст? Гуфтанд: Рӯзи ҳаҷҷи акбар. Паёмбар ﷺ фармуд: Пас ба дурусти ки хунҳои шумо ва молҳои шумо ва обурӯи шумо бар якдигаратон ҳаром аст, ҳамчун ҳаром будани он дар ин рӯз ва дар ин шаҳр. Огоҳ бошед, ҳеҷ кас зулм намекунад, магар ба нафси худ. Огоҳ бошед ҳеҷ падар ба писари худ ва ҳеҷ писар ба падари худ зулм накунад. Огоҳ бошед, ки шайтон аз ин маънос гардида, ки дар ин шаҳр ибодат карда

шавад, магар ū дар ҳақир шуморидани амалҳо (гуноҳони хурд) пайравӣ карда мешавад, ки ū ба ин амал шодмон мегардад.

(Ривояти Ибни Моҷа ва Тирмизӣ ва онро саҳеҳ гуфтааст).

۲۶۷۱ - [۱۳] (لم تتم دراسته) وعن رافع بن عمرو والمزني قال: رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم

يخطب الناس بمنى حين ارتفع الضحى على بغلة شهباء وعلي يعبر عنه والناس بين قائم وقاعد. رواه أبو داود

Рофиъ ибни Амри Музанӣ мегӯяд, ки ман Расулulloҳ ﷺ-ро дар Мино дар ҳоле ки бар хачире ба ранги сурху сафед савор буд, бар хутба хондан дидам, ки Алӣ разияллоҳу анҳу гуфтаҳои Ūро барои мардум такрор мекард ва мардум касе нишаста ва касе истода буданд. (Ривояти Абӯдовуд)

۲۶۷۲ - [۱۴] (لم تتم دراسته) وعن عائشة وابن عباس رضي الله عنهم أن رسول الله صلى الله عليه

وسلم أحر طواف الزيارة يوم النحر إلى الليل. رواه الترمذي وأبو داود وابن ماجه

Оиша ва Ибни Аббос разияллоҳу анҳумо мегӯянд, ки Расулulloҳ ﷺ тавофи зиёратро дар рӯзи наҳр то шаб таъхир намуд. (Ривояти Тирмизӣ, Абӯдовуд ва Ибни Моҷа)

۲۶۷۳ - [۱۵] (لم تتم دراسته) وعن ابن عباس: أن النبي صلى الله عليه وسلم لم يرمل في السبع الذي

أفاض فيه. رواه أبو داود وابن ماجه

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ дар ҳафтаи тавофи зиёрат шитоб накард. (Ривояти Абӯдовуд ва Ибни Моҷа)

۲۶۷۴ - [۱۶] (لم تتم دراسته) وعن عائشة أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "إذا رمى أحدكم جمرة

العقبة فقد حل له كل شيء إلا النساء". رواه في شرح السنة وقال: إسناده ضعيف.

Оиша разияллоҳу анҳо мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Вақте ки яке аз шумо Ҷамраи ақабаро санг бизанад, ҳамаи чиз барои вай ҳалол мегардад, ҷуз занҳо ки ҳалол намегардад. (Инро дар Шарҳи суннат ривоят карда ва гуфтааст, ки иснодаш заиф аст).

۲۶۷۵ - [۱۷] (لم تتم دراسته) وفي رواية أحمد والنسائي عن ابن عباس قال: "إذا رمى الجمرّة فقد حل له

كل شيء إلا النساء".

Ва Аҳмад ва Насоӣ аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳу нақл кардаанд ва дар он ривоят интавр омадааст: Чун яке аз шумо Ҷамраро санг зад, барои вай ҷуз занон ҳамаи чиз ҳалол мегардад.

٢٦٧٦ - [١٨] وعنها قالت: أفاض رسول الله صلى الله عليه وسلم من آخر يومه حين صلى الظهر ثم رجع إلى منى فمكث بها ليلي أيام التشريق يرمي الجمرة إذا زالت الشمس كل جمرة بسبع حصيات يكبر مع كل حصاة ويقف عند الأولى والثانية فيطيل القيام ويتضرع ويرمي الثالثة فلا يقف عندها. رواه أبو داود

Оиша разияллоҳу анҳо мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ вақте ки намози пешинро дар Мино хонд, дар охири рӯз худ ба тарафи Макка барои тавоф ҳаракат кард, сипас ба Мино баргашт ва рӯзҳои ташриқ (аз ёздаҳум то сиздаҳуми зулҳиҷа)-ро дар ҳамонҷо гуза-ронд, ки баъд аз завол ҳар Ҷамраро ҳафт сангрза мезад ва бо задани ҳар сангрза такбир (Аллоҳу акбар) мегуфт ва назди Ҷамраи якум ва дуввум то хело вақт меистод, зикр ва дуо мекард ва чун Ҷамраи сеюмро мезад, наздаш намеистод. (Ривояти Абӯдовуд)

٢٦٧٧ - [١٩] (لم تتم دراسته) وعن أبي البداح بن عاصم بن عدي عن أبيه قال: رخص رسول الله صلى الله عليه وسلم لرعاء الإبل في البيوتنة: أن يرملوا يوم النحر ثم يجمعوا رمي يومين بعد يوم النحر فيرموه في أحدهما. رواه مالك والترمذي والنسائي وقال الترمذي: هذا حديث صحيح

Абӯлбаддоҳ ибни Осим ибни Адӣ разияллоҳу анҳу аз падари худ ривоят мекунад, ки мегуфт: Расулulloҳ ﷺ барои шутурчаронон шаб намондан дар Миноро иҷозат дода буд ин ки дар рӯзи наҳр Ҷамра бизананд ва Ҷамра задан ду рӯзи баъди дар як рӯз баъд аз рӯзи наҳр бизананд. (Ривояти Молик, Тирмизӣ, Насой ва Тирмизӣ гуфтааст, ки ин ҳадис саҳеҳ аст).

Боб андар баёни чизҳое ки бояд муҳрим аз онҳо иҷтиноб кунанд

Фасли аввал

۲۶۷۸ - [۱] (متفق عليه) عن عبد الله بن عمر: أن رجلا سأل رسول الله صلى الله عليه وسلم: ما يلبس من الثياب؟ فقال: "لا تلبسوا القمص ولا العمام ولا السراويلات ولا البرانس ولا الخفاف إلا أحد لا يجد نعلين فيلبس خفين وليقطعهما أسفل الكعبين ولا تلبسوا من الثياب شيئا مسه زعفران ولا ورس". متفق عليه وزاد البخاري في رواية: "ولا تنتقب المرأة المحرمة ولا تلبس الفغازين".

Аз Абдуллоҳ ибни Умар разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд: Марде аз Расулulloҳ ﷺ пурсид, ки муҳрим бояд чӣ чиз бипӯшад? Паёмбар ﷺ фармуд, ки курта ва сала напӯшед, на изор бипӯшад ва на кулоҳ ва на мӯза магар дар сурате ки наъл наёбад ва боке надорад, ки мӯза бипӯшад, ба шарте ки бояд онҳоро поёнтар аз бучулаки пой қатъ кунанд ва чомае напӯшад, ки дар он заъфарон ва варс¹ истеъмол шудааст. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

Ва Бухорӣ дар ривояте изофа намудааст, ки зани муҳрим бояд ниқоб бар рӯй биафканад ва на дастпӯш бипӯшад.

۲۶۷۹ - [۲] (متفق عليه) وعن ابن عباس قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يُحْتَطَبُ وهو يقول: "إذا لم يجد المحرم نعلين لبس خفين وإذا لم يجد إزارا لبس سراويل".

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд: Аз Расулulloҳ ﷺ шунидам, ки хутба мехонд ва мегуфт: Агар муҳрим ҷуз мӯза чизе наёфт мӯзаро бипӯшад ва агар изор наёфт шалвор бипӯшад. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۸۰ - [۳] (متفق عليه) وعن يعلى بن أمية قال: كنا عند النبي صلى الله عليه وسلم بالجعرانة إذ جاء رجل أعرابي عليه جبة وهو متضمخ بالخلوق فقال: يا رسول الله إني أحرمت بالعمرة وهذه علي. فقال: "أما الطيب الذي بك فاغسله ثلاث مرات وأما الجبة فانزعها ثم اصنع في عمرتك كما تصنع في ححك".

Яъло ибни Умайя мегӯяд: Мо дар Ҷӯърона назди Расулulloҳ ﷺ будем, ки ба пеши вай марде омад, ки куртаи олуда ба хушбӯии

¹ Варс гиёҳест ба шакли кунҷид зардранг ки бо он ранги зард таёр кунанд.

халукро¹ пӯшида буд, гуфт: Эй Расулulloҳ ﷺ ман барои адои умра эҳром бастаам, дар ҳоле ки интавр либос пӯшидаам. Паёмбар ﷺ фармуд: Ин хушбӯиро се бор шустушӯ кун ва ин курта аз танат берун кун ва чизе бипӯш, ки дар ҳаҷ мепӯшӣ. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۸۱ - [۴] (صحيح) وعن عثمان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "لا ينكح المحرم ولا ينكح

ولا يخطب". رواه مسلم

Усмон разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Муҳрим бо касе никоҳ накунад на ба ваколат аз касе никоҳ кунад ва на хостгорӣ кунад.

۲۶۸۲ - [۵] (متفق عليه) وعن ابن عباس: أن النبي صلى الله عليه وسلم تزوج ميمونة وهو محرم.

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ бо Маймуна издивоҷ кард, дар ҳоле ки ӯ муҳрим буд. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۸۳ - [۶] (صحيح) وعن يزيد بن الأصم ابن أخت ميمونة عن رسول الله صلى الله عليه

وسلم تزوجها وهو حلال . رواه مسلم

قال الشيخ الإمام يحيى السنة رحمه الله: والأكثر على أنه تزوجها حلالاً وظهر أمر تزويجها وهو محرم ثم بنى

بها وهو حلال بسرف في طريق مكة.

Язид ибни Асам ибни хоҳари Маймуна аз Маймуна разияллоҳу анҳо ривоят мекунад, ки гуфт: Расулulloҳ ﷺ дар ҳоле бо вай издивоҷ кард, ки муҳрим набуд, балки ҳалол буд. (Ривояти Муслим)

Шайх имом Муҳйиссуннат раҳматуллоҳ ва бисёре аз олимон бар ин раъйянд, ки ӯ Маймунаро дар ҳоле ки ҳалол буд никоҳ кард ва сухани никоҳи ӯ зоҳир шуд, дар ҳоле ки ӯ муҳрим буд баъд аз он бо вай дар ҳоли ҳалол будани вай дар Сариф дар роҳи Макка ҳамбистар шуд.

۲۶۸۴ - [۷] (متفق عليه) وعن أبي أيوب: أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يغسل رأسه وهو محرم.

Абӯаюб разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ дар ҳолати эҳром сари худро мешуст. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۸۵ - [۸] (متفق عليه) وعن ابن عباس قال: احتجم النبي صلى الله عليه وسلم وهو محرم.

¹ Халуқ навъе атр ки бештари он заъфарон аст.

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулуллоҳ ﷺ дар ҳолати эҳром ҳиҷомат кард. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۸۶ - [۹] (صحیح) وعن عثمان حدث عن رسول الله صلى الله عليه وسلم في الرجل إذا اشتكى

عينيه وهو محرم ضمدهما بالصبر. رواه مسلم

Усмон разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулуллоҳ ﷺ дар мавриди касе фармуд, ки агар дар ҳолати эҳром чашмдард шавад, дар чашмҳои худ сабар (давои чашм) биниҳад. (Ривояти Муслим)

۲۶۸۷ - [۱۰] (صحیح) وعن أم الحصين قالت: رأيت أسامة وبلا لا وأحدهما أخذ بخظام ناقة رسول الله

صلى الله عليه وسلم والآخر رافع ثوبه يستره من الحر حتى رمى حجرة العقبة. رواه مسلم

Умми Ҳусайн разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Усома ва Билол разияллоҳу анҳуморо дидам, ки яке аз онҳо нӯхтаи шутури Расулуллоҳ ﷺ-ро гирифта ва дигари онҳо барои Расулуллоҳ ﷺ ба хотири ҷилавгирӣ аз шиддати гармӣ соя сохта буд, то он ки Расулуллоҳ ﷺ Ҷамраи ақабаро санг мезад. (Ривояти Муслим)

۲۶۸۸ - [۱۱] (متفق عليه) وعن كعب بن عجرة رضي الله عنه أن النبي صلى الله عليه وسلم مر به وهو

بالحديبية قبل أن يدخل مكة وهو محرم وهو يوقد تحت قدر والقمل تحافت على وجهه فقال: "أتؤذيك هوامك؟". قال: نعم. قال: "فاحلق رأسك وأطعم فرقا بين ستة مساكين". والفرق: ثلاثة أصع: "أو صم ثلاثة أيام أو انسك نسيسة".

Каъб ибни Уҷра разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулуллоҳ ﷺ дар Ҳудайбия пеш аз он ки дохили Макка гардад бар вай (Каъб ибни Уҷра) гузашт, дар ҳоле ки ӯ муҳрим буд ва зери дег оташ меафрӯхт ва шапшҳо бар рӯи вай мерехт. Паёмбар ﷺ ба вай гуфт: Оё шупшҳо туро азият мекунанд? Гуфт: Бале. Паёмбар ﷺ гуфт: Агар чунин аст мӯйҳои саратро битарош ва як фарақро бар шаш мискин бихӯрон ва як фарақ се соъ аст ва ё се рӯз рӯза бигир ё як молро забҳ кун! (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

Фасли дуввум

٢٦٨٩ - [١٢] (لم تتم دراسته) عن ابن عمر: أنه سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم ينهى النساء في أحرامهن عن القفازين والنقاب وما مس الوركس والزعفران من الثياب ولتلبس بعد ذلك ما أحببت من ألوان الثياب معصفر أو خز أو حلي أو سروايل أو قميص أو خف . رواه أبو داود

Ибни Умар разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки вай аз Расулulloҳ ﷺ шунид, ки занонро дар ҳолати эҳром аз пӯшидани дастпӯшҳо, ниқоб ва либосе ки бар он заъфарон ва варс зада бошанд манъ фармуд. Ва баъд аз ҳалол шудан аз эҳром метавонанд ҳар навъ либосро, ки дӯст дошта бошад бипӯшад, хоҳ либосҳои ранга бошад ё либоси ранг дода шуда ё абрешимӣ ё зеварот ё пирохан ё шалворҳо ё курта ё мӯза аз инҳо ҳар чизе ки хоста бошад. (Ривояти Абӯдовуд)

٢٦٩٠ - [١٣] (صحيح) وعن عائشة رضي الله عنها قالت: كان الركبان يمرون بنا ونحن مع رسول الله صلى الله عليه وسلم محرمات فإذا جاوزوا بنا سددت إحدانا جلبابها من رأسها على وجهها فإذا جاوزونا كشفناه. رواه أبو داود ولابن ماجه معناه.

Оиша разияллоҳу анҳо мегӯяд, ки мо бо Расулulloҳ ﷺ дар ҳолати эҳром будем, ки аз паҳлӯи мо қофилаҳо мегузаштанд, рӯйҳои худро ба воситаи чодарҳои худ мепӯшидем ва чун қофила мегузашт, чодарҳои худро аз рӯйҳои худ мегирифтем. (Ривояти Абӯдовуд ва Ибни Моҷа ба ин маъно ривоят кардааст)

٢٦٩١ - [١٤] (لم تتم دراسته) وعن ابن عمر رضي الله عنهما أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يدهن بالزيت وهو محرم غير المقنت يعني غير المطيب. رواه الترمذي

Аз Ибни Умар разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ дар ҳолати эҳром рафғанеро истеъмол мекард, ки хушбӯи намедошт. (Ривояти Тирмизӣ)

Фасли сеюм

٢٦٩٢ - [١٥] عن نافع أن ابن عمر وجد القر فقال: ألقى علي ثوبا نافع فألقيت عليه برنسا فقال: تلقي علي هذا وقد نهي رسول الله صلى الله عليه وسلم أن يلبسه المحرم؟ . رواه أبو داود.

Нофеъ разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Ибни Умар разияллоҳу анҳу эҳсоси сардӣ кард, пас гуфт: Эй Нофеъ бар ман чомаеро биандоз, пас бар вай чодари дӯхташударо андохтам, ӯ гуфт: Читавр инро бар сари ман андохтӣ дар ҳоле ки Расулulloҳ ﷺ муҳримро аз пӯшида-ни он манъ кардааст. (Ривояти Абӯдовуд)

٢٦٩٣ - [١٦] (متفق عليه) وعن عبد الله بن مالك بن بحنة قال: احتجم رسول الله صلى الله عليه وسلم وهو محرم بلحي جمل من طريق مكة في وسط رأسه.

Абдуллоҳ ибни Молик ибни Бухайна мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ дар ҳолати эҳром дар Лаҳйи ҷамал¹ дар роҳи Макка аз миёнаи сари худ хун гирифт. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٦٩٤ - [١٧] (لم تتم دراسته) وعن أنس رضي الله عنه قال: احتجم رسول الله صلى الله عليه وسلم وهو محرم على ظهر القدم من وجع كان به. رواه أبو داود والنسائي

Аз Анас разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ дар ҳолати эҳром аз пушти пои худ ҳиҷомат кард, ба хотири дарде ки дар пои вай буд. (Ривояти Абӯдовуд ва Насоӣ)

٢٦٩٥ - [١٨] وعن أبي رافع قال: تزوج رسول الله صلى الله عليه وسلم ميمونة وهو حلال وبني بها وهو حلال وكنت أنا الرسول بينهما. رواه أحمد والترمذي وقال: هذا حديث حسن

Абӯрофеъ разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ дар ҳоле бо Маймуна никоҳ кард, ки муҳрим на, балки ҳалол буд, дар ҳоле бо вай хилват кард, ки дар эҳром набуд. Ва ман байни Расулulloҳ ﷺ ва Маймуна разияллоҳу анҳо паёмрасон будам. (Ривояти Аҳмад ва Тирмизӣ) Тирмизӣ мегӯяд: Ин ҳадис ҳасан аст.

¹ Лаҳйи Ҷамал номи маконе дар байни Макка ва Мадина аст ва он ба Мадина қарибтар аст.

Боб андар баёни парҳез кардани муҳрим аз шикор кардан

Фасли аввал

۲۶۹۶ - [۱] (متفق عليه) عن الصعب بن جثامة أنه أهدى رسول الله صلى الله عليه وسلم حمارا وحشيا وهو بالأبواء او بؤدان فرد عليه فلما رأى ما في وجهه قال: "إنا لم نرده عليك إلا أنا حرم".

Аз Саъб ибни Ҷасома разияллоҳу анҳу ривоят аст вай мегӯяд, ки вай гурхари ваҳширо, ки шикор карда буд барои Расулulloҳ ﷺ дар Абвон ё дар Ваддон ҳадя овард. Паёмбар ﷺ онро гардонд ва қабул накард, чун осори хафагонро дар рӯи вай (ҳадякунанда) дид, фармуд: Ман ин ҳадяро ба хотире напазируфтам, ки дар ҳолати эҳром ҳастам. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۹۷ - [۲] (متفق عليه) وعن أبي قتادة أنه خرج مع رسول الله صلى الله عليه وسلم فتخلف مع بعض أصحابه وهم محرمون وهو غير محرم فرأوا حمارا وحشيا قبل أن يراه فلما رأوه تركوه حتى رآه أبو قتادة فركب فرسا له فسألهم أن ينالوه سوطه فأبوا فتناوله فحمل عليه فعقره ثم أكل فأكلوا فندموا فلما أدرکوا رسول الله صلى الله عليه وسلم سألوه. قال: "هل معكم منه شيء؟" قالوا: معنا رجله فأخذها النبي صلى الله عليه وسلم فأكلها. وفي رواية لهما: فلما أتوا رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: "أمنكم أحد أمره أن يحمل عليها؟ أو أشار إليها؟" قالوا: لا قال: "فكلوا ما بقي من لحمها".

Абӯқатода разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки вай дар соли Ҳудайбия бо Расулulloҳ ﷺ баромад, лекин бо баъзе рафиқҳои худ, ки онҳо эҳром баста буданд, пас монд, дар ҳоле ки Абӯқатода муҳрим набуд. Пас онҳо як гурхарро пеш аз вай диданд, пас чун онҳо диданд онро гузоштанд ва бар вай далолат накарданд, то ки онро Абӯқатода дид. Пас бар аспи худ савор шуд ва аз онҳо хост, ки тозиёнаи ӯро ба дасташ диҳанд, онҳо ин корро накарданд, ӯ худ тозиёнаи худро гирифт, бар вай ҳамла кард, онро шикор кард, пас вай ва рафиқонаш гушти онро хӯрданд, лекин онҳо аз хӯрдани гушти шикор пушаймон гаштанд, чун ба Расулulloҳ ﷺ расиданд, аз вай дар мавриди хӯрдани гушти шикор пурсиданд. Паёмбар ﷺ пурсид: Оё чизе аз он гушт наздатон мондааст? Гуфтанд: Бале, пояш

мондааст. Расулulloҳ ﷺ онро гирифт ва хӯрд. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

Ва дар ривояте аз Бухорӣ ва Муслим инчунин омадааст, чун ба назди Расулulloҳ ﷺ омаданд аз онҳо пурсид, ки оё касе аз шумо амри ҳамла кардан бар вай кардааст ё ўро ба он ишора кардааст? Гуфтанд: Не, фармуд: Пас гушти боқимондаи вайро низ бихӯред.

۲۶۹۸ - [۳] (متفق عليه) وعن ابن عمر عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "خمس لا جناح على من قتلهن في الحل والإحرام : الفأرة والغراب والحدأة والعقرب والكلب العقور".

Ибни Умар разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Дар Ҳарам ва дар ҳолати эҳром куштани панҷ чиз гуноҳ надорад, муш, зоғ, заған¹, каядум ва саги ҷароҳаткунанда. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۶۹۹ - [۴] (صحيح) وعن عائشة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "خمس فواسق يقتلن في الحل والحرم: الحية والغراب الأبقع والفأرة والكلب العقور والحديا".

Оиша разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Панҷ ҷонвари озордиҳанда дар ҳолати эҳром ва ғайр аз эҳром кушта мешаванд, мор, зоғи ба ранги сиёҳу сафед, муш, саги ҷароҳаткунанда ва заған. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

Фасли дуввум

۲۷۰۰ - [۵] (لم تتم دراسته) عن جابر رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: "الحم الصيد لكم في الإحرام حلال ما لم تصيدوه أو يصاد لكم". رواه أبو داود والترمذي والنسائي

Ҷобир разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Гушти шикор бароятон дар эҳром ба шарте ҳалол аст, ки худатон шикор накунед, ё барои шумо шикор карда нашавад. (Ривояти Абӯдовуд, Тирмизӣ ва Насоӣ)

۲۷۰۱ - [۶] (لم تتم دراسته) وعن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "الجراد من صيد البحر". رواه أبو داود والترمذي

¹ Заған-парандае аз чинси калоғ, вале андаке хурдтар аз он аст.

Абӯхурайра разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Шикори малах ҳамчун шикори баҳр аст (Яъне ҳалол аст). (Ривояти Абӯдовуд ва Тирмизӣ)

۲۷۰۲ - [۷] (لم تتم دراسته) وعن أبي سعيد الخدري عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "يقتل المحرم

السبع العادي". رواه الترمذي وأبو داود وابن ماجه

Абӯсаъиди Худрӣ разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Муҳрим метавонад, ки дарандаи ҳамлақунандаро бикӯшад. (Ривояти Тирмизӣ, Абӯдовуд ва Ибни Моҷа)

۲۷۰۳ - [۸] (لم تتم دراسته) وعن عبد الرحمن بن أبي عمار قال: سألت جابر بن عبد الله عن الضبع

أصيده؟ فقال: نعم فقلت: أيؤكل؟ فقال: نعم فقلت: سمعته من رسول الله صلى الله عليه وسلم؟ قال: نعم.

رواه الترمذي والنسائي والشافعي وقال الترمذي: هذا حديث حسن صحيح.

Абдурраҳмон ибни Абӯаммор разияллоҳу анҳу мегӯяд аз Ҷобир разияллоҳу анҳу дар мавриди куштани Кафтор пурсидам, ки оё шикор аст (яъне куштани вай барои муҳрим ҳаром аст)? Гуфт: Бале. Гуфтам: Оё гушти вай хӯрда мешавад (оё гушти вай ҳалол аст)? Гуфт: Бале. Гуфтам: Оё инро аз Расулulloҳ ﷺ шунидаӣ? Гуфт: Бале.

(Ривояти Тирмизӣ, Насоӣ, Шофеъӣ) ва Тирмизӣ гуфтааст, ки ин ҳадис ҳасану саҳеҳ аст.

۲۷۰۴ - [۹] (لم تتم دراسته) وعن جابر قال: سألت رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الضبع؟ قال:

"هو صيد ويجعل فيه كبشاً إذا أصابه المحرم". رواه أبو داود وابن ماجه والدارمي

Ҷобир разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ-ро дар мавриди куштани Кафтор пурсидам, гуфт: Куштани вай шикор аст ва шикоркунандаи вай агар муҳрим бошад, бояд дар бадали вай як гусфандеро бикӯшад. (Ривояти Абӯдовуд, Ибни Моҷа ва Доримӣ)

۲۷۰۵ - [۱۰] (لم تتم دراسته) وعن خزيمه بن جزي قال: سألت رسول الله صلى الله عليه وسلم عن

أكل الضبع. قال: "أو يأكل الضبع أحد؟. وسألته عن أكل الذئب. قال: "أو يأكل الذئب أحد فيه خير؟". رواه

الترمذي وقال: ليس إسناده بالقوي.

Хузайма ибни Ҷазӣ разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ-ро дар мавриди хӯрдани гушти Кафтор пурсидам, гуфт: Оё онро касе меҳӯрад? Сипас Ҷуро дар мавриди хӯрдани гушти гург пурси-

дам, гуфт: Оё касе дар вай хайру некӣ бошад, гушти гургро мехӯрад. (Ривояти Тирмизӣ ва гуфтааст, ки исноди ин ҳадис қавӣ нест)

Фасли сеюм

۲۷۰۶ - [۱۱] (صحیح) عن عبد الرحمن بن عثمان التيمي قال: كنا مع طلحة بن عبيد الله ونحن حرم فأهدي له طير وطلحة راقد فمنا من أكل ومنا من تورع فلما استيقظ طلحة وافق من أكله قال : فأكلناه مع رسول الله صلى الله عليه وسلم. رواه مسلم

Абдурраҳмон ибни Усмони Таймӣ мегӯяд: Мо бо Талҳа ибни Убайдуллоҳ разияллоҳу анҳу будем, дар ҳоле ки эҳром баста будем, барои вай парандае ҳадя оварда шуд, дар ҳоле ки ӯ хобида буд, баъзе аз мо хӯрд ва баъзе нахӯрд, вақте ки Талҳа аз хоб бархост ӯ бо назари касоне ки гушт хӯрда буданд, мувофиқат намуда гуфт: Мо бо Расулulloҳ ﷺ дар ҳоле ки муҳрим будем интавр гуштро хӯрда будем. (Ривояти Муслим)

Боб андар баёни боздоштан ва аз даст додани ҳаҷ

Фасли аввал

۲۷۰۷ - [۱] (صحیح) عن ابن عباس قال: قد أحصر رسول الله صلى الله عليه وسلم فحلق رأسه وجامع

نساءه ونحر هديه حتى اعتمر عاما قابلا. رواه البخاري

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ аз омадани ба Макка ва байтуллоҳ боздошта шуд, пас сари худро тарошид ва бо ҳамсарони худ ҳамхобагӣ кард, ҳадяи худро қурбонӣ кард ва дар соли оянда умра намуд. (Ривояти Бухорӣ)

۲۷۰۸ - [۲] (صحیح) وعن عبد الله بن عمر قال: خرجنا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم فحال

كفار قرينش دون البيت فنحر النبي صلى الله عليه وسلم هداياه وحلق وقصر أصحابه. رواه البخاري

Абдуллоҳ ибни Умар разияллоҳу анҳу мегӯяд: Барои умра бо Расулulloҳ ﷺ баромадем, кофирони қурайш моро аз рафтани ба Макка манъ намуданд. Расулulloҳ ﷺ ҳадяҳои худро қурбонӣ карда сари худро тарошид ва ҳамсӯҳбатони вай низ мӯйҳои сари худро кутоҳ карданд. (Ривояти Бухорӣ)

۲۷۰۹ - [۳] (صحیح) وعن المسور بن مخزومة قال: إن رسول الله صلى الله عليه وسلم نحر قبل أن يحلق

وأمر أصحابه بذلك. رواه البخاري

Аз Мисвар ибни Махрама разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ пеш аз тарошидани мӯйҳои сари худ қурбонӣ кард ва ҳамсӯҳбатони худро низ ба он амр кард. (Ривояти Бухорӣ)

۲۷۱۰ - [۴] (صحیح) وعن ابن عمر أنه قال: أليس حسبكم سنة رسول الله صلى الله عليه وسلم؟ إن

حسب أحدكم عن الحج طاف بالبيت وبالصفى والمروة ثم حل من كل شيء حتى يحج عاما قابلا فيهدي أو يصوم إن لم يجد هديا. رواه البخاري

Ибни Умар разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки вай ба мардум гуфт: Оё суннати Расулulloҳ ﷺ бароят кифоят намекунад, чун аз ҳаҷ боздошта шудед, баъд аз тавофи Байтуллоҳ ва саъйи байни Сафо ва Марва аз ҳама чиз ҳалол шавад, то ки дар соли оянда ҳаҷ кунад ва

қурбонӣ кунад ва агар қонваре барои қурбонӣ наёбад, рӯзи гирад.
(Ривояти Бухорӣ)

۲۷۱۱ - [۵] (متفق عليه) وعن عائشة قالت: دخل رسول الله صلى الله عليه وسلم على ضباعة بنت الزبير فقال لها: " لعلك أردت الحج ؟ " قالت: والله ما أجدني إلا وجعة. فقال لها: " حجي واشترطي وقولي: " اللهم محلي حيث حبستني".

Оиша разияллоҳу анҳо мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ назди Зубоъа бинти Зубайр рафт ва гуфт: Шояд иродаи ҳаҷ дошта бошӣ? Гуфт: Савнад ба Аллоҳ бемор ҳастам. Паёмбар ﷺ фармуд: Ба ҳаҷ бирав ва шарт бигузор ва бигӯ: Эй Аллоҳ ҷои ҳалол шудани ман аз эҳром ҳамон аст, ки маро ба сабаби беморӣ аз адои ҳаҷ боз дорӣ.
(Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

Фасли дуввум

۲۷۱۲ - [۶] (لم تتم دراسته) عن ابن عباس رضي الله عنهما أن رسول الله صلى الله عليه وسلم أمر أصحابه أن يبدلوا الهدى الذي نحرؤا عام الحديبية في عمرة القضاء. رواه أبو داود وفيه قصة وفي سنده محمد بن إسحاق

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ саҳобаро амр кард, ки ба ҷои қонвароне ки дар соли Ҳудайбия аз барои боздошта шудани онҳо аз ҳаҷ қурбонӣ карда буданд, қонварони дигареро дар умраи қазой забҳ ва қурбонӣ кунанд. (Ривояти Абӯ-довуд ва дар ин қисса аст ва дар санадаш Муҳаммад ибни Исҳоқ аст)

۲۷۱۳ - [۷] (لم تتم دراسته) وعن الحجاج بن عمرو الأنصاري قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "من كسر أو عرج فقد حل وعليه الحج من قابل". رواه الترمذي وأبو داود والنسائي وابن ماجه والدارمي وزاد أبو داود في رواية أخرى: "أو مرض". وقال الترمذي: هذا حديث حسن. وفي المصابيح: ضعيف.

Ҳаҷҷоҷ ибни Амри Ансорӣ мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Касе ки пояш бишканад ё ланг гардад аз эҳром ҳалол мегардад ва бар вай аст, то дар соли оянда ҳаҷ кунад. (Ривояти Тирмизӣ, Абӯ-довуд, Насоӣ, Ибни Моҷа ва Доримӣ) Ва Абӯдовуд дар ривояти дигар изофа намудааст, ки ҳамчунон агар мариз шавад. Тирмизӣ

гуфтааст: Ин ҳадис ҳасан аст ва дар Масобеҳ омада, ки ин ҳадис заиф аст.

٢٧١٤ - [٨] (صحيح) وعن عبد الرحمن بن يعمر الديلي قال: سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول: "الحج عرفة من أدرك عرفة ليلة جمع قبل طلوع الفجر فقد أدرك الحج أيام منى ثلاثة أيام فمن تعجل في يومين فلا إثم عليه ومن تأخر فلا إثم عليه". رواه الترمذي وأبو داود والنسائي وابن ماجه والدارمي وقال الترمذي: هذا حديث حسن صحيح.

هذا الباب خال عن الفصل الثالث.

Абдурраҳмон ибни Яъмури Дилӣ мегӯяд: Аз Расулulloҳ ﷺ шунидам, ки мегуфт: Ҳаҷ арафа аст (яъне бузургтарин рӯки ҳаҷ ба Арафот рафтани аст). Касе ки дар шаби Муздалифа пеш аз дамида ни субҳ Арафаро дарёбад, ба дурусти ки ӯ ҳаҷро дарёфт. Рӯзҳои қиём дар Мино се рӯз аст, касе ки шитоб кунад ва баъд аз ду рӯз биравад, гуноҳ надорад ва касе ки бештар аз се рӯз қиём кунад, низ гуноҳе бар вай нест. (Ривояти Тирмизӣ, Абӯдовуд, Насоӣ, Ибни Моҷа ва Доримӣ ва Тирмизӣ гуфтааст, ки ин ҳадис ҳасану саҳеҳ аст). Ин боб фасли сеюм надорад.

Боб андар ҳарами Макка, Аллоҳ таъоло онро ҳиҷз кунад

Фасли аввал

٢٧١٥ - [١] (متفق عليه) عن ابن عباس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يوم فتح مكة: "لا هجرة ولكن جهاد ونية وإذا استنفرتم فانفروا". وقال يوم فتح مكة: "إن هذا البلد حرمه الله يوم خلق السماوات والأرض فهو حرام بحرمه الله إلى يوم القيامة وإنه لم يحل القتال فيه لأحد قبلي ولم يحل لي إلا ساعة من نهار فهو حرام بحرمه الله إلى يوم القيامة لا يعضد شوكة ولا ينفر صيده ولا يلتقط لقطته إلا من عرفها ولا يختلي خلأها". فقال العباس: يا رسول الله إلا الأذخر فإنه لقينهم وليبوتهم؟ فقال: "إلا الأذخر".

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ дар рӯзи фатҳи Макка фармуд: Дигар ҳиҷрат фарз нест (аз Макка ба Мадина), лекин чиҳод аст ва холис гардонидани ният ва чун барои чиҳод даъват шудед, барои чиҳод бароед. Ҳамчунон Паёмбар ﷺ дар рӯзи фатҳи Макка фармуд: Ба дурусти ки Аллоҳ ин шаҳро дар рӯзи офаридани осмонҳо ва замин ҳаром гардонидани аст, пас он ба

сабаби ҳурмати Аллоҳ то рӯзи қиёмат ҳаром аст ва ба дурусти ки пеш аз ман барои ҳеҷқас қитол кардан дар ин шаҳр ҳалол нагардидааст ва барои ман низ ҷуз як соате аз рӯз ҳалол нагардидааст, пас он то рӯзи қиёмат ба ҳурмати Аллоҳ ҳаром аст, хори он бурида нашавад ва сайди он туронида нашавад ва бар замин афтодаи ҳарамро нагирад, магар касе ки онро бишиносад ё ба соҳиби вай бишносонад ва бидихад ва алафу гиёҳи он даравида нашавад. Аббос разияллоҳу анҳу гуфт: Магар изхирро истисно кун, зеро ки он мавриди ниёзи оҳангарон ва заргарон аст ва дар хонаҳо низ ба кор меравад. Паёмбар ﷺ фармуд: Магар изхир (яъне магар даравидани изхир ҳалол аст). (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۷۱۶ - [۲] (متفق عليه) وفي رواية لأبي هريرة: "لا يعضد شجرها ولا يلتقط ساقطتها إلا منشد".

Ва дар ривояти Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу омадааст, ки дарахти он бурида нагардад ва чизи афтодаро касе ҷуз талошкунанда барнадорад.

۲۷۱۷ - [۳] (صحيح) وعن جابر قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: "لا يحل لأحدكم

أن يحمل بمكة السلاح". رواه مسلم

Ҷобир разияллоҳу анҳу мегӯяд аз Расулуллоҳ ﷺ шунидам, ки мефармуд: Барои ҳеҷ кас дар Макка силоҳ бардоштан дуруст нест. (Ривояти Муслим)

۲۷۱۸ - [۴] (متفق عليه) وعن أنس أن النبي صلى الله عليه وسلم دخل مكة يوم الفتح وعلى رأسه

المغفر فلما نزعها جاء رجل وقال: إن ابن خطل متعلق بأستار الكعبة. فقال: "اقتله".

Анас разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулуллоҳ ﷺ дар рӯзи фатҳи Макка ба Макка дохил шуд, дар ҳоле ки дар сари худ кулоҳи ҷангӣ дошт, чун кулоҳро аз сари худ гирифт, марде ба назди вай омада гуфт: Ибни Хатал¹ худро ба пардаҳои Каъба овехта аст, фармуд: Ӯро бикуш. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۷۱۹ - [۵] (صحيح) وعن جابر: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم دخل يوم فتح مكة وعليه عمامة

سوداء بغير إحرام. رواه مسلم

¹ Ибни Хатал муртад буд ва мусалмонеро қатл намуда буд.

Ҷобир разияллоҳу анҳу мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ дар рӯзи фатҳи Макка дохили Макка шуд, дар ҳоле ки дар сари вай дастори сиёҳ буд ва эҳром набаста буд. (Ривояти Муслим)

۲۷۲۰ - [۶] (متفق عليه) وعن عائشة قالت: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " يغزو جيش الكعبة

فإذا كانوا ببببءاء من الأرض يخسف بأولهم وآخرهم". قلت: يا رسول الله وكيف يخسف بأولهم وآخرهم وفيهم أسواقهم ومن ليس منهم؟ قال: " يخسف وآخرهم ثم يعثون على نياتهم".

Оиша разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Дар охири замон лашкаре бар Каъба ҳамла мекунад то онро вайрон кунад, пас чун ба як майдони ҳамворе аз замин бирасанд, аз аввал то охир ҳамаи онҳо дар замин фурӯ мераванд. Оиша разияллоҳу анҳу мегӯяд: Ман гуфтам: Эй Расулulloҳ ﷺ читавр аз аввал то охир ҳамаи онҳо дар замин фурӯ мераванд, дар ҳоле ки дар байни онҳо мардуми бозор ва касоне ки аз ҷумлаи онҳо нестанд низ бошанд? Паёмбар ﷺ фармуд: Аз аввал то охир ҳамаи онҳо дар замин фурӯ бурда мешаванд ва дар рӯзи қиёмат мувофиқи ниятҳои онон барангехта мешаванд. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۷۲۱ - [۷] (متفق عليه) وعن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " يخرب الكعبة ذو

السويقتين من الحبشة".

Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Каъбаро як марди ҳабашӣ хароб мекунад, ки дорои соқҳои хурду наҳиф мебошад. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۷۲۲ - [۸] (صحيح) وعن ابن عباس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "كأنني به أسود أفحح يقلعها

حجرا حجرا". رواه البخاري

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Гӯё ки ман харобкунандаи Каъбаро мебинам, ки мардест сиёҳранг, ки поҳояш аз ҳам дур мебошад ва Каъбаро як-як санг аз бех қанда хароб мекунад. (Ривояти Бухорӣ)

Фасли дуввум

۲۷۲۳ - [۹] (لم تتم دراسته) عن يعلى بن أمية قال: إن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: "احتكار

الطعام في الحرم إحداه فيه". رواه أبو داود

Яъло ибни Умайя разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Дар Ҳарам маводи ғизоиро аз мардум боздоштан аз бе-динӣ аст. (Ривояти Абӯдовуд)

۲۷۲۴ - [۱۰] (صحيح)

وعن ابن عباس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لمكة: "ما أطيبك من بلد وأحبك إلي ولولا أن

قومي أخرجوني منك ما سكنت غيرك". رواه الترمذي وقال: هذا حديث حسن صحيح غريب إسنادا.

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ ҳини баромадан аз Макка ба Макка гуфт: Чйбеҳтарин шаҳре будӣ ва чи қадар туро дӯст дорам ва агар қавми ман маро аз ту берун намекарданд, ҳечгоҳ ғайр аз ту дар ҷои дигаре зиндагӣ намекардам. (Ривояти Тирмизӣ ва гуфт, ки ҳадис ҳасану саҳеҳ аст ва аз нигоҳи иснод ғариб аст)

۲۷۲۵ - [۱۱] (صحيح) وعن عبد الله بن عدي بن حمراء رضي الله عنه قال: رأيت رسول الله صلى الله

عليه وسلم واقفا على الحزوة فقال: "والله إنك لخير أرض الله وأحب الله إلى الله ولولا أني أخرجت منك ما خرجت". رواه الترمذي وابن ماجه

Абдуллоҳ ибни Адӣ ибни Ҳамро разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ-ро шунидам, ки дар Ҳарура истода буд ва мегуфт: Эй сарзамини Каъба ту беҳтарин гӯшаи замини Аллоҳ ҳастӣ ва ту маҳбубтарин сарзамини Аллоҳ барои Аллоҳ ҳастӣ, ва агар ман аз ту бароварда намешудам, ҳечгоҳ намебаромадам. (Ривояти Тирмизӣ ва Ибни Моҷа)

۲۷۲۶ - [۱۲] (متفق عليه) عن أبي شريح العدوي أنه قال لعمر بن سعيد وهو يبعث البعوث إلى مكة: ائذن لي أيها الأمير أحدثك قولاً قام به رسول الله صلى الله عليه وسلم الغد من يوم الفتح سمعته أذناي ووعاه قلبي وأبصرته عيناي حين تكلم به : حمد الله وأثنى عليه ثم قال: " إن مكة حرمها الله ولم يحرمها الناس فلا يحل لامرئ يؤمن بالله واليوم الآخر أن يسفك بها دماً ولا يعضد بها شجرة فإن أحد ترخص بقتال رسول الله صلى الله عليه وسلم فيها فقولوا له : إن الله قد أذن لرسوله ولم يأذن لرسوله ولم يأذن لكم وإنما أذن لي فيها ساعة نهار وقد عادت حرمتها اليوم كحرمتها بالأمس وليبلغ الشاهد الغائب". فقيل لأبي شريح: ما قال لك عمرو؟ قال: قال: أنا أعلم بذلك منك يا أبا شريح إن الحرم لا يعيذ عاصياً ولا فاراً بدم ولا فاراً بحربة. متفق عليه . وفي البخاري: الحربة: الجناية.

Абӯшурайҳ Адави разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки вай ба Амр ибни Саъид (ки аз тарафи Абдулмалик ибни Марвон волии Мадина буд) гуфт: Дар ҳоле ки ӯ ба Макка (барои шаҳид кардани Абдуллоҳ ибни Зубайр) лашкарҳоро мефиристод, гуфт: Эй амир ба ман иҷозат бидеҳ, ки як ҳадиси Паёмбар ﷺ-ро бароят баён кунам, ки дар хутбаи рӯзи дуввуми фатҳи Макка онро гуфт, ки ба гушҳоям шунидам ба қалбам онро фаро гирифтам ва ба чашмонам Паёмбар ﷺ-ро дидам, ки вақте шурӯъ ба сӯхан задан намуд, ҳамду санои Аллоҳро баён намуд ва сипас фармуд: Ба дурусти ки Аллоҳ ҳаром гардонид (бузургӣ ва азамат бахшид) ва мардум онро ҳаром нагардонидаанд, пас барои касе ки ба Аллоҳ ва рӯзи охираат имон дорад раво нест, ки хунеро дар он бирезад ва ё дарахтеро қатъ кунад ва агар гуфт шавад, ки барои Расулulloҳ ﷺ иҷозати қитол дода шуда буд, пас ба вай бигӯед, ки Аллоҳ ба паёмбари Худ иҷозат дода буд ва барои шумо иҷозат намодааст ва ба дурусти ки дар як соате аз рӯз иҷозат дода шуд ва ҳурмати он бозгашт ва имрӯз ҳамчун дирӯз ҳаром аст, пас бояд ки ҳозирин ин сӯханро ба ғоибҳо бирасонанд. Ба Абӯшурайҳ гуфта шуд, ки дар ҷавоби ту Амр чӣ гуфт? Абӯшурайҳ гуфт, ки ӯ дар ҷавоб гуфт: Эй Абӯшурайҳ ман ин ҳадисро беҳтар аз ту медонам ва Ҳаром гунаҳгорро паноҳ

намедиҳад ва на гурезанда ба хунро ва на касеро паноҳ медиҳад, ки бинобар қинояте гурехта бошад. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۷۲۷ - [۱۳] (لم تتم دراسته) وعن عياش بن أبي ربيعة المخزومي قال: قال رسول الله صلى الله عليه

وسلم: "لا تزال هذه الأمة بخير ما عظموا هذه الحرمه حق تعظيمها فإذا ضيعوا ذلك هلكوا". رواه ابن ماجه

Айёш ибни Абӯрабиъаи Махзумӣ мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Ин уммат то вақте ба хайр ва саломати хоҳад буд, ки ба таври саҳеҳ ва дуруст Ҳарами Маккаро таъзим кунанд ва вақте ки онҳо таъзим ва такрими онро зоеъ кунанд, ҳалок хоҳанд шуд. (Ривояти Ибни Моҷа).

Боб андар ҳарами Мадина, Аллоҳ онро ҳифз кунад

Фасли аввал

۲۷۲۸ - [۱] (متفق عليه) عن علي رضي الله عنه قال: ما كتبنا عن رسول الله صلى الله عليه وسلم إلا

القرآن وما في هذه الصحيفة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "المدينة حرام ما بين عير إلى ثور فمن أحدث فيها حدثاً أو آوى محدثاً فعليه لعنة الله والملائكة والناس أجمعين لا يقبل منه صرف ولا عدل ذمة المسلمين واحدة يسعى بها أدناهم فمن أخضر مسلماً فعليه لعنة الله والملائكة والناس أجمعين لا يقبل منه صرف ولا عدل ومن وإلى قوماً بغير إذن مواليه فعليه لعنة الله والملائكة والناس أجمعين لا يقبل منه صرف ولا عدل".

وفي رواية لهما: "من ادعى إلى غير أبيه أو تولى غير مواليه فعليه لعنة الله والملائكة والناس أجمعين لا يقبل منه صرف ولا عدل".

Аз Алӣ разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки аз Расулulloҳ ﷺ чизеро ҷуз Қуръон ва он чи дар саҳифа аст нанавиштаем. Ӯ мегӯяд: Расулulloҳ ﷺ фармуд: Мадина ҳаром аст ва ҳудуди он миёни Айр ва Савр аст. Пас касе ки дар он бидъате орад ё мубтадиъеро ҷой диҳад, бар вай лаънати Аллоҳ, лаънати малоика ва лаънати ҳамаи мардум аст ва аз вай на фарз ва на нафл қабул мегардад. Аҳд ва зиммаи ҳамаи мусалмонон яке аст, ки ҳифз ва ниғаҳдоштани он бар як мусалмони одӣ низ фарз аст ва касе ки аҳд ва зиммаи мусалмонеро бишканад, бар вай лаънати Аллоҳ,

лаънати фариштагон ва лаънати ҳамаи мардум аст, ки аз ӯ на фарз ва на нафл қабул мегардад. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

Ва дар ривояте аз Бухорӣ ва Муслим омадааст, ки касе ки худро ба касе чӯз падари худ нисбат диҳад ва ё касе ки дӯстӣ кунад гурӯҳеро беризой дӯстон ва пайвастагони вай, бар вай лаънати Аллоҳ ва фариштагон ва ҳамаи мардум аст, на аз вай фарз қабул мегардад ва на нафл.

۲۷۲۹ - [۲] (صحیح) وعن سعد قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "إني أحرم ما بين لابتني المدينة: أن يقطع عضاها أو يقتل صيدها" وقال: "المدينة خير لهم لو كانوا يعلمون لا يدعها أحد رغبة عنها إلا أبدل الله فيها من هو خير منه ولا يثبت أحد على لأوائها وجهدها إلا كنت له شفيعا أو شهيدا يوم القيامة". رواه مسلم

Саъд разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулуллоҳ ﷺ фармуд: Ман ҳаром мегардонам миёни ҳар ду куҳи Мадинаро, ки дарахтони вай бурида шавад ё шикори вай кушта шавад ва фармуд, ки Мадина барои сокинони вай беҳтар аст, агар онҳо бидонанд, ҳеҷ касе онро ба берағбатӣ тарк намекунад ва эътирозе ва рӯ гардонӣ аз он намекунад, магар ин ки Аллоҳ ӯро бадал намуда ба ҷои вай каси дигареро меорад ва касе ки бар саҳтӣ ва меҳнат ва машаққат ва гӯруснагӣ дар Мадина сабр ва ё барқой монад ман ӯро дар рӯзи охираат шафоат мекунам ё ин ки бар итоати вай гувоҳӣ медиҳам. (Ривояти Муслим)

۲۷۳۰ - [۳] (صحیح) وعن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: "لا يصبر على لأواء المدينة وشذتها أحد من أمّتي إلا كنت له شفيعا يوم القيامة". رواه مسلم

Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулуллоҳ ﷺ фармуд: Касе ки аз уммати ман бар саҳтӣ ва машаққати Мадина сабр кунад, ман дар рӯзи қиёмат ӯро шафоат мекунам. (Ривояти Муслим)

۲۷۳۱ - [۴] (صحیح) وعنه قال: كان الناس إذا رأوا أول الثمرة جاءوا به إلى النبي صلى الله عليه وسلم فإذا أخذه قال: "اللهم بارك لنا في ثمرنا وبارك لنا في مدينتنا وبارك لنا في صاعنا وبارك لنا في مدنا اللهم إن إبراهيم عبدك وخليك ونبيك وإني عبدك ونبيك وإنه دعاء لمكة وأنا أدعوك للمدينة بمثل ما دعاء لمكة ومثله معه ". ثم قال: يدعو أصغر وليد له فيعطيه ذلك الثمر. رواه مسلم

Аз Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд: Вақте ки мардум меваи навро медиданд, онро ба Расулуллоҳ ﷺ меоварданд ва чун Расулуллоҳ ﷺ онро мегирифт, мегуфт: Эй Аллоҳ дар меваи мо баракат ва афзунӣ деҳ ва дар соъи мо баракат деҳ ва дар мудии мо баракат деҳ, эй Аллоҳ ба дурусти ки Иброҳим алайҳис салом бандаи Ту, дӯсти холиси Ту ва паёмбари Ту буд ва ман низ банда ва паёмбари Ту ҳастам ва ба дурусти ки Иброҳим алайҳис салом Туро дар ҳаққи Макка дуо кард ва баракат хост ва ман аз Ту ду чандони дуои Иброҳим алайҳис саломро барои Мадина мехоҳам, сипас хурдтарин тифле аз аҳли байтро мехост ва он меваро ба вай медод. (Ривояти Муслим)

۲۷۳۲ - [۵] (صحیح) وعن أبي سعيد عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "إن إبراهيم حرم مكة فجعلها حراما وإن حرمت المدينة حراما ما بين أزمبها أن لا يهراق فيها دم ولا يحمل فيها سلاح لقتال ولا تحبظ فيها شجرة إلا لعلف". رواه مسلم

Абӯсаъид разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулуллоҳ ﷺ фармуд: Ба дурусти ки Иброҳим алайҳис салом Маккаро таъзим намуда онро ҳарам гардонид ва ман Мадинаро таъзим намуда онро ҳарам гардонидам, миёни ду тарафи онро, ки бояд дар он барои ҷанг силоҳ бардошта нашавад ва баргҳои дарахтони он резонда нашавад, магар барои алафи ҷонварон. (ривояти Муслим)

۲۷۳۳ - [۶] (صحیح) وعن عامر بن سعد: أن سعدا ركب إلى قصره بالعقيق فوجد عبدا يقطع شجرا أو يخبظه فسلبه فلما رجع سعد جاءه أهل العبد فكلموه أن يرد على غلامهم أو عليهم ما أخذ من غلامهم فقال: معاذ الله أن أرد شيئا نفلني رسول الله صلى الله عليه وسلم وأبى أن يرد عليهم. رواه مسلم

Омир ибни Саъд разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки падари вай Саъд разияллоҳу анҳу савор шуда ба тарафи қасри худ дар Ақиқ ҳаракат намуд ва дар аснои роҳ ғуломеро дид, ки дарахтеро мебурад ё баргҳои онро мерезад, пас ҷома ва силоҳи вайро гирифт, чун Саъд баргашт, аҳли он ғулом ба назди саъд разияллоҳу анҳу омада хости баргардонидани ашъе шуданд, ки ӯ аз ғуломи онҳо гирифта буд. Вай гуфт: Ба Аллоҳ паноҳ мечӯям, ки чизе баргардонам, ки онро Паёмбар алайҳис салом бароям дода ва ғанимат гардонидаст ва аз додани он даст кашид. (Ривояти Муслим)

وعن عائشة رضي الله عنها قالت: لما قدم رسول الله صلى الله عليه وسلم المدينة وعك أبو بكر وبلال فجمت رسول الله صلى الله عليه وسلم فأخبرته فقال: "اللهم حبب إلينا المدينة كحبنا مكة أو أشد وصححها وبارك لنا في صاعها ومدها وانقل حماها فاجعلها بالجمعة".

Оиша разияллоҳу анҳо мегӯяд: Вақте ки Расулulloҳ ﷺ ба Мадина омад, Абӯбакр ва Билал разияллоҳу анҳуморо таб гирифт, пас назди Расулulloҳ ﷺ омадам ва ўро хабар кардам. Пас ﷺ фармуд: Эй Аллоҳ Мадинаро барои мо ҳамчун Макка балки бештар аз он маҳбуб гардон ва ҳавои онро дуруст ва гуворо гардон ва барои мо дар соъ ва муди Мадина баракат ва афзунӣ деҳ ва таби онро ба ҷои Мадина ба Ҷуҳфа бибар (ки дар он вақт яҳуд дар онҷо сукунат доштанд). (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۷۳۵ - [۸] (صحيح) وعن عبد الله بن عمر في رؤيا النبي صلى الله عليه وسلم في المدينة: "رأيت امرأة سوداء ثائرة الرأس خرجت من المدينة حتى نزلت مهية فتأولتها: أن وباء المدينة نقل إلى مهية وهي الجحفة". رواه البخاري

Абдуллоҳ ибни Умар разияллоҳу анҳу дар мавриди хоби Паёмбар ﷺ, ки дар мавриди Мадина дида буд, мегӯяд, ки Паёмбар ﷺ фармуд: Як зани сиёхро дидам, ки мӯйҳояш жулида ва паршон буд ва аз Мадина берун рафта ба Ҷуҳфа фуруд омад ва ман онро интавр таъбир кардам, ки бо вай Мадина ба Ҷуҳфа рафт. (Ривояти Бухорӣ)

۲۷۳۶ - [۹] (متفق عليه) وعن سفیان بن أبي زهير رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: " يفتح اليمن فيأتي قوم ييسون فيتحملون بأهليهم ومن أطاعهم والمدينة خير لهم لو كانوا يعلمون ويفتح الشام فيأتي قوم ييسون فيتحملون بأهليهم ومن أطاعهم والمدينة خير لهم لو كانوا يعلمون ويفتح العراق فيأتي قوم ييسون فيتحملون بأهليهم ومن أطاعهم والمدينة خير لهم لو كانوا يعلمون".

Суфён ибни Абӯзҳайр разияллоҳу анҳу мегӯяд аз Расулulloҳ ﷺ шунидам, ки мегуфт: Яман фатҳ мешавад, пас як гурӯҳе бо аҳлу иёл ва тобеъони худ мекучанд ва ба онҷо мераванд ва гар медонистанд Мадина барои онҳо беҳтар буд ва Шом фатҳ мешавад, пас гурӯҳе бо аҳлу иёл ва тобеъони худ ба онҷо мекучанд ва агар онҳо бидонанд Мадина барояшон беҳтар аст ва Ироқ фатҳ мешавад, пас

гурӯҳе ба он сӯ бо аҳлу иёл ва тобеъони худ мекучанд, агар онҳо бидонанд Мадина барои онҳо беҳтар аст. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۷۳۷ - [۱۰] (متفق عليه) وعن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "أمرت بقرية تأكل

القرى . يقولون : يثرب وهي المدينة تنفي الناس كما ينفي الكبير خبث الحديد".

Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулуллоҳ ﷺ фармуд: Ман амр шудаам, ки ба деҳае ҳичрат кунам, ки деҳаҳои дигарро фурӯ мебарад ва бар онҳо ғолиб меояд, ки онро Ясриб ё Мадина гӯянд, ки мардум бадро аз байн мебарад ва дур меронад, чунончи кураи оҳангар палидӣ ва чирки оҳанро дур карда аз байн мебарад. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۷۳۸ - [۱۱] (صحيح) وعن جابر بن سمرة قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: "إن الله

سمى المدينة طابة". رواه مسلم

Ҷобир ибни Самура разияллоҳу анҳу мегӯяд: Аз Расулуллоҳ ﷺ шунидаам, ки мегуфт: Аллоҳ Мадинаро ба Тоба (пок, хуб, хушгвор) номидааст. (Ривояти Муслим)

۲۷۳۹ - [۱۲] (متفق عليه) وعن جابر بن عبد الله: أن أعرابيا بايع رسول الله صلى الله عليه وسلم

فأصاب الأعرابي وعك بالمدينة فأتى النبي صلى الله عليه وسلم فقال: يا محمد أقتني بيعتي فأبى رسول الله صلى الله عليه وسلم ثم جاءه فقال: أقتني بيعتي فأبى ثم جاءه فقال: أقتني بيعتي فأبى فخرج الأعرابي فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "إنما المدينة كالكبير تنفي خبثها وتنصع طيبها".

Ҷобир ибни Абдуллоҳ разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки як бодиянишине бо Расулуллоҳ ﷺ байъат кард, пас ӯро дар Мадина таби шадид гирифт ба назди Паёмбар ﷺ омада гуфт: Эй Мухаммад ﷺ байъати маро ба ман баргардон. Паёмбар ﷺ аз баргардондани байъати он худдорӣ намуд, дубора омад ва баргардонидани байъати худ шуд, Паёмбар ﷺ худдорӣ намуд. Бори сеюм боз омад ва гуфт: Байъатамро дубора ба ман баргардон. Паёмбар ﷺ худдорӣ намуд, пас он бодиянишин аз Мадина берун рафт. Паёмбар ﷺ фармуд: Мадина ҳамчун курааст, ки палидии худро дӯр мекунад ва покии худро холис мегардонад. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٧٤٠ - [١٣] (صحيح) وعن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "لا تقوم الساعة حتى

تنفي المدينة شرارها كما ينفي الكير خبث الحديد". رواه مسلم

Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Қиёмат барпо намешавад, то ки Мадина мардуми бад ва шарии худро чунон аз байн бибарад, ки кураи оҳангар палидӣ ва чирки оҳанро аз байн мебарад. (Ривояти Муслим)

٢٧٤١ - [١٤] (متفق عليه) وعنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "على أنقاب المدينة ملائكة

لا يدخلها الطاعون ولا الدجال".

Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Дар роҳҳои дарвозаҳои Мадина фариштагон ва ниғаҳбононеанд, ки вабо ва Даҷҷол дохили Мадина шуда наметавонанд. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٧٤٢ - [١٥] (متفق عليه) وعن أنس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "ليس من بلد إلا

سيطؤه الدجال إلا مكة والمدينة ليس نقب من أنقابها إلا عليه الملائكة صافين يجرسونها فينزل السبخة فترجف المدينة بأهلها ثلاث رجفات فيخرج إليه كل كافر ومنافق".

Анас разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Ҳеҷ шаҳре нест, магар ин ки Даҷҷол дар он дохил мешавад ва онро поймол ва табоҳ мекунад, ҷуз Макка ва Мадина, ки бар ҳамаи дарвозаҳо ва роҳҳои вай фариштагон саф баста истодаанд ва онро ҳиросат ва ниғаҳбонӣ мекунад. Даҷҷол бар як замини шуразори Мадина фурӯд меояд ва Мадина аҳл ва сокинони худро се мартаба мечунбонад, пас ҳар кофир ва мунофиқро берун меандозад, ки ба тарафи Даҷҷол мераванд. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٧٤٣ - [١٦] (متفق عليه) وعن سعد قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "لا يكيد أهل المدينة

أحد إلا انماع كما ينماع الملح في الماء".

Саъд разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Касе ки бо Мадина ва мардуми Мадина макру фиреб мекунад, чунон ҳал хоҳад шуд, ки намак дар об ҳал мешавад. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٧٤٤ - [١٧] (صحيح) وعن أنس: أن النبي صلى الله عليه وسلم كان إذا قدم من سفر فنظر إلى

جدران المدينة أوضاع راحلته وإن كان على دابة حركتها من حبيها. رواه البخاري

Анас разияллоҳу анҳу мегӯяд, вақте ки Расулulloҳ ﷺ аз сафаре ба тарафи Мадина бармегашт чун деворҳои Мадинаро медид, шутури худро ба суръат меронд ва гар бар чорпои дигар мисли асп, хар ва ғайра савор мебуд, онро чиҳати тез рафтан мечунбонид аз чиҳати он ки Расулulloҳ ﷺ Мадинаро зиёд дӯст медошт.

(Ривояти Бухорӣ)

۲۷۴۵ - [۱۸] (متفق عليه) وعنه أن النبي صلى الله عليه وسلم طلع له أحد فقال: "هذا جبل يحبنا ونحبه

اللهم إن إبراهيم حرم مكة وإني أحرم ما بين لابتيها".

Анас разияллоҳу анҳу мегӯяд, вақте ки Расулulloҳ ﷺ кӯҳи Уҳудро дид, фармуд: Ин кӯҳест, ки моро дӯст дорад ва мо ӯро дӯст дорем. Эй Аллоҳ ба дурусти ки Иброҳим алайҳис салом Маккаро ҳарам гардонид ва ман байни ҳар ду тарафи Мадинаро ҳарам мегардонам. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

۲۷۴۶ - [۱۹] (صحيح)

وعن سهل بن سعد قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "أحد جبل يحبنا ونحبه". رواه البخاري

Саҳл ибни Саъд разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Кӯҳи Уҳуд кӯҳест, ки ӯ моро дӯст дорад ва мо ӯро дӯст медорем. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

Фасли дуввум

۲۷۴۷ - [۲۰] (لم تتم دراسته) عن سليمان بن أبي عبد الله قال: رأيت سعد بن أبي وقاص أخذ رجلا

يصيد في حرم المدينة الذي حرم رسول الله صلى الله عليه وسلم فسلمه فسلمه ثيابه فجاءه مواليه فكلّموه فيه فقال: إن رسول الله صلى الله عليه وسلم حرم هذا الحرم وقال: "من أخذ أحدا يصيد فيه فليسلبه". فلا أرد عليكم طعمة

أطعمنيها رسول الله صلى الله عليه وسلم ولكن إن شئتم دفعت إليكم ثمه. رواه أبو داود

Сулаймон ибни Абӯабдуллоҳ разияллоҳу анҳу мегӯяд: Саъд ибни Абӯваққос разияллоҳу анҳуро дидам, ки мардеро гирифт, ки дар ҳарами Мадина шикор мекард, ба хотири он ки Паёмбар ﷺ шикор карданро дар онҷо ҳаром гардонид аст Саъд ибни Абӯваққос разияллоҳу анҳу чомаҳои вайро аз наздаш гирифт, пас ёрони вай омаданд ва хостори баргардонидани чомаи вай шуданд, ӯ гуфт, ки Паёмбар ﷺ ин ҳарамро ҳаром гардонид аст ва фармуда

аст: Касе ки шикоркунандаеро дар инчо бигирад, бояд ки рахт ва силоҳи вайро бигирад. Пас чизеро ки Паёмбар ﷺ ба ман додааст онро бароятон боз намегардонам, вале агар хостани бошед қима-ти онро бароятон медиҳам. (Ривояти Абӯдовуд)

۲۷۴۸ - [۲۱] (لم تتم دراسته) وعن صالح مولى لسعد أن سعدا وجد عبيدا من عبيد المدينة يقطعون من شجر المدينة فأخذ متاعهم وقال يعني لمواليهم سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم ينهى أن يقطع من شجر المدينة شيء وقال: "من قطع منه شيئا فلنم أخذه سلبه". رواه أبو داود

Аз Солеҳ ғуломи озодкардаи Саъд разияллоҳу анҳу ривоят аст, вай мегӯяд, ки Саъд разияллоҳу анҳу чанд тан аз ғуломони Мадинаро гирифт, ки дарахтони Мадинаро мебуриданд. Пас рахт ва чомаи онҳоро аз наздашон гирифт ва ба мавлои онҳо гуфт: Аз Расулulloҳ ﷺ шунидаам, ки манъ мефармуд аз қатъ кардани дарахтони Мадина ва мегуфт: Агар касе аз дарахтони Мадина чизеро бибурад, пас касе ки ӯро бигирад ва ӯро, ки матоъ ва рахт ва силоҳи вайро аз наздаш бигирад. (Ривояти Абӯдовуд)

۲۷۴۹ - [۲۲] (لم تتم دراسته) وعن الزبير قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "إن صيد وج وعضاهه حرم محرم لله". رواه أبو داود وقال محيي السنة: "وج" ذكروا أنها من ناحية الطائف وقال الخطابي: "إنه" بدل "إنها".

Аз Зубайр разияллоҳу анҳу ривоят аст вай мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Ба дурусти ки шикори Ваҷ (номи як водӣ аст) ва буридани дарахтони он ҳаром аст ва онро Аллоҳ ҳаром гардонид аст. (Ривояти Абӯдовуд) Ва Мӯҳйиссуннат мегӯяд: Олимони ҳадис гуфтанд, ки Ваҷ дар тарафи Тоиф қарор дорад ва Хаттобӣ ба ҷои иннаҳу иннаҳо гуфтааст.

۲۷۵۰ - [۲۳] (صحيح) وعن ابن عمر قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "من استطاع أن يموت بالمدينة فليمت لها فإني أشفع لمن يموت بها". رواه أحمد والترمذي وقال: هذا حديث حسن صحيح غريب إسنادا.

Ибни Умар разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Касе ки метавонад дар Мадина бимирад, бояд дар Мадина бимирад, зеро ман касеро ки дар Мадина бимирад шафоат мекунам. (Ривояти Аҳмад, Тирмизӣ ва гуфтааст, ки ин ҳадис ҳасану саҳеҳ ва иснодаш ғариб аст).

٢٧٥١ - [٢٤] (لم تتم دراسته) وعن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "آخر قرية من

قرى الإسلام خرابا المدينة". رواه الترمذي وقال: هذا حديث حسن غريب.

Абӯҳурайра разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Охирон шаҳре ки аз шаҳрҳои исломӣ хароб мегардад, шаҳри Мадина аст (ки баъд аз харобии он қиёмат барпо мегардад). (Ривояти Тирмизӣ ва гуфтааст, ки ин ҳадис засану ғариб аст).

٢٧٥٢ - [٢٥] (لم تتم دراسته) وعن جرير بن عبد الله عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "إن الله أوحى

إلي: أي هؤلاء الثلاثة نزلت فهي دار هجرتك المدينة أو البحرين أو قنسرين". رواه الترمذي

Ҷарир ибни Абдуллоҳ разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Аллоҳ ба ман ваҳй фиристода аст, ки ба ҳар як аз ин се ҷо ки ҳиҷрат кунӣ, пас ҳамон дори ҳиҷрати ту аст, Мадина ё Баҳрайн ё Қиннасин. (Ривояти Тирмизӣ)

Фасли сеюм

٢٧٥٣ - [٢٦] (صحيح) عن أبي بكره عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "لا يدخل المدينة رعب

المسيح الدجال لها يومئذ سبعة أبواب على كل باب ملكان". رواه البخاري

Абӯбакра разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Руъб ва хавфи Даҷҷол дар Мадина дохил намешавад ва дар он рӯз Мадинаро ҳафт дарвоза мебошад, ки дар ҳар дарвоза ду фаришта вазифадор мебошад. (Ривояти Бухорӣ)

٢٧٥٤ - [٢٧] (متفق عليه) وعن أنس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "اللهم اجعل بالمدينة ضعفي

ما جعلت بمكة من البركة".

Анас разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ гуфт: Эй Аллоҳ ду баробари Макка ба Мадина баракат деҳ. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим)

٢٧٥٥ - [٢٨] (ضعيف) وعن رجل من آل الخطاب عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "من زارني

متعمدا كان في جوارى يوم القيامة ومن سكن المدينة وصبر على بلائها كنت له شهيدا وشفيعا يوم القيامة ومن مات في أحد الحرمين بعثه الله من الآمنين يوم القيامة".

Марде аз оли Хаттоб мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: Касе ки ба қасди зиёрати ман биёяд ва маро зиёрат кунад, дар рӯзи

қиёмат дар паҳлуи ман ва дар паноҳи ман бошад ва касе ки дар Мадина сукунат кунад ва бар саҳтӣ ва таклифи вай сабр кунад дар рӯзи қиёмат вайро шафоат мекунам ва бар вай гувоҳ хоҳам буд. Ва касе ки дар яке аз ду ҳарам бимирад, Аллоҳ ӯро дар рӯзи қиёмат аз азоб эмин барангезад.

(ضعيف) [٢٩] - ٢٧٥٦

وعن ابن عمر مرفوعاً: "من حج فزار قبري بعد موتي كان كمن زارني في حياتي". رواها البيهقي في شعب الإيمان.

Ибни Умар разияллоҳу анҳу ба таври марфӯъ ривоят карда мегӯяд: Касе ки ҳаҷ кунад ва қабри маро зиёрат кунад, ҳамчун касе аст, ки маро дар ҳаёти ман зиёрат кунад. (Ин да ҳадисро Байҳақӣ дар Шуъаб-ул-имон ривоят кардааст, лекин ҳардуяшон заифанд)

(ضعيف لإرساله) وعن يحيى بن سعيد أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان جالساً وقبر

يخفر بالمدينة فاطلع رجل في القبر فقال: بئس مضجع المؤمن فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "بئس ما قلت" قال الرجل إني لم أرد هذا إنما أردت القتل في سبيل الله فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "لا مثل القتل في سبيل الله ما على الأرض بقعة أحب إلي أن يكون قبري بها منها" ثلاث مرات. رواه مالك مراسلاً.

Яҳё ибни Саъид разияллоҳу анҳу мегӯяд, ки Расулulloҳ ﷺ нишаста буд ва як қабр дар Мадина канда мешуд, марде ба тарафи қабр илтифот карду гуфт: Қабр барои мӯъмин хобгоҳи баде аст. Паёмбар ﷺ фармуд: Он чи гуфтӣ ҳарфи баде буд. Он мард гуфт: Ҳадафи ман ин набуд ки марги мӯъминро накуҳиш кунам, балки ҳадафи ман нахустин кушта шудан дар роҳи Аллоҳ буд. Паёмбар ﷺ фармуд, ки мурдан дар Мадина беҳтар аз шаҳодати дар роҳи Аллоҳ аст дар рӯи замин ҳеҷ гушае беҳтар ва маҳбубтар аз Мадина нест, ки дӯст дошта бошам, ки қабрам дар онҷо бошад ва ин матлабро се бор гуфт. (Молик ба таври мурсал ривоят кардааст)

(صحیح) وعن ابن عباس قال: قال عمر بن الخطاب: سمعت رسول الله صلى الله عليه

وسلم وهو يوادى العميق يقول: أتاني الليلة آت من ربي فقال: صل في هذا الوادي المبارك وقل: عمرة في حجة". وفي رواية: "قل عمرة وحجة". رواه البخاري

Ибни Аббос разияллоҳу анҳу мегӯяд: Умар ибни Хаттоб разияллоҳу анҳу гуфт: Аз Расулulloҳ ﷺ, ки дар водии Ақиқ буд шунидам,

ки мефармуд: Имшаб аз тарафи Аллоҳ наздам фариштае омад ва гуфт дар ин водии муборак намоз бихон ва бигӯ ки савоби намоз хондан дар ин водӣ баробар бо умрае аст, ки бо ҳаҷ адо карда шавад. Ва дар ривояте омадааст, ки бигӯ савоби намоз хондан дар ин водӣ баробар бо умра ва ҳаҷ аст. (Ривояти Бухорӣ)

Ба фазлу тавфиқи Аллоҳ таъоло баргардондани ин китоб шаби шанбе 17/зулқаъда/1440 ҳиҷрӣ мувофиқи 20 июли 2019 мелодӣ соати 1:37 дар Мадинаи Мунаввара ба охир расид. Аз Аллоҳ дархост мекунам, ки ин амалро дар мизони ҳасанотам қарор диҳад.

✎ Ба қалами: Шаҳобиддин Солеҳ

ФЕҲРАСТ

Китоби ҳаҷ.....	3
Боб андар мавриди эҳром ва талбия.....	13
Боб андар қиссаи ҳаҷҷатулвадоъ.....	17
Боб андар дохил шудани Макка ва тавоф.....	27
Боб андар истодан дар Арафот.....	36
Боб андар баргаштан аз Арафот ва Муздалифа.....	41
Боб андар мавриди санг задан дар Чамарот.....	46
Боб андар мавриди ҳадя (қурбонӣ).....	48
Боб андар тарошидани мӯи сар.....	54
Боб андар хутбаи рӯзи наҳр ва санг задан дар рӯзҳои ташриқ ва видоъ намудан.....	58
Боб андар баёни чизҳое ки бояд муҳрим аз онҳо иқтиноб кунад..	65
Боб андар парҳез кардани муҳрим аз шикор кардан.....	70
Боб андар баёни боздоштан ва аз даст додани ҳаҷ.....	74
Боб андар ҳарами Макка, Аллоҳ таъоло онро ҳифз кунад.....	76
Боб андар ҳарами Мадина, Аллоҳ таъоло онро ҳифз кунад.....	81